

1997. II.évfolyam 3.szám

GRAMOFON

Az igényes zenerajongó lapja

Ára: 296,-Ft

Keller Kvartett

Kent Nagano

Thelonious Monk

Stan Getz

David Bowie

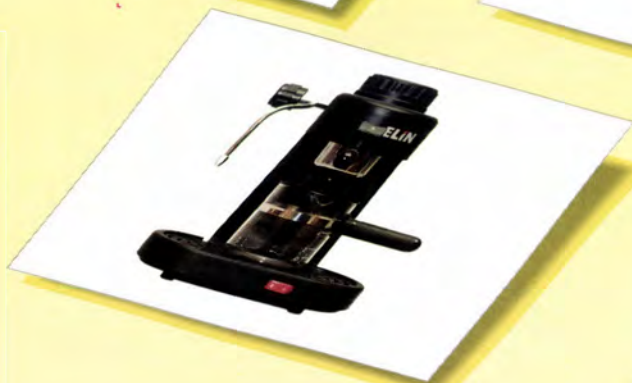
U2

Dés
LÁSZLÓ

AZ **ELIN** ELINTÉZI ÉS NINCS MUNKA!

A **MONOFIX Kft.**
várja Önöket az
ELIN háztartási gépek
teljes választékával.

Ü Z L E T E I N K :

Bemutatóterem
Budapest XIX., Üllői út 202-204.

Budapest III., Huszti u. 9-17. 11. lépcsőház
Székesfehérvár, Mártírok útja 5.

Nyitvatartás: hétfő-péntek: 10-18-ig
szombat: 9-13-ig.

Információs telefon: 282-9523

EXPORT-IMPORT
AZ **ELIN** HÁZTARTÁSI GÉPEK
KIZÁRÓLAGOS FORGALMAZÓJA

a Gramofon sztárjai

8

KELLER KVARTETT

11

KENT NAGANO

24

THELONIOUS MONK

30

DAVID BOWIE

16

STAN GETZ

27

U2

olvasó!

Visszavonhatatlanul itt a tavasz, s ilyenkor, március végén nem csak a természet, de a világ kulturális élete (s ezen belül zenéje) is megújul. A Gramofon igyekszik követni a változásokat, a trendeket, és új rovatokkal, cikksorozatokkal megőrizni fiatalos lendületét. Alapelveink azonban változatlanok: továbbra is műfaji határok nélkül szeretnénk bemutatni a hanglemezpiac értékes, nívós újdonságait, ezzel szolgálva az Olvasót, az igényes zenerajongót.

A hónap interjúja rovatban ezúttal Dész László nyilatkozik, aki az elmúlt években előadóművészként és zeneszerzőként is meghatározó szerepet játszott a magyar zeneéletben. Szavaiból kiderül, hogyan fér meg egymás mellett az avantgárd zenés színházi produkció, a musical, a filmzene és a popsláger. A klasszikus rovaton belül – Antológia címmel – új sorozatot indítottunk, amely az európai zenetörténet egy-egy remekművének különböző (olykor gyökeresen eltérő) interpretációit igyekszik bemutatni. Márciusi számunkban Johannes Brahms I. szimfóniájáról olvashatnak összehasonlító recenziót. A jazzrovat ékessége a néhány éve elhunyt nagyszerű szaxofonos, Stan Getz oeuvre-jének egészét is bemutató analízis, a poprovatban pedig többek között David Bowie és a U2 új albumával foglalkozunk.

Kultúrtörténeti sorozatot indítottunk az európai (s ezen belül hangsúlyozottan a magyar) hanglemezkiadás és -gyártás történetéről; köszöntjük a százéves EMI-t, és beszámolunk a zenei világ legmonumentálisabb ceremóniájáról, a Grammy-díjátadásról. Emellett változatlanul jelentkeznek a Budapesti Fesztiválzenekar, a Forrás Kamarazenei Műhely és a Budapest Music Center életével, híreivel foglalkozó rovataink, és legfontosabb, legaktuálisabb írásainkat megtalálhatják az Interneten, a <http://www.bmc.hu/gramofon> címen. Tisztelt Olvasó!

Továbbra is várjuk észrevételeit, javaslatait, kérdéseit a szerkesztőség címére, és zenei élményekben gazdag tavaszt kívánunk!

Retkes Attila főszerkesztő
Bősze Ádám lapigazgató

t a r t a l o m

A hónap interjúja: Dész László	2
Kritika: Klasszikus	6
Kritika: Jazz	16
Kritika: Pop-rock	27
Oldal Gábor: Kis magyar gramofonológia I.	36
A 100 éves EMI köszöntése	38
Grammy '97 – Meglepetések nélkül	39
A Budapest Music Center a Gramofonban	42
A Forrás Kamarazenei Műhely a Gramofonban	44
A Budapesti Fesztiválzenekar a Gramofonban	45
Hírek, Gramofon Posta	46

The Hungarian CD Review

Retkes Attila
Főszerkesztő

Bősze Ádám
Lapigazgató

Pataki Andrea
Szerkesztő

Human Telex Kft.
Lapterv és tipográfia

Aradi Varga István
Művészeti igazgató

Röviden:

Bősze Ádám
Klasszikus

Zipernovszky Kornél
Jazz

Retkes Attila
Pop-rock

A szerkesztőség címe:

1025 Budapest
Mandula utca 31.

Takács Ágnes
asszisztens
Tel.: 06-30-418-016
Fax: 212-4782

Kiadója:

Amfisz Kft.

Iványi Margó
Felelős kiadó

1025 Budapest
Mandula utca 31.
Tel./fax: 212-4782

Terjesztő:

a Hírker Rt., az NHE,
a Kiadói Lapterjesztő Kft.,
és alternatív terjesztők.

Terjesztés-szervezés:

MediaTrade Bt.
Tel./fax: 342-2362

Nyomtatás:

Novoprint Rt. Dorog

Felelős vezető:
Miseje Attila
elnök-vezérigazgató

ISSN 1416-1109

FOTÓ: SZIGETVÁRY ZSOLT

a Szó újra a

Dés László sikeres jazz-szaxofonos, filmzene- és musicalszerző. Hosszabb szünet után tavaly októberben tért vissza az előadóművészethez: Lendvay Kamilló Szaxofonversenyét játszotta

a Zeneakadémián. Most ismét szerzőként készül egy premierre: Akasztottak című darabját március 28-án mutatják be a Katona József Színházban.

Gramofon: Az utóbbi időben többször is nyilatkoztad, hogy szeretnél visszatérni az előadóművészetekhez. Most mégis ismét komponálsz. Mi volt számodra izgalmas ebben az új felkérésben?

Dés László: Az Akasztottak egy szoborcsoport, Böröcz András New Yorkban élő szobrászművész alkotása. Tizenhét akasztott emberi alak platánfából. Tulajdonképpen nem akasztófa, hanem kötélre akasztott fa. Budai György beleszeretett a szoborcsoportba, megvásárolta, majd a Szépművészeti Múzeumnak adományozta. A szobrok érdekessége – amellet, hogy ez egy nagyon szép és megrendítő alkotás -, hogy Böröcz kivájtja a szobrokat, és ezáltal ütőhangszerként is funkcionálnak. Egy memphisi kiállításon már ütötték is őket. Amikor a művész felkért, hogy komponáljak a szobrokra zeneművet, kértem egy kis gondolkodási időt. Az amerikai és az európai mentalitás különbségére utal, hogy odakint mindenféle hátsó gondolat nélkül ütötték a szobrokat, nekem viszont az volt az első gondolatom, hogy akasztott embert nem ütünk! Arra gondoltam, hogy külön kellene választani a szobor és a hangszerfunkciókat, mert ha leemeljük ezeket a kötélről, attól még persze szobrok maradnak, de inkább valamiféle furcsán faragott rituális hangszer válik belőlük. Az egész mű alapgondolatának nagyon sok köze van a ritushoz. Az énekhangon kívül az ütőhangszerek a legősibb instrumentumok. Egyes afrikai törzseknél még ma is – de régen az egész világon – az ütőhangszer egy-

részt egy kommunikációs eszköz volt, jelzésre szolgált, másrészt valamiféle szellemidézésre is használták. Ezért a ritmus mellé két női hangot tettem. Ezek a hangszerek idézik meg azoknak a halottaknak a szellemét, akik az előadás végére performance-szerűen ott fognak lógni, mint szoborcsoport.

G A közelmúltban az Ando Drom és a Tin Tin Quartet vendégeként szerepeltél. Az új darabban is fontosak az etno-elemek?

D Nem. Az etno vagy World Music mostanában nagyon divatos, de tulajdonképpen nem más, mint felhígított népzene. Népszerűvé teszik azzal, hogy szintetizátorokat és slágerszerű harmóniakat tesznek alájuk; tehát ez nem stilizált, hanem elmaszatolt népzene. Ezért kerülöm azt a műfajt, amit ma etnónak neveznek. Eredetileg arra gondoltam, hogy ez a tizenhét ember akár egy kis falu kiirtott lakosságát is szimbolizálhatná, például annak a falunak a lakóit, akikkel ez néhány hete Algériában megtörtént. Ez egy állandóan jelen lévő szörnyűség, ez nem csak emlékezés, ez nem csak a múlt, sajnós ez a jelen is. Először arra gondoltam, hogy meghívnék egy indiai, egy kínai, egy afrikai és egy európai énekesnőt, akik teljesen különböző hangképzéssel, hangszínükkel hivattottak jelezni, hogy itt minden áldozat megidézéséről van szó. De amikor elkezdtem írni a darabot, rájöttem, hogy ez veszélyes, hiszen folk-fesztivál válhatna belőle – ezért végül két énekesnő mellett döntöttem. Az egyik egy cigánylány, Juhász Micura Mónika, aki-

vel a Dzsungel könyvében és Almási Tamás Meddő című dokumentumfilmjében is dolgoztam már. Ebben a darabban egy-egy hangot énekel csak, de az megrendítő, megdöbbentően nagy hatású. Egy klasszikus európai hangképzésű énekesnővel, Lukin Zsuzsával fog énekelni. A darabot az Amadinda együttesre, nyolc kézre írtam, és szerepel még egy vonósnégyes, vagy inkább mondjuk azt: négy vonós. A darab a szoborhangszerek bemutatásával kezdődik, persze játék közben, aztán jön a Félélem, az Agresszió, a Halál és végül a Gyász. Nincsenek tételek, de erre a gondolati ívre építem fel a darabot.

G Miközben a nagyközönség elsősorban a populáris szerzeményeidről ismer, különböző közéleti események kapcsán időről időre markáns véleményt fogalmazol meg...

D Szeretném tudni, hogy hol élek. Ezért amikor úgy gondolom, hogy valamilyen felháborító igazságtalanság történik, én is megszólalok, vagy a nevemet adom egy ügy érdekében.

G Annak idején, amikor letiltottad dalaid sugárzását a Magyar Rádióban, állást foglaltál az akkori vezetés ellen, mert azt mondtad: ilyen körülmények között nem lehet dolgozni. Mennyire gátolta, gátolja az alkotást a zenésztársadalom megosztottsága?

D Ahogy a társadalom minden rétegében, úgy a zenészek között is érezhető volt a

saxofon drátom

megosztottság. Engem azonban ez nem érintett, mert az én barátaim, zenésztársaim véleménye nem változott, és továbbra is hasonlóan gondolkodunk az országban kialakult helyzetről. Ilyen értelemben nem kellett csalódnom, de csalódtam a jövőt illetően, mint mindenki más, aki lelkes volt, és reménykedett a változásokban 1989-ben.

G Állandó egyensúlyozás jellemző rád. Egyensúlyozás műfajok, az előadóművészet és a zeneszerzés között.

D Az egyensúly 1993-ban borult fel. Addig mindig volt együttesem, jazzt vagy ahhoz nagyon közel álló instrumentális kamarazenét játszottunk. Erősen kötődünk egy zenei világhoz, és közben a legkülönbözőbb színházi és filmes felkéréseknek is eleget tettem. Az elmúlt években egyértelműen kiderült, hogy előadóként és szerzőként is folyamatosan dolgozom, és ezt nem is bánom. Ezért nem szabok merev határvonalat, hogy mostantól csak az egyiket akarom csinálni, de szeretném, hogy a saxofon is mindig ott legyen a kezemben. Furcsa, de hosszú idő után Lendvai Kamilló versenyműve adta ismét kezembe a hangszert. Nemrég fejeztük be a Szaxofonverseny felvételeit a Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus Zenekarával, ami egy teljesen másfajta kihívás volt, mint bármi más eddig az életemben. Komoly feladat egy nagyzenekarral, nyolcvan nagyszerű muzsikussal együtt játszani. Ebben a darabban egészen másfajta technikát kell alkalmazni, mint a jazzben. A klasszikus zeneirodalomban a saxofon szerepe nem jelentős, a saxofonjáték elfogadott formája egy erőteljesen redukált interpretáció. Cizellált, de véleményem szerint kissé „steril” hangzás. Én nem akartam ezt a tradíciót követni, és örültem, hogy Lendvai Kamillót az én jazz felől közelítő, nyersebb, fésületlenebb, és – ezért talán – erőteljesebb stílusom ihlette a darab megírására. A hangszer most már újra a barátom. Ha még egy pár évet vártam volna, azt hiszem, nagyon nehéz vagy már lehetetlen lett volna a visszatérés. 1993-ban, a Trio Stendhal feloszlása után teljesen a komponálás irányába mozdultam el. Többek között két musicalt és egy tévésorozatot zenéjét írtam meg. Ezek komoly, nagyon intenzív munkát igényeltek, egy-másfél évre szóló feladatok voltak. Tulajdonképpen kapóra jött, hogy éppen nem volt együttesem. Egy musical megírása nem csak a zeneszerzésből áll. A szövegkönyv

kialakításánál együtt dolgozom az íróval, a rendezővel, a dramaturggal; felállítjuk a zenedramaturgiát. Ez nagyon fontos, mert közben a fejemben megszületnek bizonyos elképzelések, motívumok. Gyakran fél év is eltelik, mire elkészül a végleges zenefelállítás, hogy a darab mely részén, milyen drámai helyzetekben szólalnak meg az egyes számok. A zene megszületése után a dalszövegíróval dolgozom, azután jön a hangszerelés és a stúdiómunka. Közben az is kiderül, hogyan él meg mindez a színpadon. Sokszor rájövünk, hogy a zene kivált egyes prózai részeket; túlbeszéljük a dolgot, ha ugyanazt még egyszer prózában is elmondjuk. A munka nagyon küzdelmes volt,

főleg először, a Valahol Európában esetében. Meg kellett küzdenünk egy legendás film árnyékával. Ki kellett találnunk, hogyan vihetjük színpadra ezt a „vándorlásfilmet”, amelynek nagy részében képi eszközökkel beszélnek el, hogyan jön össze a gyerekcsoport. Ezenkívül ez volt az első darab, amelyben kikötöttem, hogy az elejétől a végéig részt kívánok venni a munkában. A zeneszerzés közben ki kell találnom egy kis dramatikusan történetet, hogy meg tudjam írni a dalokat. De a rendezőnek, a koreográfusnak és a színészeknek is határozott elképzeléseik vannak, ezeket egymáshoz kell csiszolni. Ez is egy jó értelemben vett küzdelem. A színházakkal is meg kellett harcol-

nunk: már írtuk a darabot, amikor még nem tudtuk, hogy hol is fogják játszani. Szinetár Miklós volt az egyetlen, aki rögtön felvállalta a darab bemutatását.

G A két nagy sikerű musical előtt már írtál zenés színpadra: Fellini Nők városa című filmje alapján 1986-ban született egy darab a kaposvári Csiky Gergely Színházban. Szerzői jogi problémák miatt azonban csak tizenöt előadást élt meg...

D A jogok a Fellini Ügynökségnél voltak, az ügynökség pedig tízezer dollárt kért a filmforgatókönyvért, amit Lukáts Andor alkalmazott színpadra. Ez filmes körökben lehet, hogy reális ár volt, a színházi világban azonban horribilis összegnek számított akkor, amikor a kaposvári színház évi valutakerete kétezer dollár volt. Mindez menet közben derült ki; már megvoltak a díszletek, a jelmezek, folytak a próbák. Ezért a színház tizenöt előadást tartott – "titokban", mindenféle hírverés nélkül. Így kárbavesztett a munkánk: Spiró György, aki a dalszövegeket írta és a többieké, akik dolgoztunk az előadásban. Nekem azonban nagyon fontos élmény volt ez, mert az ország legjobb társulata mellett ismertem meg a színház világát. Ennek kapcsán nagyon jó munkakapcsolatom alakult ki Lukáts Andorral, sőt Ascher Tamással és Koltai Róberttel is ekkor ismerkedtem meg. Ez a senki által sem ismert, eltitkolt előadás mérföldkő volt az életemben.

G Azóta – filmes és színházi sikereid révén – az egész ország megismerte a neved. Nem lehetséges, hogy ezek után megérné valamelyik színháznak, hogy újra bemutassa a darabot?

D Ez nem az én dologom, hanem a színházaké. De nem tudom, hogy most milyen lenne az előadás. Zeneileg és más szempontokból is újra kellene gondolni, hogy olyan legyen a darab, amilyennek ma látni szeretném. Érdekes lenne újra szembesülni vele.

G A színházcsinálás is csapatmunka, de a zenében jelenleg nincsenek társaid. Fontos számodra, hogy legyen körülötted egy zenekar?

D Nagyon jó csapatban dolgozni, mert rengeteg inspirációt adnak a társak. Azt hiszem, igazán kiérlelt, erősebb zenei nyelvre csak egy folyamatosan dolgozó együttesben lehet rátalálni. A Dimenzió második lemezén éreztem úgy, hogy kialakult a saját zenei világom, és valószínűleg ez nem következett volna be, ha szólistaként együttesről együttesre „szálllok”. A színház egy másfajta csapatjáték, hiszen a zeneszerzés közben magányos az ember.

G Ezért is akarsz most visszatérni az előadóművészethez?

D Igen. Elképzeléseim, terveim már vannak, de azt még nem tudom megmondani, hogy mikor fogok ismét zenekarban játszani. Azt hiszem, hogy ez magától jön majd, amikor már pontosan tudom, hogy milyen zenét szeretnék játszani, és kik lehetnek a partnereim ebben. Eddig minden kezdet magától értetődő volt az életemben.

G A munkádban rendkívül precíz és tudatos vagy, nyilatkozataid alapján azonban úgy tűnik, hogy karrieredet közel sem ilyen tudatosan alakítod.

D Van egy kiszámíthatatlan, improvizatív része az életemnek: a felkérések. Ez egy izgalmas játék, hogy milyen feladatok, műfajok találjanak meg. Az viszont tudatos, hogy mit vállalok el, és hogyan szakítok rá időt.

G Tudatos volt az is, ahogy a jazztól eljutottál a könnyű műfajig?

D Nem. Az volt tudatos, hogy ott maradtam. Jazz-tanszakos korunkban, 1975-ben egy véletlen úgy hozta, hogy Gőz Lászlót és engem elhívtak az LGT-be. Rémülten néztük ezeket a rockfigurákat. Akkor érkeztek haza Japánból a legdivatosabb rockerszerelésekben; nekünk ez teljesen idegen és furcsa világ volt, de „valamiből meg kell élni” alapon úgy döntöttünk, hogy maradunk. Hamar megváltozott a hozzáállásunk, nagyon jó barátok lettünk. És nagyon sokat tanultunk tőlük! Akkor a rockzenekaroknál – különösen a nagyon jó zenészekből álló LGT-nél – már igazi profizmus uralkodott, tehát nem csak zeneileg fejlődtünk. Ráadásul én azelőtt sohasem dolgoztam stúdióban, és biztos vagyok benne, hogy később sokkal nehezebben oldottam volna meg bizonyos feladatokat, ha nem tanultunk akkor bele a stúdiómunkába.

G A jazzmuzikusok többsége lenézi a popzenét. Gyakran érnek is vádak emiatt...

D A mi életünkben is volt egy ortodox jazz korszak, de ez gyorsan elmúlt, mert rájöttünk, hogy nem csak egyféleképpen lehet jó zenét játszani. Alapélmény volt számomra a Weather Report feltűnése, ahol már rockos ritmusok is megjelentek, és az „emberi módon” használt szintetizátorok, ütőhangszerek szerepe megnőtt. Azután jött Pat Metheny, Miles Davis pedig aktuális rockslágereket dolgozott fel a maga stílusában. És ott volt Keith Jarrett különös világa, amelyben a polifón szerkesztésű barokk zenét alkalmazta a maga improvizatív műfajában. Egyszerre szintetizálta Bachot, Debussyt és Bartókot, mégsem volt eklektikus a zenéje. Polarizálódott a jazz, és az embernek be kellett látnia, hogy nincs egyfajta üdvöztető út. Vannak ma is olyan jazzrajongók, akik ha nem csak akusztikus hangszereken játszanak egy zenekarban, hanem más, „eretnek” hangszereken is, akkor már diszkosztrvetnek az albummal a Hősök terén. Szerintem viszont az egyfajta gazdagság, ha az ember minden műfajból tudja szerelni a jót. Nekem azonban ebben az időszakban is volt egy következetes és folyamatos jazz pályám: Kőszegi Imre együttesével beutaztuk egész Európát, játszottam az Interbrassban és más együttesekben is, az akkori élvonal jazz-zenészeivel. Azután megalakítottam a saját zenekaromat, közben még mindig játszottam az LGT-vel és más könnyűzenei produkciókban is, és ezzel párhuzamosan elkezdtem dalokat, filmzenéket és színházi kísérőzenéket írni. Az újságírók általában felületesek; nem ismerik a pályámat, csak a jéghegy csúcsát, a populárisabb szerzeményeimet. Szeretnék mindenkit kategó-

riákba szorítani. Én ezekből állandóan kilógok – úgy látszik, nehéz meghatározni, hogy mi is az én profilom; ezért rendszeresen kisebb-nagyobb zavarok, félreértések adódnak, amiken én csak mulatok vagy bosszankodom.

G Ha nincs az LGT-felkérés, lehet, hogy nem jutottál volna el a könnyűzenéig, a filmig és a színházig?

D Ez nem egészen így van, hiszen az első filmzenefelkéréseket jazzmuzsikusként kaptam. Az LGT által szaxofonosként léptem ki a jazz kereteiből, de szerzőként az Udvaros Dorottyának írt lemezem jelentett áttörést. Ha jól tudom, Kaposvárról is ez alapján kerestek meg.

G Pályádön meghatározó a Presser Gáborhoz fűződő munkakapcsolatod: téged már az LGT ötödik tagjaként emlegettek, négy éve pedig ő énekelte a Nagy utazás című dalodat. Mindketten nagy sikerű filmzenéket és musicaleket írtatok, és Magyarországon először ti ketten igazi zeneszerző sztárokká váltatok. Nincs rivalizálás köztetek?

D Ha már a véletlenekről esett szó: az is egy véletlennek köszönhető, hogy Presser Pici énekelte el a Nagy utazást. Először Somló Tamás kértem fel, de akkoriban kétszül el a szólólemezre, és a menedzsere tanácsára nemet mondott. Kovács György, a Sose halunk meg hangmérnöke ültetett bogarat a fülembe, és szerencsére Pici elfogadta a felkérést, pedig ő nem szokta mások dalait énekelni. Visszatérve az eredeti kérdésre: nem érzek semmiféle rivalizálást, jó a kapcsolatunk.

G Az Egyesült Államokban élő producer, Andrew G. Wajna bejelentette, hogy magyar filmet fog készíteni. A miniszter félrelép című darabot filmesítik meg, Koltai Róbert és Kern András főszereplésével és rendezésük. Kert pedig első mozijában, a Sztracsatellában Presserrel dolgozott. Nem volt még szó róla, hogy ki írja a valószínűleg világszerte bemutatásra kerülő film zenéjét?

D Eddig még nem, de nem hiszem, hogy ez konfliktust szülhetne közöttünk. Ha így vesszük, minden operatőr, rendező és zeneszerző rivális.

G Miért nem szerepeltél az LGT búcsúkoncertjein?

D Akkoriban a Trio Stendhallal Spanyolországban játszottunk. Előre is hoztuk a turné miatt, hogy Horváth Kornéllal fellephessünk a Nyugati Pályaudvaron. Az LGT tagjai azonban úgy gondolták, hogy az előturnén kipróbált felállásom nem kellene változtatniuk. Ez egy szerencsétlen ügy volt.

G Térjünk át a jazz-pályafutásodra! Milyen igény hívta életre a Dimenziót 1978-ban?

D Behívtak katonának. Magánéletemnek egy komoly törése volt ez; végiggondoltam az életemet, és úgy döntöttem, hogy megpróbálok a saját lábamra állni, saját zenekart alakítok. Ez nem volt könnyű, de egy

éven belül kialakult egy olyan formáció, amelyről elmondhatjuk, hogy határozott zenei elképzelésekkel rendelkezik. Nagyon fontos része volt ebben Másik Jánosnak. Megcsináltuk az első lemezünket, ami a műfajon belül nagyon komoly sikert aratott, több mint tízezer példányban kelt el. Ezzel megalapoztuk az együttes hírnevét, nagyon sokat játszottunk külföldön is. 1983 körül kissé elfáradtam, mert én intéztem az együttes ügyeit, és ebben semmilyen segítséget nem kaptam, ezért feloszlattam a zenekart. Fellelegeztem egy kicsit, írtam egy lemezt Udvaros Dorottyának, készítettem egy szólólemezt, amivel országos turnéra indultunk. Bereményi Gézával írtunk egy lemezt Básti Julinak és Cserhalmi Györgynek, de aztán ismét hiányozni kezdett a zenekari közösség és a műhelymunka. Létrehoztunk egy második Dimenziót, amiben a Zangorista már Szacski Róbert volt, de Tóth Tomás maradt a bőgős és Szende Gábor volt a dobos, aki az előző felállás vége felé már játszott az együttesben. Megcsináltuk az Avec Plaisir, amit életem egyik legjobb lemezének tartok. De valahogy kezdett szétesni a zenekar, szinte mindannyian mást szerettünk volna csinálni. Közben Snétberger Ferencsel játszógotni kezdtünk egy klubban, csak úgy, a magunk öröme. Ereztek, hogy ezt folytatnunk kell. Bevettük Horváth Kornélt, és pár óra alatt csináltunk egy demófelvételt. Ebből lett a Trio Stendhal első lemezének anyaga. Természetesen voltak benne hibák, de a lemez ettől még vállalható – olyan volt, mintha egy klubban játszottunk volna.

G Azt mondtad, hogy 1986-ban, a Dimenzió második lemezén találtad meg a saját hangodat. Addigra számos fesztiváldíjat nyert az együttes külföldön, és még többet kaptál szólolistaként...

D Más az, hogy az ember tud valahogy játszani, és ezt attraktívan tudja közvetíteni a közönség felé, és más az, amikor már érzem, hogy egy olyan hangot tudok megütni, ami nem hasonlítható Barbierihez vagy Coltrane-hez, akikhez eddig hasonlított. Hallottam például egy korai Garbarek-lemezt, amelyen meggyőző virtuozitással játszik Coltrane stílusában. Lenyűgöző volt, de ettől még nem lenne ő „a” Garbarek; meg kellett találnia önmagát.

G Régebben többször nyilatkoztad, hogy Magyarországon nincs igazi menedzsment, főként a jazzben nincs. Változott ez a multinacionális kiadók hazai megjelenésével?

D Nem igazán, mert ebben nincs üzlet. Ez egy kis ország, kis piac, nem lehet együttesből annyi pénzt kieszedni, hogy megérje a menedzsereknek foglalkozni egy – vagy akár több – zenekarral is.

G A Trio Stendhal lemezeit Olaszországban készítették...

D Igen, és világszerte terjesztették. Szép példányszámban kelt el a lemezeink, jó kritikákat kaptunk, és nagy sikerű koncerteket adtunk. Talán, ha tovább csináltuk volna... Csak ezek a „ha”-val kezdődő mondatok olyan sütné hangzanak. A zenekar hat év után feloszlott, és jól van ez így, sokkal tovább nem egészséges együtt játszani. A közös zenélés az inspirációról szól, arról, hogy mennyi invenciót tudunk adni egymásnak. Amikor ez kezd rutinná válni, akkor már semmit sem ér az egész.

G A menedzsment hiánya miatt hoztátok létre Gőz Lászlóval a Bouvard és Pécuchet kiadót?

D A rendszerváltást követő káoszban megoldatlan volt a jazz, sőt a komolyzene kiadása is. Ezen próbáltunk segíteni. Segíts magadon, az Isten is megsegít!

G Egy idő után, amikor a filmzenéiből nagy slágerek lettek, már nem vállaltátok a kiadásukat. Miért?

D A Nagy utazás nem várt méretű sikert aratott, és ez már túllépett azon a határon, amit egy marginális zenéssel foglalkozó kiadó vállalni tud. Megjegyzem: kimondani is szörnyű, hogy ma a komolyzene az eladást tekintve marginális zenének számít. A Nagy utazás sikere egyrésztől jó volt, mert ebből finanszírozni tudtuk a többi kiadványunkat. Gőz László – aki a kiadó ügyeit intézte – azonban egyszer csak azon kapta magát, hogy reggeltől estig a Sose halunk meg terjesztésével foglalkozik. Neki is van egy zenekara, tanít a jazz-tanszakon. Azt pedig nem vállalta, hogy feláldozza a művészetét az üzlet miatt, amit nekem, mint barátoknak el kellett fogadnom.

G Sokak szerint ebből a régióból lehetetlen elérni a világhírt.

D Nagyon nehéz, de nem lehetetlen. Most tudtam meg a tévéből (!), hogy Chaka Khan lemezre énekelte a Nagy utazást. Még én se hallottam, de érdekes lehet, hogy egy fekete, soulban, rockban és jazzben egyaránt kiváló énekesnő – többek között Al Di Meola és Anthony Jackson kíséretével – hogyan énekel a daloma t. Ha én nem is, a dalom még lehet ismert világszerte, és ennek nagyon örülök.

Kovács Gergely

Wilhelm Furtwängler – A Bécsi Filharmonikusokkal 1952-ben készített koncertfelvételen a régi karmestergeneráció egyik legnagyobbja prezentálta Brahms első szimfóniáját olyan olvasatban, amely későbbi nemzedékek számára is irányadó maradt. A jelen írásban elemzett kiadványok közül ez a felvétel hemzseg leginkább a technikai hibáktól (legszenbetűnőbb az első tétel lassú bevezetésének végén hallható egyenetlen *pizzicato*), mégis minden pontatlanság ellenére Furtwängler produkciója közvetíti legjobban a szimfónia beethoveni tradíciókon alapuló mondanivalóját: utat a sötétségből a világosság felé. Nemcsak a zenei kifejezőeszközök maradéktalan kihasználásával, hanem egyfajta képi gondolkodással különíti el a dirigens a tételeket és a tételek különböző témáit egymástól. Igaz, a második tétel ma már szokatlanul lassú tempójánál (*Andante sostenuto*) óhatatlanul a vetélytárs Klemperer szavai elevenednek fel: „*Der größte Schlepper ist Furtwängler.*” A malíciózus megjegyzés ellenére Furtwänglernél nem omlanak össze a végsőkig kifeszített periódusok, hanem éppen ezen nagyra szabott egységek által teremődik meg a feszültség, mely az egész szimfóniát eggyé forrasztja.

A harmadik tétel ugyan messze áll a *grazioso* hangulattól, mégis, a karmester zseniális építkezéstechnikája itt is lenyűgözi a hallgatót. Sajnos a fent említett zenekari *pizzicato* ebben a tételben is inkább *arpeggió*nak hatnak, mindez azonban csak keveset von le a felvétel értékéből.

Igazi drámai hangon az utolsó tétel bevezetése szólal meg. A tragédiát sugárzó *Adagio* adja meg azt a zenei előzményt, amelyben megszólalhat a kürt és a fuvola világos, tavaszt idéző dallama. Kár, hogy a fúvós szólamok a befejező tétel folyamán többször zavaróan egyenetlenül, néhol hamisan szólnak. Az örömteli C-dúr tempójelzéséből (*Allegro non troppo, ma con brio*) is inkább az utóbbi valósul meg.

Szintén az ötvenes évek elején készült **Arturo Toscanini** felvétele az NBC Symphony Orchestra-val, amely összeállításunk legenergiusabb produkciója. Toscanini az egyetlen, aki úgy választja meg tempóit, hogy gyorsaságuk ellenére sem felejtí a mű szinte konkrét mondanivalóját. Az első tételt például ördögi tánchoz hasonlíthatnánk. Valószínű, hogy a bevezető *Un poco sostenuto* megjelölést a gyors-rész *Allegro*éhoz viszonyítja, s ezáltal a lassú bevezetés és e között elmosódnak a tempóhatárok. Nem hiba ez, hiszen a zenei szövetben egyébként is megtalálható a különbség. Az archív felvétel ellenére – s ez Toscanini örök érdeme – minden szólam kristálytisztán kivehető, a muzikusok precizitása megdöbbentő. A befejező tétel rohanásában a diktátor-karmester elevenedik

Brahms

I. Szimfónia (c-moll) Op. 68

fel előttünk, hiszen a lassú bevezetésben hallható „viharhoz” hasonlóan egy felvételen sem találunk. A nagy Furtwängler-„vetélytárs” **Otto Klemperer** – megjegyzéséhez hűen – jóval gyorsabb tempót diktál zenekarának, a Philharmonia Orchestra-nak, mint német kollégája. Az ötvenes évek közepén készült stúdiófelvétel hangzásvilágát tekintve sokkal kiegyensúlyozottabb, mint az előző. Elmarad viszont tőle költőiségében; az első tétel bevezetése például súlytalanok, komolytalanok tűnik a Furtwängleréhez képest. Sajnos a hangtechnikai körülmények a kiegyensúlyozottság ellenére sem a legideálisabbak: sokhelyütt a fuvolák lefedik a magas hegedűállásokat, s ennek számos lírai dallam esik áldozatul. Klemperer sokkal kevesebb gondot fordít Brahms finom dinamikai különbségeire, mint Furtwängler. A szimfónia harmadik tételében Brahms a *pp* és *ppp* megjelöléseket váltogatja, Klemperer irányítása alatt pedig ezek a különbségek többnyire elvesznek. Az ideálisabb hang körülményeknek köszönhetően azonban ebben a tételben már megfelelő arányban szólnak egymás mellett a vonósok és a fúvósok. A negyedik tétel bevezetésénél Klemperer inkább az üstdobra, mint a mélyvonósokra koncentrálnak.

Egészen más hangulatot kap ezáltal Brahms muzikájára; természetesen ez nem lehet értékítélet, hiszen a kottából nem derül ki a helyes brahmsi arány, s így nem meglepő, hogy Furtwänglerrel szemben Klemperer a hatásosabb verzió mellett dönt. Ezen zenei előzmények után valóban megdöbbentő élményt jelent a kürt és a fuvola himnikus hangja, olyan pillanatok, amelyekkel a későbbi felvételek nem ajándékoznak meg bennünket. A Bécsi Szimfonikusokkal vette fel az Első szimfóniát 1962-ben **Wolfgang Sawallisch**. Első tetele több mint egy perccel hosszabb a furtwängleri verzióénál, de még Klemperer felvételénél is 52 másodperccel. Úgy tűnik, ahogy időben távolodunk, a dirigensek úgy szabadulnak fel a tempó kötöttségeitől, s a később bemutatott historikus Norrington-felvételen az első tétel majdnem ugyanannyi időt vesz igénybe, mint Furtwänglernél, igaz, Furtwängler ismét, az angol karmester nem. Sawallisch produkciójában leginkább az első tétel hangzásvilága bántó: semleges, kifejezéstelen hangon szól a zenekar, a drámai jelenetek semmivé lesznek, még az ideges zárótema-motívumok is inkább könnyed tánc lépésekké válnak. Sajnos ugyanez a máz árasztja el a második tételt is; való-

színű azonban, hogy ez nemcsak a dirigens, hanem a „remasterolt” változat eredménye is. Bárki legyen is a „vétkes”, a szimfónia ezáltal lényegét veszítette. A harmadik tétel klarinét dallama például a kotta ismerete nélkül azonosíthatatlan; ugyanez vonatkozik az egyébként tempójában és hangulatában igencsak jó negyedik tételre, igaz itt inkább a zenei szövevből csúnyán „kilógó” fúvósállások okoznak csalódást.

A csalódásnál maradván, a legnagyobb kiábrándulást **Leonard Bernstein** élő felvétele okozta, melynek időpontjáról a kísérőfüzet nem ad tájékoztatást. Bernstein azon kevés előadók közé tartozik, akik a szimfónia első tételét ismétléssel játsszák. A formai építkezés tudatosságán kívül interpretációjának kevés erénye van. A bevezető tételből leginkább a *pesante*, súlyos hangvételt hiányoljuk. Technikailag szinte kifogástalanul adják elő szólamaikat a Bécsi Filharmonikusok, mégis a harsogó *forte* állások mögött ürességet érzünk a tragikus hangnem helyett. A második tétel meglepően lassú tempóban szól; Bernstein sajnos nem rendelkezik azzal a képességgel, mint Furtwängler, hogy a széles tempókat egyben tartsa, és feszültséget teremtsen a különböző frázisok között.

Zenekarának technikai felkészültségét leginkább a befejező tételben használja ki. Itt már magára talál a zenekar s karmester egyaránt, valódi öröme ez, megdicsőülés, apoteózis, a szó legnemesebb értelmében. Kár, hogy az előzménynek, a tragikumnak csak halvány nyomait sejtettük.

A London Philharmonic Orchestra élén **Eugen Jochum** 1977-ben vezényelte Brahms első szimfóniáját. A CD-n is megjelent felvétel egyike a legjobb interpretációknak: a kiváló zenekari teljesítmény pazar hangmérnöki munkával és ihletett megfogalmazással párosul. Amit eddig a tragikum hiányaként jelöltünk, az ebben az előadásban túlmutat önmagán, a borús hangulat elkeseredett küzdelemmel, mindent legyőzni akaró lendülettel jár kéz a kézben. Megelevenedni látszanak azok a mondatok, amelyeket Szabolcsi Bence jegyzett le Brahms zenekari műveinek kapcsán: „*A Brahms-féle zeneszerző poeta doctus, tudós költő, kevesek költője, őszi dalmok. Egész lényét áthatja ez az európai ősz. Szeret a szürkülletben, az esőben, az avarban járni: „ma egyedül kóboroltam a Rajna partján, mély és fagyos köd ült a víz felett, s a folyam olyan szennyes volt, oly borús...”*”

Valóban, a Jochum-féle megszólalásban – legfőképpen a második tétel bizonyítja ezt – benne rejti a sötétségtől való félelem, s a világozágra vágyás. A szólamok intenzív hangon, gondosan frazeálva játszanak; s nem véletlenül említettem az előbb a felvételt készítőket érdemeit: minden pillanatban hallható, érezhető a szólamok külön moz-

gása, oly módon, hogy az nem veszélyezteti a zenekari hangzás egységét. Különös figyelmet érdemelnek a fafúvósok, melyek sokszor szólistaként is kimagasló produkciót nyújtanak. Jochum dirigálásában észrevehető a mélyvonósoknak szentelt különös figyelem, nem véletlenül, hiszen ők hordozzák a szimfónia fent említett elkeseredettségét, küzdelmét. Ha a harmadik tétel kicsit lendületessebbre sikerült is a keltetésénél, megmaradt a *grazioso*, kiegyensúlyozott hang, ami nyugodt szigetté varázsolta ezt a kedves tételt, a többi harsogása, szomorúsága mellett.

Amíg Bernstein felvétele csalódást okozott, addig **Roger Norrington** Első szimfónia néven bemutatott produkciója mély felháborodással töltött el minket. Talán nem élt még olyan dirigens a Földön, aki ennyire tudatosan ellentmondana a brahmsi intencióknak. *Un poco sostenuto* (Kicsit visszatartva), olvassuk az első tétel megjelölését, a partitúra felső soránál, a nagybőgők véstjtjósólán lüktető szólama mellett pedig a *pesante* (súlyosan) megjelölés szerepel. Norrington együttese, a London Classical Players pimasz módon – nincs jobb szó rá -, szinte kamaszcínyként száll szembe az öreg, komor Brahms érzelmeivel. „Legyen ez a Brahms kicsit vidámabb!” – gondolhatták, hiszen a historikus zenélés egyik „megkérdőjelezhetetlen” elvével, a megszokottnál sebesebb tempóval éltek. Furtwänglerrel kapcsolatban már felvetettük a játékidő kérdését. Az első tétel valóban percekkel rövidebb Norrington megfogalmazásában, mint az elődökében, hiszen ismétléssel játssza ugyanannyi idő alatt, mint mások. Lehet, hogy a fiatal angol karmester szemé előtt a partitúra megjegyzése lebegett (*Aufführungsdauer: 41 Minuten*): Ha igen, akkor – tévedésén túl – igencsak lemaradt, hiszen több mint két perccel kicsúszott a „megengedett” időből. Megdöbbentő a második tétel modorossága. Ismeretlen manírok kerülnek már a bevezető dallamba is, felborítva annak nyugodtságát. Hiányoljuk a *legatót*, a dallamok egybefogását. Norrington a jelen embere, nem foglalkozik az elmúlt dolgokkal, még kevésbé az elkövetkezőkkel, csak az éppen játszott ütemre gondol, fel sem merül benne az építkezés lehetősége. Igencsak sajnálatos ez a tény, hiszen éppen a historikus felfogású dirigenseknek lenne az a feladata, hogy – utánajárva a forrásoknak – új fényvel világítsák meg a megszokott repertoár-darabokat. Úgy tűnik, Norrington kevés „rendellenességet” tapasztalt, s inkább saját fantáziáját használta fel az új kitöltésére.

Wolfgang Sawallisch itt elemzett második felvétele, melyet a London Philharmonic zenekarral készített a közelmúltban jelent meg a piacon. Kultúralt produkció ez, néhol különösen szép szóló-

produkciókkal. Nem tudni viszont, hogy az ideálisan szép és kiegyenlített hangzás valóban a zenekar érdeme-e?! Sokhelyütt ugyanis gyanúsán steril a hang, nincs egy elfelejtett szólam, minden a „helyén van”. A kérdésre talán soha nem fogunk választ lelteni, mégis úgy érezzük, Sawallisch produkciója minden ihletet nélkülöz. Számos esetben jobbnak találtuk ugyanis, ha a rossz hang körülmények ellenére is, de a hallgató meggyőződhet arról, hogy a dirigensnek saját elképzelése van a szimfóniáról. Ez ebben az esetben hiányzik, s marad egy tetszetős, mégis koncepciótlan produkció. Válogatásunk utolsó felvétele a Chicago Symphony Orchestra-val készült, **Daniel Barenboim** irányításával. A kilencvenes évek elején készült CD nem ír történelmet a Brahms interpretációkban. Gyengécske, s bizony sokhelyütt unalmas is. Néhány részletre hívnám fel a figyelmet: az első tétel lassú bevezetésének elhalkuló ütemei után viharos kezdést, lendületes harci indulót várnánk, ehelyett az első rész hangján, annak energiáját kölcsönözve szól a magasba törő hegedűdallam. Barenboim irányításával egyébként az egész szimfóniában alárendelt szerepet kapnak a hegedűk. Könnyeddé válik ezáltal minden ütem, s a német keménységet egyfajta itáliai *dolcezza* lebegi át. Amíg Furtwängler és Klemperernél számos esetben úgy éreztük, német romantikus opera közepén találjuk magunkat, addig Barenboim előadása az olasz operák lágyabb, önfeladtebb világát idézi. A negyedik tétel bevezetésénél is inkább a markáns indítást várnánk, a *fp*-ök jobb kihasználását, ezzel szemben vérszegény, puha hangon szólalnak meg a mélyvonósok, s a *pizzicato* is inkább gitárzenéhez, mint nyugtalan, a vihart előkészítő motívumokhoz hasonlítanak.

Bősze Ádám

Következő számunkban J. S. Bach Brandenburgi versenyeinek felvételeiről olvashatnak.

Kurtág György
Zene vonóshangszerekre

• ECM - MusicDome •

Megrendítő élmény a vonóshangszerekre szánt Kurtág-művek CD-felvétele.

Akik a Haydn óta megkülönböztetett rangra emelt műfajról tudják, hogy "elvont", hogy a komponistától alapos mesterségbeli felkészültséget, az előadótól szólisztikus teljesítményen kívül állandóan egymásra figyelő, a hangzás egészét szem előtt tartó, érzékeny kamaramuzsikusi magatartást, a hallgatótól pedig "egész embert" igényel, talán visszariadnak, arra gondolva: kortárs kompozíciók esetében legfeljebb a kiválasztott szakmabelieknek szánhatták az ilyen felvételeket. A valóságban azonban szó sincs erről.

Az összkiadás jelleg praktikus, mert így egy korong segítségével áttekinthetjük a kurtági oeuvre eddigi vonóstermését (tehetjük a felvétellel kínálta műsor szerint, vagy a keletkezés időrendjét választva fő szempontként). Mégis, értékét nem a mennyiségi teljesség jelenti elsősorban, hanem az a tanulság, hogy ki-ki tájékozódási szempontokat kereshet a négy évtizedet felölelő művek azonos/hasonló jegyei és különbségei között.

Köztudott: Kurtág ahhoz is veszi a fáradságot, hogy akár egyetlen koncert kedvéért személyesen foglalkozzon az előadókkal; s akik dolgozhattak vele, tudják, milyen felmérhetetlen többletet ad mikroanalitikus munkamódszere. A Keller-kvartett azon együttesek egyike, amelyek zeneakadémiai növendékkoruk óta ismerik Kurtágot, a szerzőt és tanárt. Stilis probléma így aligha merülhet fel, vagyis fenntartás nélkül elhihetjük, hogy amit megszólaltatnak, az mindig maga a mű melynek szolgálatába állítják alkalmanként hangszertudásukat cs-

Kurtág György:
Zene vonóshangszerekre
Keller Quartett

kúgy, mint művészi érzékenységüket, személyiségüket. Értő olvasatuk megkönnyíti a hallgató számára a művek befogadását, magától értetődőnek éreztetve a hangzást.

Az *Aus der Ferne* sorozat címzettje a kiadó Alfred Schlee. Az első darabot 80., a másodikat 85. születésnapjára kapta, a lemezre rögzített III. pedig 90. születésnapjára készült. A mintegy két és fél perces darab játék – kurtági játék – térrel és idővel. Miként az emlékezet mélyéről felidéződik az emlékkép, úgy válik mindinkább jelenvalóvá a zenei anyag sűrűsödése által a cselló quasi ütőhangszeres effektusai felett a hegedűk és a brácsa által játszott, foszlányokból összeálló – elülő és felhorgadó – melodikus anyag.

Az egyedi című *III. vonósnégyes*, az *Officium*

breve vallomás. Aki nem látja a kottát, nem kísérelni figyelemmel a borítósöveg értékes, lényegi információit, sőt még a tételek címét sem, hanem "csak" végighallgatja a művet, annak is feltűnik az egymástól élesen elkülönülő zenei világok dialektikája. Webern kánonidézete nyersanyag, apropó, mely ürügyet szolgáltat a szerző személyes kommentárjához. Ha semmi sem tudunk a műről, akkor is kiderül: itt minden hangnak, minden hangszínek konkrét jelentése van, egy pillanatra sem hiányozhat mögülrük az előadó személyes jelenléte. Szertartás – ennyiből is találó a cím -, ami a maga menetével egyfajta szakralitásnak ad hangot.

Vannak megismételhetetlen pillanatai az életnek s az életműnek is. Ilyen egyszeri pillanatok (paradox módon rögtön két verzióban) a *Ligatura*. Egyszeri és megismételhetetlen, sőt követhetetlen és utánozhatatlan. Jelenség. Döbbenetes hangszínelmény, függetlenül attól, hogy valaki ismeri-e vagy sem azt a kompozíciót, amelynek szellemi rokonságára az alcím is utal: Charles Ives *Megválaszolatlan kérdés*. Érezzük a hangzás terét, ugyanakkor mégis a zene egy másik faktora, az idő köti le figyelmünket. A haladó, múltó-múlándó időt mintha felfüggesztené az éteri hangzás, egy végtelen pillanatot élünk meg, olyat, amely után mindörökké mások leszünk, titkok tudói, mindenfajta misztikus kommentár nélkül.

Kurtág György *Op. 1-es vonósnégyese* aligha változott az elmúlt 38 évben, amióta szerzője papírra vetette. Annál inkább változott körülötte minden: a világ. Mást érzékelünk disszonánsnak, sértő hangzásnak. Az egykor botránnyos modernnek ható mű a századvég hallgatóját éppen azzal lepi meg, hogy nem vált ki indulatokat. Lehet, hogy a hangját kereste a műben a szerző – de a későbbi művek ismeretében biztos állíthatjuk: a kifejezés már akkor ihletettre sikerült. Változott az egykori és a mai hallgató kívül az egykori és a mai előadó-gárda is. A kompozíció fő vonzerejét számunkra épp a személyes végigéltség adja: láttatni engedni magát a művében a szerző, akkori égető sorskérdéseivel, megoldatlan és megoldott problémáival.

Rendhagyó című a *II. vonósnégyes* is, és az egyedi címadás ezúttal is lényegi pontosságot fejez ki. Az *Hommage à Mihály András* címhez járuló alcím – *12 mikroludium* – arra utal, hogy másként áll össze a mű egésze, mint a másik két kvartett esetében. Mindegyik darab egy-egy pillanatsfelvétel, s a belőlük kialakuló „összképnek” jelentős részei a kontúrok, a tételszünetek, amelyek a figyelem megújításához adnak lehetőséget. A mikroludiumok sokszínűek ábrázolják a szerző zenei világát. Hagyományos vonósnégyes-hallgatás értelmében szerintem ez igényli a legalaposabb szakmai felkészültséget.

A *Ligatura 2.* verziója rímelt az elsőre, behatárolt zenei körképpé formálva a végighallgatásra szánt, gondosan megtervezett műsort.

Fittler Katalin

H a y d n

Haydn: L'anima del filosofo
 ossia
 Orfeo ed Euridice
 Uwe Heilmann - Orfeo, Cecilia
 Bartoli - Euridice, Genio,
 Ildebrando d'Arcangelo -
 Creonte
 Academy of Ancient Music
 Vezényel: Christopher
 Hogwood

Haydn: A filozófus lelke, avagy Orfeusz és Eurüdiké

• L'oiseau-Lyre - PolyGram •

hangvételére emlékeztet, másutt a legjobb opera seriákra, így az *Idomeneóta*, anélkül azonban, hogy Glucknak a szívettépő gyászt vagy az elíziumi boldog léte festő dallamaihoz, illetve Mozart nagy drámai erővel egyénített karaktereihez fólérne. Haydn ezúttal sem a gáttalan vagy a földöntúli szerelem dalnok. Bár egyáltalán nem volt híján művészi öntudatnak, bizonyára a címhez illő filozófus lélekkel vette tudomásul - amit fenti ajánló elhallgatnak -, hogy ez alkalommal sem ugorhatta át saját árnyékát, továbbra sem versenyezhet a Mozart-remekekkel. Talán nem is akart. Az első előadásra csak 1950-ben, a Haydn Társaság lemezfelvétele kapcsán került sor, színpadi premiere egy évvel később Firenzében. (Erich Kleiber, Callas és Boris Christoff neve volt a színpadon - egyiket sem szoktuk Haydnéhoz társítani.) Későbbi bécsi és edinburgh-i fesztiválokon Gedda és Sutherland énekelte a címszerepeket.

Az okkal-oktalanul mellőzött Haydn-operák soráért nem kis mértékben a szövegek könyvek felelősek. E gyászos végű librettó szerzője, Badini jobban tapad a mitológiai és ovidiusi forrásokhoz, mint a téma korábbi feldolgozói. A cselekmény másfél felvonással elébe megy a glucki történetnek. Orfeusz emberáldozatra készül vadaktól menti meg az énekével szerelmesét, csak ezután következik a menyegző és a halálos kígyómarás. Gyászában a dalnok a Géniuszhoz fordul, aki majd afféle lélekkísérőként tart vele az alvilágba, ahol Orfeusz előbb visszanyeri, majd nyomban újra és végleg elveszti imádatját. A szövegek könyv szerkezete aránytalan. Az eredeti öt felvonás végül négyre fogyott, az első majd kétszer oly hosszú, mint a következők; az utolsó kettőben vázlatosak a jelenetek, kivált Eurüdiké másodszori halála kidolgozatlan. S ha emlékszünk Haydn kifakadására

Az *évszakok* alkotása idején, hogy egy élet szorgalmas munkája közben sohasem jutott eszébe megzenésíteni a „szorgalmat”, elképzeltük véleményét Badini moralizáló mazsoláiról, a felvilágosodás filozófiájának és a szabadkőműves tanításoknak és jelképeknek közhelyesített megverseléséről. Amelyek különben oly természetesen épültek be *A varázsfuvola*ba.

A „*filozófus lelke*” sem a Hungaroton, sem a Philips (Doráti-féle) sorozatában nem kapott helyet; a jelenlegi felvétel bizonyosan hosszú ideig meghatározó marad, azért is, mert egyetlen gyenge pillanata sincs! Az előzmény a Theater an der Wien 1995-ös előadása volt, szintén Cecilia Bartolival Eurüdiké jelmezében. Az új kiadványban a Géniusz szolámát is reá osztották, amit a kísérőfűzetben ő maga indokol meg, mondván, hogy e Géniusz nem más, mint Orfeusz „elvezített lelke”, vagyis halott hitvese. Ceciliánk alkalmat ad rá, hogy a sok vidám szerep után most mint tragikát is nagyszerűnek halljuk. Mint Géniusz ráduplázik az Eurüdiké-áriák vokális akrobatikájára. (Robbins Landon a Géniusz áriáját az Éj királynőjének hasonlóan igényes, de sokkal rövidebb száma mellé állítja.) Napjaink egyetlen igazi olasz énekes nagysága iránti bámulatunk ellenére sem titkolhatjuk el, hogy némelyik tüneményes futamába nyersebb, kopogó hangok is belopóznak. Uwe Heilmann tenorja sokat férfiasodott az 1991-es Tamino óta. Nagyon kifejezően énekel, s csak részben az ő hibája, hogy a terjedelmes szöveg olykor egyhangúnak hat. Az eddigi Leporello és Bartolo szerepében hallott Ildebrando d'Arcangelo most (a nevéhez inkább illő) komoly feladatot kapott. Hogwood már a Titusszal bebizonyította, a klasszicista *seria* világa közel áll szívéhez. Nem rajta múlik, hogy a kiválóként ajánlott mű csak figyelemre méltónak mutatkozott. A kitűnő előadás viszont javarészt az ő érdeme.

Uhrman György

„Minden ízében nagyszerű” - állítja az ismertetőben Jean Dupart. Meike Lieser zenedrámái testamentumról beszél, a tudós H. C. Robbins Landon arról, hogy a mű számos mozzanatában elűt Haydn mind addigi zenéjétől, sőt azok fölött áll! Így ajánlásokkal a bécsi klasszicizmus legidősebb mesterének operája *A varázsfuvola* és a *Titus* évéből hogyne keltene nagy várakozást? Angliai útja előtt Haydn visszautasított egy prágai felkérést, mert céltalannak látta, hogy Mozarttal vetelkedjék a színpadon. Londonban nem kellett ettől tartania, a Figarót és a Don Giovannit ott még nem játszották. Háta mögött az eszterházi eszterdők színi gyakorlatával s a londoni szimfóniák igazolta csúcsművészi gyümölcsöztethette műfajismeretét, mesterségbeli tudását és újításait, valamint kipróbálhatta az ottani Händel-élmények hatására fogant elképzelését a sokarcú kórus alkalmazásáról. A darab tele van szépséges lírai részletekkel (példa a szerelmi kettős az I. felvonásban), továbbá nagyvonalú tragikus kitérésekkel és virtuóz bravúriakkal. Néhol Gluck *Orfeuszának*

J e l m a g y a r á z a t

kiváló

jó

közepes

hallgatható

hallgathatatlan

A HUNGAROTON CLASSIC ajánlata

César Franck
 Messe
 à trois voix
 Quae est ista
 Dexterâ Domini

Debrecen
 Kodály Choir
 Dezső
 Karasszon
 vezényel
 Salamon Kamp

Krommer:
Partiták fúvősegyüttesre

• Naxos •

„Harmoniemusik” - így nevezték a XVIII. század népszerű fúvősegyüttes típusát, amely a 70-es és a 80-as évektől oboa-klarinét-kürt-fagott hangszerpárból állt, nem ritkán bőgővel vagy kontrafagottal erősítve a hangzás fundamentumát. Az ilyen együttesek repertoárjában kiemelkedő szerepet kaptak az átiratok, gyakran operák legnépszerűbb dallamai-ból. Emellett azonban eredeti kompozíciókat is ismerünk - nemegyszer prominens szerzők tollából -, amelyek kifejezetten ilyen megszólaltatást igényeltek.

Franz Krommer életművének ismeretével kevesen büszkélkedhetnek - sőt azok száma sem tehető sokra, akik egyáltalán hallottak valamit tőle. A Naxos - kiadványt mégsem hézagpótlónak tartjuk, hanem szociológiai szempontból értékeljük: általa hangzó valósággá lesz a XVIII. századi zenei praxisnak egy korábban kevés figyelemre méltatott jelensége.

A Berkes Kálmán vezette Budapesti Fúvősegyüttes korábban is rögzített felvételén „Harmoniemusik”-ot, tolmácsolásukban a Quintana gondozásában jelentek meg Mozart operarészletei fúvós átiratban. Az is érdekesség volt - a Krommer-művek is azok, csak éppen másképp. Kijelölik azokat a kereteket, amelyek között jól érezte magát még az invenciózus komponista is - egy bizonyos nagyságrend alatt. E keretek, úgy tűnik, elég nagy mozgásszabadságot adtak a szerzőnek. Krommer partitái a vidám; minuetto-lassú-finale négytételű modellt követik. A Budapesti Fúvősegyüttes muzikusai - aligha szándékosan, de egyértelműen - éreztetik, hogy jobb muzsikához szoktak. Problémamentes számukra a játszánivaló, ezért kevésbé inspiráltak, mondhatni, érdektelenség miatt közönyösek. Még a pontos virtuóz futamok is gyakran veszítenek hatásukból, mert kihallható, hogy az előadónak nem telik kedve bennük. Az örömtelen interpretáció gyakran elsiváritja a légkört. Berkes Kálmán együttesére általánosságban az jellemző, hogy játéka élettel teli. Éppen ezért meglepő, hogy a felvételen nem a megszokott formájukat adják. Kedélytelen az alaptónus, a néha felcsillanó együtt muzsikáló kedv fényében még inkább homályba kerül a többi részlet. Néha szinte gikszeresnek hallunk egy-egy

K R O M M E R

Krommer: Partiták
Budapest Fúvősegyüttes

hang- vagy akkordindítást, amikor nincs meg a játékosok belső nyugalma, a zenei tartalom megjelenítéséhez szükséges idő. Keveslem a hajlékonyságot, az ízléses, szellemes, frappáns formálást, s arra gyanakszom, hogy az Esz-dúr partita III. tételének megannyi humortalan frázisa után az érdektelenség készítette a játékosokat a tételvégi gyorsításra; a *sitretta* ilyen előzmények után máskülönben indokolatlan. Egy *adagio* bevezetéssel ellátott *La Chasse* tétel: minden bizonnyal ritkaság. Kár, hogy ez sem örvendeztette meg az előadókat. A három partita után felcsendülő három induló (Venczei Tamás trombitás közreműködésével) feszes, ritmikus tartású - muzsika. Mégis, az uniformizált előadás nem a haladás - a menetelés - érzetét kelti, a darabok inkább helybenjárások, minden különösebb cél nélkül. CD-felvételek esetében gyakran érezzük rövidnek a tételzüneteket. Ezúttal szellősen követik egymást a tételek, és külön öröm, hogy a szünetezés nem mechanikus, a műveket hosszabb szünet választja el egymástól.

Fittler Katalin

**Ravel: Couperin sírja,
Pavane egy infánsnő halálára etc.**

• Erato - Warner •

Végre egy Ravel-lemez, zenekari művekkel, amely nem a *Boleró*-val kezdődik, s nem az olyan unalomig agyonjátszott darabokat - egyébként remekműveket - kínálja, mint a *La Valse*, a *Spanyol rapszódia* vagy a *Daphnis és Cloé* második szvitje. Mindenképpen örömet okoz, hogy most a lyoni Opera zenekarának Kent Nagano vezényelte 1996-os CD-lemezén nem időhúzó kiegészítések szólnak meg.

A program ennél "franciásabb" már nem is lehetne, hiszen Denis Herlin kísérőszövegének tanúsága szerint is „a dicső francia múlt-hoz s annak kulturális örökségéhez visszanyúló” Ravelt kívánja bemutatni. Ám a XVII. és XVIII. század zenéje nem közvetlenül van jelen, s szerzőnk esetében nem is szokás neoklasszikus korszakról beszélni, s főleg nem tehetjük ezt akkor, ha századfordulós finom kis zongoradarabjáról, a Polignac hercegnének ajánlott *Pavane*-ről szólunk.

A francia cím - *Pavane pour une infante défunte* - egy játékos, ún. kancsal rímmel s csengő alliterációkkal árulkodik arról, hogy a darabnak semmi köze a halálhoz és a gyászhoz, a régen elhunyt hercegnő megidé-zése csak arra szolgál, hogy a régmúlt századok báját varázsolja elénk. Ehhez kapcsolódik az anekdota, amely szerint a zeneszerzőnek annyira elege volt a dilettáns zongoristák „döglött” produkcióiból, hogy egyszer így fakadt ki: „Nem a pavane az elhunyt, hanem szegény infánsnő!” Talán éppen az ilyen tapasztalatok alapján szánta rá magát Ravel 1910-ben, hogy meghangszerelje ezt a kis miniatűr remekművet, amely a hangszere-lés

A HUNGAROTON CLASSIC ajánlata

Kent Nagano - Ravel

Ravel: Couperin sírja, Pavane egy infánsnő halálára etc.
Orchestre de l'Opera National de Lyon
vezényel:
Kent Nagano

nyers és harsány hangja, a groteszk és a tragikus elemek vegyítése ugyan Sztravinszkij sajátja, ám a kamarazenei felrakás és az idézőjelbe tett régi formák, a stilizált táncok azonban Ravel egészen másfajta hangvétele ellenére is jól megfigyelhetők. Ráadásul a *Couperin sírja* más módon is köthető *A katona történetéhez*. A sorozat négy darabjában a háború poklát megjárta s nemrégiben leszerelt Ravel hősi halott barátainak állít emléket. Az eredmény ennek ellenére mégsem gyászzene, hanem elegáns szvit, gazdag és sokféle ágazó utalásokkal és hivatkozásokkal, melyeket a XX. századi repertoárban járatos muzsikusok a kellő többértelműséggel s megértő cinkossággal játszanak. Nem csoda, hiszen az 1983-ban létrejött formáció épp az ilyesféle interpretációkat tűzte ki célul maga elé, előbb John Eliot Gardiner, majd az utóbbi években Nagano vezetésével.

Ugyanakkor szemmel láthatóan élvezik a belemerülést a mesebalett eklektikusabb világába is. A közel félórás szvit, a *Lúdanyó meséi* ismét „nagyon francia”, s nemcsak Perrault jól ismert figuráinak, Hüvelyk Matyinak, az álomból felébredő Csipkerózsikának s a tündérszép kert díszletében dialogizáló Szépségnek és Szörnyetegnek irodalmi felidézésével. Önmagában, a programot figyelmen kívül hagyva is franciának érezzük a muzsikát, mely tele van stílusjátékkal, idézőjelbe tett tündérmese-romantiká-

val, századeleji, fantasztikusan fenyegető „modernséggel”. Ám nincs ebben az interpretációban egy csepp gyűgögség sem, s hiányzik a megszokott impresszionista közhelytár is.

Nagano éppen a racionális, a józan, a világosan fogalmazó és tisztán látó, mediterrán derűvel és francia eleganciával fogalmazó zeneszerzőt mutatja meg itt is, mint a még nem említett két kis darabban, a *Miroirs* című zongorasorozat alapján meghangszerelt *Alborada del grazioso*ban és a *Bárka az óceánon*ban. Ez a lemez tehát nem korstílus és nem közhelyeket demonstrál, hanem termékeny módon minden egyes darabhoz megtalálja a saját és külön közelítésmódot. Ez a garancia arra, hogy majd saját helyét is megtalálja a lemezpolcon, annyi más és másféle jellegű előadás között.

Farkas Virág

finomsága miatt azóta is „tesztdarab”, pontosan lemérhető rajta, mire képes egy zenekar. A neoklasszikus korszak mint kifejezés persze nem véletlenül jutott eszembe a felvétel hallgatása közben: Kent Nagano, tettenérhetően és direkt módon, Sztravinszkij felől közelít Ravelhez. *A katona történetének*

LEMEZAJÁNLATA

WARNER CLASSICS HUNGARY

RAVEL: LÚDANYÓ MESÉI, PAVANE, COUPERIN SÍRJA Kent Nagano (CD)

RAMEAU: HIPPOLYTE ET ARICIE Les Arts Florissants William Christie 3(CD)

SCHUBERT: ESZ-DÚR MISE 1-1(CD) Nikolaus Harnoncourt

HAYDN: PAUKENMESSE, SALVE REGINA Nikolaus Harnoncourt (CD)

Rózsavölgyi MUNKÁSHOP

Kaphatók a megújult Rózsavölgyi Zeneműboltban (Bp. V., Szervita tér 5.)

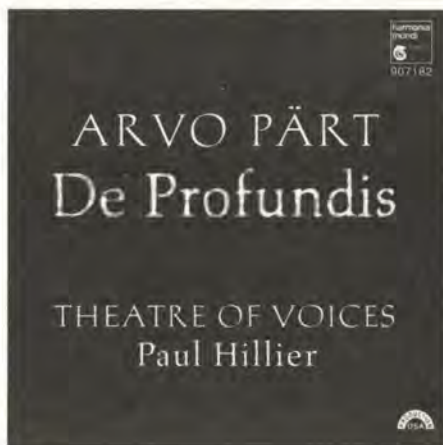
Arvo Pärt: De Profundis
Theatre of Voices - Paul Hillier

• Harmonia Mundi - Karsay és Tsa. •

Paul Hillier egykori együttesével, a Hilliard Ensemble-lal Arvo Pärt számos művét lemezre énekelte. Akkor az ECM kiadónál jelentek meg az *Arbos*, a *Miserere*, valamint a *Passió* felvételei. Úgy tűnik, az együttes- és a kiadváltás a művészeti koncepció megváltozásával is párosult, hiszen a mostani kiadványban Hillier lemond az angol éneklési tradícióról, mely szerint (s ez Pärt intenciója is volt a művek megírásakor) a darabok előadásakor női altok helyett férfi kontratenorokat kellene használni, s a többtagú kórus-elv helyett a szólóhangokat kellene előnyben részesíteni. Természetesen Pärt műveit nem lehet már a historikus előadásmód szemszögéből nézni, mégis feltűnő a művészeti elképzelések megváltozása egy pusztán kereskedelmi jellegű átrendeződés következtében.

A lemez címadó alkotása, a *De Profundis* megtalálható a fent említett korábbi *Arbos* kiadványon; a szólóhangok ott gyorsabb tempót követeltek, ezen a felvételen viszont ugyanaz a mű majd két perccel hosszabb. Nem mondhatjuk, hogy a lassabb előadásmód a szerző akarata ellenére történt, hiszen a californiai felvételen maga Pärt is jelen volt, mégis a Hilliard Ensemble egykori produkciója meggyőzőbbnek tűnt: az egyébként meditatív muzsika az utóbbi megfogalmazásban unalmassá vált, s elveszett a darab egyetlen csúcspontja is.

Aki egyébként nem ismeri Arvo Pärt muzsikáját, nehezen tudja csak eldönteni, hogy e - a dodekafónia után - szép csengésű stílus valóban művészet-e, vagy

A R V O P Ä R T

Arvo Pärt: De Profundis
Theatre of Voices - Paul Hillier
Harmonia Mundi

inkább leplezetlen popularitásra való törekvés. Nem tisztünk ezt eldönteni, annyi azonban bizonyos, hogy a Harmonia Mundi mostani kiadványán több igen alacsony szintű kompozíció is megszólal. Nyomban a *De Profundis* után hallható az 1977-ben írt, s 1996-ban revideált *Missa Sillabica*, mely címéből adódóan is egy rövid, talán a mai szertartásokhoz alkalmazkodó mise. Rövidsége egyben erénye is, hiszen a gregorián, korai többszólamúság alapjain nyugvó alkotás távol áll a meditációtól (a miseszövegek megzenésítésének egyébként sem az a funkciója), s következetlenül hol zenei utalásokat tesz a szövegre, hol teljesen nélkülözi azokat. Egy szempontból mégis példaértékű ez a mise-előadás: Hillier és együttese olyan kiejtéssel éneklé a la-

tin szöveget, amely minden kórus, illetve énekegyüttes számára mértékadó lehetne.

A CD legbugyutább „alkotása” azonban csak ezután következik. A *Solfeggio* című tételben a szólóamok a C-dúr skála hangjait éneklék egymás után, különböző fekvésekben; „túlvilági” hangulatot csupán a templom és a hangmérnök visszhangja teremt, noha ez a „szöveg” ismeretében egyáltalán nem lenne indokolt.

Az 1990-ben komponált *And one of the Pharisees* című alkotásban a szerző Lukács evangéliumának egy részletét zenésíti meg, stílusához hűen egyszerű zenei eszközökkel. A puritánság ebben az esetben érthető, hiszen liturgikus, olvasásra szánt szövegről van szó.

Mégis a szereplők külön hangon való megszólaltatása a zenéhez nem illő teatralitást kölcsönöz, hiszen amit hallunk, az szertartás-résznek túl színpadi, színpadi-nak pedig igen együgyű. A Theatre of Voices művészeti vezető karmestere ebben a produkcióban szólístaként is bemutatkozik, kevés sikerrel.

Arvo Pärt *Cantate Domino* és *Summa* című darabja után következik a felvétel igazi érdekessége és meglepetése, a hét *Ó antifona* megzenésítése. A középkorból származó liturgikus szövegekre eddig kevesen írtak muzsikát (Josquin Desprez, Attaignant gyűjtemény, J. W. Michl), noha mind szövegük, mind eredeti dalaik alkalmaskak lettek volna a felhasználásra. Pärt német nyelvű próbálkozása valószínűleg a szerző egyik legsikeresebb kompozíciója, amely Paul Hillierék előadásában minden dicséretet megérdemel. Az együttes nemcsak hangi tisztaságában, hanem a textúra ismeretében és zenei kifejezésében is remekel. Szöveggel nélkül ugyan nehéz eldönteni, hogy milyen nyelven énekelnek, de ez talán a darabnak is javára válik.

Hillier Pärt iránt érzett vonzalma egyébként érthető, hiszen benne olyan komponistára talált, aki a kaotikus kortárs zene világából régi hagyományokon alapuló muzsikájával kíván kiutat találni. Pärt kompozíciói közül azonban csak kevés olyan akad, amely a kiutat szerencsésen ötvözi a huszadik századi ember gondolat- és érzélemvilágával.

Böszö Ádám

A HUNGAROTON CLASSIC ajánlata

J.S. BACH
PIANO CONCERTOS
ZOLTÁN KOCSIS
ANDRÁS SCHIFF
SÁNDOR FALVAI
IMRE ROHMÁGYI
LORÁNT KOVÁCS, ISTVÁN MATYÁS
ORFESTRA OF THE LISZT FERENC ACADEMY OF MUSIC
CONDUCTED BY ALBERT SIMON

A HUNGAROTON CLASSIC ajánlata

HANDEL
SOLO CANTATAS
Cruel tyranno Amor • Il delirio amoroso
Agrippina condotta a morte
MÁRIA ZADORI
CONCERTO ARMONICO

John Williams
Sleepers - filmzene

• PolyGram •

W I L L I A M S

John Williams:
Sleepers - filmzene
vezényel:
John Williams

Az igazán nagy zenészek csak önmaguk állíthatnak számukra új kihívást jelentő mércét. John Williams, aki a filmbeli fantasztikum, mesevilág s felemelő emberi érzések zenei megjelenítését úgy technikában, mint hangzásvilágban forradalmasította és tökéletessé tette, művészi alkotóútján holtpontra jutott. Zeneszerzői ambíciói túlszárnyalják a műfaj adta lehetőségeket: szerepét, munkássága mozgásterét a filmipar "gépezete" szűk korátok közé szorítja. Így nem marad egyéb, mint kilépés a személyiségből s a mások zenei eszköztárát "durrogató" ipari rabszolgaság. Meggyőződésem, hogy szükségtelen és Williams személyéhez méltatlan kísérletezés eredménye a Sleepers című, Berry Levinson-film zenéje is, amely Williamstól idegen zenei eszközökkel, ennek ellenére szakmailag tökéletesen megoldott muzsika. Érdekes és joggal felmerülő kérdés, hogy a kialakult, egyéni zenei világgal rendelkező Williams vajon miért vállalkozott egy számára idegen stílusgyakorlatra, amely Morricone-s és helyenként a francia filmzeneszerzőktől megszokott hangulatú idéz?

A filmzene nagyon nehezen elsajátítható és megvalósítható műfaj, hiszen – a stílus követelményeiből adódóan – két szervesen összekapcsolódó funkcióval rendelkezik. A képi anyag megfelelő hangulatú zenei

alátámasztása mellett a muzsikának önmagában is meg kell felelnie kompozíciós követelményeknek. Szerényebb képességű kollégáival szemben, John Williams zseniális hangszerelői tehetsége, káprázatos formaérzéke mindig átsegítette őt a műfajból adódó

nehézségek leküzdésében és élő, izgalmas, egyszer sodró lendületű, máskor édeskészen szomorkás, vagy emelkedett zenét komponál. Sokoldalúságát mi sem bizonyítja jobban, hogy ha New Yorkban jár, mindig benéz a Woody Allen törzshelyeként számontartott Michael's Pub-ba, ahol egy két jazz-szám erejéig "beszáll" jónévrű filmes kollégája együttesébe.

Williams az európai filmzeneszerzési hagyományok felé kacsingat ezen a lemezen. A repetitív, kevésbé mozgalmas, de feszült belső dinamikájú építkezés, valamint a hangszercsoportok és szólamok érzékeny kezelése bensőséges, lemondóan drámai hangulatot teremt. Meglepő és a fent említettek tükrében szomorú is egyben, hogy a zeneszerző vissza-visszatérően az európai mozifilmekből jól ismert effektusokat használ.

A harsánynak semmiféleképpen nem nevezhető zenei anyag egy, a külvilágtól fásultan és csalódóttan elzárkózó ember vallomása lehetne, ha nem tudnánk: a moziszene a filmbeli művészi koncepció érdekeit hivatott szolgálni. Zavaró tényező ez a muzsika élvezetében, mert a Sleepers zenéjén nem érezhető az a fajta átütő őszinteség, ami a Schindler listája című film, vagy akár az E.T. Oscar-díjas zenéit jellemezte. Félő, hogy a mindenáron-hatáskeresés – még ha rendezői kérésre történik is – piaci érdekszolgálatból megöli az őszinte zeneszót, a hangjegyekbe zárt igazmondást...

Balázs Ádám

A HUNGAROTON CLASSIC ajánlata

A HUNGAROTON CLASSIC ajánlata

BEETHOVEN
Cantata on the death of Emperor Joseph II
Cantata on the accession of Emperor Leopold II
Judith Henrichs, József Warren, Jean Rigby
John Mark Ainsley, 1997, 1 CD, DDD
CONYDON SINGERS, CONYDON ORCHESTRA, MATTHEW BEST

BACH
MASS IN B MINOR
Itter • Mizsek • Büchtemper • Fritze • Rolfe-Johnson • George Tiller-Krabalnschor • The Choir of The King's Consort
THE KING'S CONSORT
ROBERT KING

A Hyperion újdonságai

Forgalmazza: Karsay és Társa Kft. • Telefon/fax: 200-9650

Wagner

A nürnbergi mesterdalnokok

• Decca - PolyGram •

Wagner:

A nürnbergi mesterdalnokok

Van Dam, Heppner,

Mattila, Vermillion

Chicago Symphony Orchestra

vezényel:

Solti György

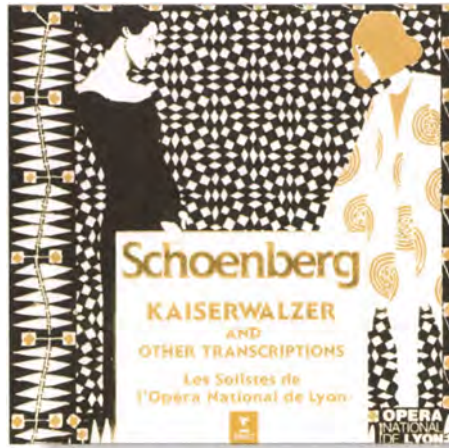
A Decca-val idén aranylakodalmát ülő Solti György egyre-másra újrafogalmazza mondanóját a legfontosabb operákról. Az új *Mesterdalnokokra* két évtizeddel az előző (és 25 évvel az utolsó) színházi előadások után került sor. A darab sikeres megszólaltatásához elengedhetetlen, hogy Wagner három fő szócsöve, a zenekar és dirigense, továbbá Walther és Sachs megszemélyesítője a feladat magaslatán álljon. Itt az első két feltétel, ha nem is maradéktalanul, teljesül. A felvétel idején 83 esztendő Solti, aki minden ízében "tudja" s vallomása szerint odaadóan szereti a leghumánusabb, az életet a legszélesebben ölelő Wagner-operát, töretlen energiával valósítja meg elképzelését. A Chicagói Szimfonikusoknak ugyan nem anyanyelve a wagneri dialektus, a legszebb percekert mégis nekik köszönhetjük: Soltival "magukra maradva" felszabadult gyönyörűséggel játszanak; leginkább a III. felvonás előjátékában ragadnak el. Szabadon szárnyal Walther kiváló alakítójának, a kanadai Ben Heppnernek a hangja is. Versenydalaiban semmi gondja a magasságokkal, sőt odafönt győzi szövegét a legmagabiztosabban. Alább kevésbé tartalmas, ott nem versenghet, mondjuk, (a fiatal) Jerusalemban teltebb, Kónya melegebb színeivel. Így is övé a legjobb vokális teljesítmény a lemezen; igazolja, hogy ebben a túlszabályozott, de felbolydult nürnbergi társaságban ő, az idegen a született, istenáldotta tehetség. Bonyolultabb Hans Sachs életre keltőjének a megítélése. Fejjel kell kimagasodnia a céhek világából, a kismesterek csoportjából – akiket most szokatlanul erőteljes és fiatalos hangú, többségükben amerikai, sőt helyi szólistákból válogattak össze. Sachs férfiúi tekintélyét bölcs embersége, igazságszeretete, kedélye alapozta meg a városban, költői vénája és muzsikuskülvilága pedig társai fölé emeli. Wagner ilyennek szerette volna tudni önmagát eszményi tükkörképét, az abszolút főszereplőnek tehát ezzel harmonizáló fizikai-hangi tulajdonságokkal kell rendelkeznie. José Van Damot, előbb Karajan, jelenleg Solti kedves énekesét Losey Don Giovanni-filmje óta nagyszerűen felkészült, sokoldalú

tehetségnek ismerjük, ám ez alkalommal csak felerészben tesz eleget a kívánalmaknak. Többen felülmúlják őt, különösen az igen szépen éneklő, bár a Pogner atyaszerepéhez túlságosan fiatal német basszista, René Pape, de Albert Dohmen (Kothner) magvas baritonja, sőt Beckmesser (!) is gyakran "túlzengi". Van Dam indiszponált lehetett az 1995. szeptember 23-27. közötti esteken, amikor a felvételt rögzítették. Hangja gyakran rekedtes; sokszor fáradtan, az alsó regiszterekben erőteljesen, a magasban fénytelenül szól. Azt hihetnők, megkezdődött az elkerülhetetlen hanyatlás, hogy – Fischer-Dieskauhoz hasonlóan – későn vállalta az operairódom legnagyobb baritonszerpét, mindenképpen túl a vokális fénykorán. Ámde fél évvel utóbb, a párizsi Don Carlos Fülöpjeként ragyogó formát mutatott. Valószínűbb tehát, hogy a külső körülményekből fakadó gátlás béklyózta ezt

a Sachs-alkítást. A költő-varga lírája, érzelmi gazdagsága ezért nem fűti fel Van Dam hangját, tölti be a hangzó színpadot. Így azután kevésbé hisszük el Évának, hogy egy-egy fordulatnál őszintén vívódik és nehéz szívvel mond le az érett mester szerelméről. Karita Mattila mellesleg egyebet sem hitet el velünk. A több lemezen és filmen dicsért finn szoprán játéka közönségszebbnek tünteti föl a legvonzóbb nürnbergi lányt, mint a zene, és furán "fölfelé fojtott" éneke eltorzítja szövegmondását. Ez volt a két legnemesebb férfi szerelmére méltó Éva? (S akkor még nem mértük őt Grümmer és Janowitz, hát még Schwarzkopf sugárzó alakjához.) Herbert Lippert kellemes, de sápadt Dávidja sem a szelezerdi inas, inkább jó tanuló gimnazista. Mégsem írhatjuk csupán hármójuk rovására, hogy nem érvényesül az opera szeretnivaló bája és humora, "szentivánéji" szédülete és varázsa, hogy hiányzik a legjobb lemezek (Kubelik: 1967, Myto és Karajan: 1970, EMI) tanúsága szerint nélkülözhetetlen "nürnbergi patina", valami ódon aranyfűst, mely széppé tegye ezt a keserű, hétköznapiságában is emelkedett, az élethez híven kisszerű, de nagyszerű mesét. Tehet róla a chicagói Orchestra Hall akusztikája is, mely ezúttal nem szellős, éteri, inkább "fölfűjt" és tömött. Solti hitet tesz az élő koncertfelvétel mellett, de az eredmény ellene szól. A többnyire azonos pontról megszólaló szereplők nem élvezik sem a színpadi tapasztalat nyújtotta lazább tartás lehetőségét, sem a stúdió biztonságát. Óvatosak és visszafogottak, s a fegyelmezett néma közönségtől sem érzik visszajelzés. Végezetül a Beckmesser módján "telekrétázott táblámra" hadd írjam fel Alan Opie nevét a jók közé. Hermann Prey felfogását követve némi adottságokkal és pozícióval bíró, fiatalabb és fantáziátlan bürokratát rajzol Beckmesserből, versenydalát megzavarodott és nagyképzű komolysággal adja elő. A ripacszkodó bohóc gyakoribb karikatúrája helyett jellemképet kínál, így komikusabb és hathatósabb ellenfél.

Uhrman György

Schönberg
Kaiserwalzer és más átiratok

• Erato - Warner •

Az előoldalon Schönberg neve és Kolo Moser szecessziós Fekete hercegnője gyorsan eligazít, ám az első nagybetűs cím, *Császárkeringő*, tágra nyitja szemünket. Hát még a többi műsorszám: Schubert "másik" szerenádja (*Horch, horch, die Lerch*), népszerű olasz dal és bécsi *Gassenbauer* nóta! A szigorú Schönberg jambóspakában, papucsban keringőzik?

Ezek a szerzemények 1920 és 25 között keletkeztek; a mester pedagógiai munkásságának hatásos eszköze volt az átirat. A meglepő választások "rejtélyét" Schönberg hajdani tanítványa és asszisztense, Leonard Stein oldja meg. A zeneszerző 1904 óta, azaz harmincéves korától fogadott magántanítványokat, az elsők között a leghíresebbé vált Anton Webernt és Alban Berget. Ők több Schönberg-műnek, például a *Gurrelieder*nek az átirását kapták leckéül. Hanns Eisler, a későbbi komponista vagy a Kolisch Vonósnégyes alapító-névadó primáriusa, Rudolf is sokszor végzett hasonló házi feladatot. 1921 nyarán az ("új bécsi") iskola felkerekedett és a Gmundeni óta vidékére kirándult, hogy a vakációt is munkával töltsse. A hangszerelési gyakorlatok próbájaként a jelenlévők nyomban eljátszották a darabokat. Schönberg a piros ceruzát letéve csellón működött közre, s ha kedve támadt, maga is készített alkalmi letéteket; akkor éppen a fent sorolt könnyebb muzsikákból, így Denza mindenféle fűjt nápolyi dalából (*Funiculi-funicula*), a Schubert-műből és

S
c
h
ö
n
b
e
r
g

Arnold Schönberg átiratai
Reger, Johann Strauss,
Schubert és mások műveiből
Markus Schäfer - tenor
A Lyoni Opera szölistái

Johann Sioly folklorizálódott bécsi nótájából. Vonósnégyes + klarinét, fagott, valamint mandolin és gitár tartozik a hangszerállományhoz. Az összeállítás annyira megtetszett Schönbergnek, hogy a pengetősöket a két évvel később írt Op. 24-es *Szerenád*jában is alkalmazta.

A terjedelmesebb átiratok születése egy másik intézményhez kapcsolódik. Az I. világháború okozta szellemi pangás leküzdésére Schönberg 1918-ban megalapította a *Zenei Magánelőadások Egyletét*, fizető közönség (és kritikusok!) nélküli bemutatókat szervezett kortársainak alkotásaiból. Leggyakrabban az 1916-ban elhunyt Max Reger műveit tűzte ki, akit a századfordulón és később is sokan Mahlerral és Richard Strauss-szal egyenrangú szerzőnek tekintettek. Mivel a privát előadásokon nagyzenekar csatasorba állítására nem futotta, az eredeti darabokat "lefordították"; egy vagy két zongora és a kamaraegyüttes hangszerei között osztották szét a szólamokat. A Reger-átiratok többnyire Schönberg és Kolisch közös

munkái voltak. A szinte szimfónia terjedelmű, háromteteles *Romantikus szvit* hol áradó, hol folyondár módján kúsó zenéjét az Egylet a szokásos felállásban vitte a hallgatóság elé: a vonósötöst harmónium, zongora, fuvola és klarinét egészítette ki.

Ismét más, rendkívüli eset a Strauss-keringőé. 1921-ben az örökös pénzsűkében lévő Egylet rákényszerült, hogy némi bevételről is gondoskodjék, s a mindenki által kedvelt *Déli Rózsák* kellően közönségcsábítónak ígérkezett. Az 1925-ös *Császárkeringő*-átiratot úgyszintén a szükség szülte. Schönberg Spanyolországban turnézott a *Pierrot lunaire*-rel és a műsoridőt kitöltendő kellett egy azonos vagy hasonló hangszerösszetételű szám. E kiemelkedően sikeres átiratot és valamennyi fenti kompozíciót, egyéni, eredeti megoldásokat, szellemes ötleteket halmozó, az alpművekkel szinte egyenértékű, játékos, bár olykor szálkásabb, érdekesebb, „modern” zeneként jellemezhetjük. A hangzás itt-ott „nagytratórőbb” szándékot sejtet, máshol az átdolgozó a klasszikus vonósnégyes stílus elemeivel bűvészkedik. És persze megnyilatkozik az alkotói és tanítói öntudatból táplálkozó célzat: „*Így kell ezt csinálni, kérem...*”

A Schubert-szerenádót a legutóbb Mozart-operában hallott és dicsért Markus Schäfer éneklé. A hangszeres előadók a Lyoni Opera zenekari szölistái, a művészi felügyeletet vezető karnagyuk, Kent Nagano vállalta. Talán csak a telhetetlenség, talán az elfogultság mondatja, hogy bennszülött bécsiek természetesebben beszélnék ezt a nagyobbrészt kétszeresen „weanerisch” nyelvet. A lemez mind a komolyabb (Reger), mind a könnyebb klasszikusok kedvelőinek jó szórakozást nyújt, s fontos árnyalatokat fest föl a Schönberg-összképre. Aki az átiratokat az eredeti művekkel veti össze (a Reger-szvitnél erre nem volt lehetőségem), egy rövid „tanfolyam” tartamáig magát is „Schönberg-tanítványnak” vallhatja.

Uhrman György

A HUNGAROTON CLASSIC ajánlata

A HUNGAROTON CLASSIC ajánlata

Stan Getz

A NYUGATI

Stan Getz
East of the Sun
The West Coast
Sessions

Stan Getz –
tenorszaxofon,
Conte Candoli –
trombita,
Lou Levy –
zongora, Leroy
Vinnegar – bőgő,
Stan Levey/Shelly
Manne – dob
Verve – PolyGram

gedhette magának, hogy csak azt játssza és publikálja, amit igazán szeret. Csakhogy ez még korántsem elegendő biztosíték ahhoz, hogy a hagyaték ne váljék minden dokumentált részleteiben szabad prédává – a mindenkor jogutódok valószínűleg sokat tudnának erről a jelenségről mesélni. Tehát feltétlenül kell még valami, amivel az ember bármikor, akár a halálos betegség szorításának tudatában is a lényegét tudja hozni: a minden megnyilvánulásában átsütő, korszakokon, divatokon felülemelkedő tálentum. Mivel ennek van néhány válfaja és árnyalata, talán elég, ha annyit mondok: a mozarti, a magától értetődő könnyedséggel áradó típus az, amelyhez Stan Getzet sorolhatnánk.

Az életművet, illetve annak egyéni ízlés szerint kedvencnek minősített periódusait már elég jól ismerheti mindenki, aki rovatunkat olvassa.

Getz töretlen népszerűsége és a bevezetőben jelzett tekintélyes hagyaték hozzáférhetősége okán most nem is részletezném ennek az impozáns művészpályának a különböző állomásait; pontosabban szólva csak egy ilyenre térnék ki: az 1955-57-es west coast időszakra, amelyből bő három és fél órányi zenét őriz a szóban forgó CD album.

Ahogy egyetlen Getz-lemez mellett sem mehetünk el anélkül, hogy ne szóljunk a híres soundról, úgy emellett sem. A West Coast Sessionsnek ugyanolyan meghatározója a varázslatos Getz-hangzás, mint a szaxofonos bármelyik cool, bossa nova, ballada vagy alkalmi bop kirándulásainak felvételein. Már önmagában ez a tény, hogy bármely skatulyában uralkodni tudott – egyéni intonációs és frazírozástechnikája által -, iskolát teremtett a műfajban. Az igaz, hogy a tenorszaxofonnál affektálóbbr és érzékibb instrumentum nemigen létezik, valamint egy speciális bakelit-fűvóka, az átlagosnál kissé vékonyabbra faragott nádlapocskával csak tovább fokozza ezt a hatást, de a titok megfejtéséhez ez még nagyon kevés lenne. A rendkívül bensőséges, meleg tónus ugyanolyan kemény fizikai munkát jelent a játékosnak, mint az erőteljes forte-játék; vagyis

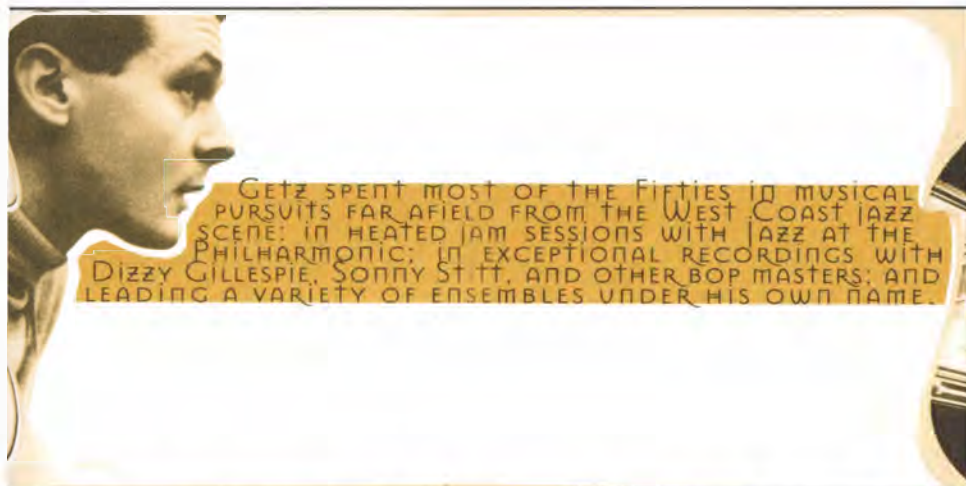

ajnos, 1991. június 6. óta már csak a hagyaték ad témát a tisztelőknek, rajongóknak: rengeteg lemez, köztük

számos antológia, a jazz kimagasló egyéniségeivel foglalkozó cikkek, könyvek, lexikonok, Donald L. Maggin monográfiája, és nem utolsósorban a stúdiók archívumából elő-előkerülő régi hangszalagok, masterek. Bizonyára még évekig akadhat az utóbbiak között olyasmi, ami számunkra újdonságnak számít, ahogy a most megjelentetett, három CD-ből álló album.

De vajon a mai fiatal, tehetséges művészek gondolnak-e arra, hogy egyszer nekik is lesz egy nagy, szétszóródott hagyatékuk, amelyet már nélkülük fognak mások éveken át rendezgetni, és különböző szerkesztői koncepciók vagy üzleti stratégiák szerint közzétenni? Azért vetődik fel ez a kérdés, mert Stan Getz leggyakrabban maga volt saját lemezeinek producere is, így megen-

GETZ SPENT MOST OF THE FIFTIES IN MUSICAL PURSUITS FAR AFIELD FROM THE WEST COAST JAZZ SCENE: IN HEATED JAM SESSIONS WITH JAZZ AT THE PHILHARMONIC; IN EXCEPTIONAL RECORDINGS WITH DIZZY GILLESPIE, SONNY STITT, AND OTHER BOB MASTERS; AND LEADING A VARIETY OF ENSEMBLES UNDER HIS OWN NAME.

ízlés és lelki alkat kérdése, hogy ki melyiket tökéletesíti. Getz játéknak magával ragadó hatása inkább ott kezdődik, amikor a megtalált "saját hang" új életet ad egy – akár közismert – melódiának, amikor a melódia kiapadhatatlan invenciók benyomását kelte folytatódik az improvizációban, amikor az improvizáció beidegződött frázisok nélkül, izgalmas dinamikai variációkkal gazdagít egy egyszerűbb harmóniamenetet is, és amikor a harmóniaváz díszítő motívumokkal felrakottan is a "saját hang" összetéveszthetetlen jellegzetességeit mutatja. Mindezt bármilyen tempóban, a hangszer tökéletes ismeretének birtokában, könnyed eleganciával interpretálva.

Ez a kiforrott, modorosságától mentes sima sound és a szinte dallamosnak mondható improvizáció jellemzi Stan Getz Los Angelesben rögzített felvételeit is; dacára annak, hogy akkor még alig volt harmincéves. Viszont ahogy a világon mindenütt hallható a zenében az ott élő emberek mentalitása, közérzete, úgy a nyugati part módfelett kellemes atmoszférája sem "kíméli" a jazzt. Szubjektív megítélés tárgyát képezhetné bárki részéről a west coast stílus, ha nem lenne ambivalens a viszonyulása magának Getznek is ehhez az irányzathoz. Ezt olvashatjuk is Ted Gioia visszaemlékezésében, amelyet az albumot kísérő kis füzet tartalmaz, de főleg hallhatjuk, ha lejátszunk a három korongot. És talán az sem véletlen, hogy ezek a felvételek mostanig elkerülték az újrakiadó-, illetve antológia-szerkesztők figyelmét.

Pedig Getz west coasthoz fűződő kapcsolata – ha ezt nem is kizárólag zenei vonatkozásban – már kamaszkorától kezdődően egészen haláláig szinte folyamatos volt. A West Coast Sessions-t így nyugodtan tekinthetjük egy kimagasló művészegyenység meghatározó jelentőségű irányultságát reprezentáló dokumentumnak. Hogy ez mégis

valamiféle ambivalenciát tükröz, az különösen akkor érződhet, ha a west coast dömpinget olykor felfüggesztve mást is "beszerkesztünk" magunknak az életműből, és egymáshoz mérjük az invenciót, a virtuozitást vagy az érzelmeiket. A bossa novák, a bopok, de különösen a balladák többször mutatnak ezekből a kivételes képességekből, érzékenységből, mint a túlságosan egyenletesen lüktető, és a kissé korlátozottabb frazírozási lehetőséget nyújtó west coast. Ezzel valószínűleg a szaxofonos is tisztában volt, de nem kevésbé azzal, hogy ezt a stílust "sajnos" aligha tudná bárki is ennyire jól játszani, mint ő. Akik pedig csak figyelemmel kísérik a műfaj cirka hetvennyolcvan évének különféle hullámain, már maguk is bizonyosak lehetnek ebben. A jelenség nem olyan meglepő, más műfajokban is akadtak már zsenik, akik nem vacakoltak sokáig egy könnyen kiismerhető irányzattal, és csak úgy mellesleg meghúzták annak felső határát. Ez egyszerre lehetett vonzó és kissé méltatlanul könnyű feladat Stan Getz számára, különösen akkor, amikor már korábbi partnerei közé olyan neveket sorolhatott, mint Stan Kenton, Jimmy Dorsey, Benny Goodman, Woody Herman vagy Dizzy Gillespie.

A west coast albumon hallható zeneszámokból mégsem az említett titánok hatása érezhető. Ha Getz játékát illetően egyáltalán beszélhetünk külső hatásról, az egyedül Lester Youngtól származhat. Egyes melódiák finom, érzéki megszólaltatása, sőt a rögtönzések visszafogott, tiszta akkordfűzései az "Elnök úr" által megkezdett út folytatását sugallják. Különösen a Young által is játszott lírai standardok keltik ezt az érzetet. Egyébként a régi örökzöldek uralják az albumot: a híresebb Broadway-szerzők, mint Warren-Gordon vagy Rogers-Hart, a Gershwin-szerzőpár, de Gillespie vagy Miles Davis témái is ott vannak a 37 zeneszám között.

A becsület kedvéért azonban muszáj megemlíteni egy korántsem elhanyagolható sajátosságot a

PARTON

hangfelvételekkel kapcsolatban. Nem először a jazzlemezek kiadásának történetében olyan felvétel kerül most a nyilvánosság elé, amelyen több számot is a vágatlan master-szalagon szereplő formájában, tisztázás nélkül rögzítettek a CD-re. Ez azt jelenti, hogy a megkezdett, elrontott, félbe-, negyedbe hagyott darabokkal együtt 37 a felvételek száma – benne hagyva a stúdiójazokat, a hangmérnök, a zenei rendező által bemandott utasításokat -, de azt is jelenti, hogy eddig kiadatlan kompozíciók is szerepelnek az albumon. Így már csak 26 szám hallható teljes terjedelmében, de igazi inyencek, gyűjtők között ez is igazi csemegének számíthat. Kuriózumnak azonban a több mint negyven éve kiadatlan west coast gyűjtemény számít.

Getz partnerei egyébként az ötvenes évek leghíresebb west coast zenészei voltak. Lou Levy zongorista kitűnően alkalmazkodott az akkor már fenomeniként tisztelt szaxofonoshoz. Meggyőző biztonsággal követte Getz itt-ott "becsempészett", de mértékkel adagolt bopos vagy coolos effektjeit. Könnyed, szellemes szólókkal konszolidálta a keleti individuum "szertelenségét". Getz és Levy kapcsolata fenn is maradt ezt követően egészen 1990-ig. A ritmusszekció másik két tagja a helyiek kissé bosszantó kiegyensúlyozottságával tette a dolgát, de említést érdemel Conte Candoli igyekezete is a trombitás sideman posztján, még ha a párbeszédnek nem is voltak annyira perfektek. Mindenesetre a vezéregyeniségnek kijáró tisztelet már akkor is érezhető és hallható volt a partnerek részéről, és ez nem vált a zene hátrányára.

Ami pedig a west coastot illeti, azzal én személy szerint úgy vagyok – és feltehetően nem egyedül -, hogy bizonyos emberek nekem bármilyen műfajban játszhatnak, ha arcel, személyiség, érzelem bontakozik ki belőle. Ezt viszont nagyon kevesen tudják.

Stan Getz a kevesek egyike volt.
Február 2-án lett volna hetvenéves.

Matisz László

B e n k ó   D i x i e l a n d   B a n d

Benkó Dixieland Band:

Flying on Sledge

• Pannon Jazz - Stereo Kft •

Sokak szerint Benkó Sándor személyében a legjobb magyar menedzsert köszönhetjük. Ezt a véleményt látszik alátámasztani a közelmúltban piacra került két régi-új Benkó CD is. Az első egy válogatás az együttes 1974-es felvételeiből, a második pedig az Amerikából átvett divat szerint "a világon elsőként..." szlogennel hirdeti, hogy végre olyan lemezhez jut a jazzbarát, amelyen egyetlen szám (a Take The "A" Train) szerepel - ezúttal tízenhét különböző előadásban.

Elismerésre és csodálatra méltó, ahogy Benkó Sándor negyven év múltán is még mindig az érdeklődés középpontjában tartja zenekarát. Persze, minden viszonylagos. A tetszetős küllemű Pannon Jazz sorozat darabjaként megjelent Flying On Sledge mindössze 500 példányban jelent meg. Hol van már a százezres példányszámban elkelt aranylemezek korszaka! Pedig ez az anyag semmivel nem rosszabb, mint a többi, már megjelent Benkó-lemez. Igaz, nem is jobb. Az, amit megszoktunk. Megbízható ritmusszekció, kiváló, helyenként kissé modern meneteket játszó bőgővel (Vajda Sándor), saját korlátaiktól túllépni nem akaró dobossal (Járay János), hasonlóan kontrollált bendzsóssal (Nagy Jenő), simulékony, bár viszonylag szűk eszköztárú zongoristával (Dávid Tamás - míg a zenekar jelenlegi zongoristája, Halmos Vilmos csak egyetlen számban szerepel; igaz, a felvételtechnikai különbségek elárulják, hogy azt más időpontban, valószínűleg nem 1974-ben rögzítették). A három fúvóssal szemben már több fenntartás fogalmazódik meg bennem. A trombita (Zoltán Béla) erőltetett ajaktrillói, a klarinét (Benkó Sándor) zavaróan hamis trillái helyenként mindkettőjük esetében rossz, „jazzellenes”

frazírozással párosulnak. A magyaros, szinte verbunkos ízű ritmizálás kétségtelenül bizonyítja a zenekar magyar voltát, ám jelen esetben inkább amerikanizálódni kellene. Nagy Iván nem igazán képzett harsonahangja ebben a stílusban megengedhető, igaz, szólói nem túl invenzívusak, együttes játékban viszont kiválóan alkalmazkodik. Éneklése lehetne kevésbé ripacs jellegű, s bizony angol kiejtésével már 1974-ben problémák voltak. Viszont a többnyire általa készített hangszerelések kifejezetten érdekessé teszik a számok nagy részét, s meghatározóak a tipikus „Benkó-hangzás” kialakítása/kialakulása szempontjából. A majd hetvenperces anyag nem tartogat meglepetéseket, jórészt az ismert, népszerű Benkó-repertoárból kerültek fel számok a CD-re. És itt meg kell említenem két apróságot, ami mindig zavart, akárhányszor Benkó-borító került a kezembe. Az egyik ezúttal szinte dicséret: a szokásosnál jóval kevesebb a sajtóhiba a borítón, a másik viszont egy furcsaság, miszerint (véltetően a befolyt jogdíjak miatt) az ősrégi dixieland számok után valamelyik zenekari tag neve is rendszerint szerepel (társ)szerzőként. Azt hiszem, erre a kis trükkre semmi szükség.

Benkó Dixieland Band:

Take The "A" Train

• BEN-CD - Bencolor Kft •

A Take The "A" Train című kompaktlemezen ezt a kis trükköt már nem lehetett megcsinálni, hiszen egyetlen nóta szerepel a 75 perces lemezen. A szándék mindenképpen dicséretes, a megvalósítás egy kicsit felemásra sikeredett. Először is a Benkó Dixieland Band egy sor felvétel nyilvánvalóan csak azért készített el, hogy meglegyen az előre betervezett mennyiségű változat. Ezek bizony nem a legsikerültebb példá-

nyok. A számok többségét külső szólistával vették fel 1984 és 1996 között. Nagyszerű, hogy a hangszerelés sosem ugyanaz, ettől állandóságában is változatos a lemez. Ami viszont egyértelműen negatívum: az esztétikailag nemhogy semmitmondó, de egyenesen ronda lemezborító, továbbá, hogy ha már valaki rögzíti (ráadásul ilyen sokszor) Duke Ellington jobb keze, Billy Strayhorn örökzöldjét, legalább nézzen utána, hogy hogyan szól a dallam. A szám egyik legjellegzetesebb hangközlépése (a hatodik/hetedik ütem fordulóján Cisz-C) jellegtelenné (D-C) szelődött a felvételek döntő többségénél. Benkóék mentségére szolgál, hogy a neves amerikai rombitások, Freddie Hubbard és Harry "Sweet" Edison is a jellegtelen változatot játsszák. Persze a többi tengerentúli szólistától (Joe Murányi, Mike Vax, Eddie Davis, Cynthia Sayer, Ernie Wilkins, Milt Jackson) elleshették volna a jó hangokat. A külföldiekén kívül vannak többnyire becsülettel helytálló magyar szólisták is. Berki Tamás így, lemezen keresztül néhol kicsit erőltetettnek tűnik, de ezzel együtt (vagy ennek ellenére) kétségtelenül ő a legjobb magyar jazzénekes. A lemez mélypontját jelenti a Berkihez hasonlóan több felvételen szereplő, egyébként nagyon tehetséges ifjú harsonás Szalóki Béla és Halmos Vilmos duettje. Most, hogy ezt a recenziót fogalmazgatom, próbálok elfelejteni mindazt, amit eddig leírtam, s „csak úgy” hallgatni a szóban forgó CD-t. Noha az első Benkó-CD kapcsán leírt kifogások szinte kivétel nélkül igazak a mai zenekarra is, a felvételek túlnyomó része kellemes kikapcsolódást nyújt. A kísérlet sikerült. Legközelebb azért még a borítón kellene javítani. Mi addig is örülünk, hogy Benkóék testközelbe hoztak egy slágert, hiszen ha valaki végighallgatja a lemezt, a végén biztos, hogy már füttyöli a nótát. Érdekes összevetni a különböző (koncert- és stúdió-) felvételeket is. Összességében azt mondhatjuk, hogy két CD-vel ismét több lett a tradicionális jazz magyar palettáján. S ez a tény már önmagában üdvözlendő, akár zenésznek, akár menedzsernek köszönhetjük. Köszönet érte.

Iltzs Tamás

BENKÓ DIXIELAND BAND
Flying On Sledge

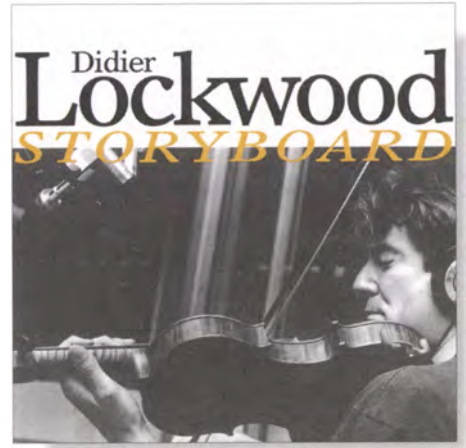

Benkó Dixieland Band
Flying on Sledge
Benkó Sándor - klarinét,
Zoltán Béla - trombita
Dávid Tamás, Halmos
Vilmos - zongora
Nagy Jenő - bendzsó
Vajda Sándor - bőgő
Járay János - Dob

Didier Lockwood:

Storyboard

• Dreyfus Jazz - MusiCDome •

Didier
Lockwood
STORYBOARD

Didier Lockwood:
Storyboard
Didier Lockwood - hegedű,
Steve Gadd - dob,
Joey DeFrancesco -
orgona, trombita,
James Genus - bőgő, km.:
Steve Wilson - szaxofon

L O C K W O O D

Bár a hegedű évszázadok óta az egyik legelterjedtebb hangszer a világon, a jazztörténet első száz évében legfeljebb tíz olyan jazzhegedűs született, akiknek neve örökre beíródott a műfaj aranykönyvébe. Külön érdekesség, hogy ezek többsége európai, ezen belül pedig francia. Stephane Grappelli volt az első óriás, aki még a harmincas években kezdte ma is tartó karrierjét, őt Jean-Luc Ponty követte a hatvanas évek közepétől. Tíz évvel később lépett színre Didier Lockwood, aki 1956-ban született Calais-ban, skót-francia muzsikusként. Első önálló lemeze 1979-ben jelent meg a szépmelkű (nyugat-) német MPS cégnél, azóta számos LP-vel, CD-vel gazdagította a jazzhegedűs felvételek szűkös kínálatát. STORYBOARD című CD-je tavalyi áprilisi felvétel. Igényes producer segítségével igazi sztár csapat jött össze a New York-i stúdióban, egy hegedű-orgona-bőgő-dob összeállítású quartet. A lemez Lockwood szerzeményével indul, majd egy modern blues következik. Kifogástalan, profi, modern mainstream, azonban kissé értetlenül hallgatom: a borítón quartet szerepel, mégis egy quintet játszik, ráadásul az ötödik ember, a minden szempontból kakukktójas szaxofonos Steve Wilson nevét alig találom a kísérőfüzetben, ugyanakkor az első két számban Lockwood mellett csak ő szólózik, nem kiemelkedő színvonalon. A harmadik darabban végre Joey DeFrancesco is szóhoz jut orgonán. Ezután kezdődik a csodák sorozata: Lockwood "Mathilde" c. balladája olyan mély, gyönyörű zene, hogy ezért az egy számért is érdemes lett volna a lemezt elkészíteni. Trióban adják elő, hegedűn, orgonán és dobon. A továbbiakról is csak jót tudok mondani. Nincs többé a középszerű szaxofonos, van viszont sodró erejű modern jazz, lélegzetelállító szólókkal, aztán poétikus, finom francia-jazz a legmagasabb művészi szférában. Meglepetésre Lockwood az egyik számban altszaxofonon is játszik, lényegesen jobban, mint fent kritizált kollegája. Később szóló hegedűdarabot hallunk playback-varázslatokkal, a műsor végén pedig még egy csúcspont Spirits of the Forest címmel. Francesco

ebben nem csak orgonál, hanem trombitán is játszik, Miles Davis soundját és lelkét megidézve. Didier az extázisig fokozza improvizációját, szólója szinte apokaliptikus látomás, kortárs-zenei elemekkel dúsitva. A hatalmas feszültséget Francesco oldja fel egy rövid trombitaszólóval, ez a coda. A lemez kiemelkedően magas művészi teljesítmény. Lockwood hegedűjátéka azon túl, hogy perfekt, igen erős egyéni stílusjegyeket hordoz, izzóan szenvedélyes átéléssel. Mind akusztikus, mind elektromos hegedűje nagyszerűen szól, effekt-használata rendkívül ízléses, kifinomult. A hangmérnöki munka elsőosztályú, a sound végig kitűnő, ami esetünkben azért is külön kiemelendő, mivel elektromos hegedűt stúdióban felvenni, illetve keverni ritka nehéz feladat. A lemez producere ezzel az együttesel amerikai karriert tervez. Szívvel kívánom, hogy ez sikerüljön, de erős kétségeim vannak. Lockwood zenéje túlságosan művészi, nem valószínű, hogy az amerikai piac ezt igényelni fogja. Didier mostanáig hiába próbálkozott az USA meghódításával, egy nemrég kiadású Schwann-katalógusban mindössze egyetlen lemezére bukkantam. Valószínűnek tartom, hogy zenéje továbbra is más tájakon, elsősorban Európában fog hódítani.

Deseő Csaba

BENKÓ DIXIELAND BAND
& the Star Guests

EXCLUSIVE - FIRST on the WORLD

Benkó Dixieland Band
Take The "A" Train
(Számanként változó szólólistákkal)

Maria Schneider:
Coming
About
 • Enja - Varga •

S c h n e i d e r

Valahogy minden évtizedben feltűnnek. A hetvenes években Tokyo Akiyoshi, a nyolcvanas években Carla Bley vitte el a pálmát a zeneszerzők és a hangszerelők listáján az erősebb nem jelöltjei előtt, és most itt van a legújabb felfedezés, Maria Schneider. Hangszere, csakúgy, mint elődei esetében, a zenekar. A 17 tagú New York-i muzsikuscsoport, amelynek tagjai hétfő esténként a Visiones klubban verődtek össze csak úgy, szerelemből, hogy Ms. Schneider szerzeményeit játsszák. E sorozat eredménye a Coming About (Szelet fogni) című több mint hetvenperces CD. A 36 éves Maria Schneider valóban eredeti zenével rukkolt elő: ízig-vérig jazz, anélkül, hogy egyetlen szokványos bluesfordulat vagy nagyzenekari riff volna benne. Míg Akiyoshi a hagyományos nagyzenekari jazz-idiómát modern, egyéni ízzel árnyalta, Bley az európai közzenék elemeinek sokszor ironikus alkalmazásával a közepes, nagy és "nagyon nagyzenekari" jazz formátárát bővítette-tágította, addig Schneider a maga zenei látomásainak megfogalmazására használja a jazz kifejezőeszközeit. Volt persze hol és kitől ellennie a szakma fogásait: Bob Brookmeyernél tanulta a nagyzenekari hangzás ismérveit, és három évet eltöltött a modern zeneka-

ri hangszínek nagymestere, Gil Evans oldalán is. Maga is megállapítja, hogy zenei gondolkodásában saját képzelet, álmái, emlékei a meghatározók; kompozícióit személyes teremtményeinek tekintik, amelyek a zenekari játék során nyerik el vég-ső formájukat. A szimmetrikusan építkező lemez középpontjában a Monterey fesztivál felkérésére komponált, Scenes from the Childhood című háromtételű, több mint félórás szvit áll, amely impresszionisztikus programzene: előbb a gyermekkor képzeletbeli szörnyei keltette félelmet (drámai tézis), majd az egykori környék szürrealista képeit (szemléltető antitézis), végül egy emlékezetes vízi jelenet, a feltámadó szélben lendületet vevő hajókázás élményét (feloldó szintézis) festi le. A ritmika, a basszusgitár a rock hatását mutatja, a hangszerelés azonban rendkívül árnyalt; polifonikus szöveveivel, a kifejtett dramaturgiai érzékről tanúszkodó dinamikai fokozásaival mindhárom tételnek önálló karaktert ad, amiben nagy része van Scott Robinson, Tim Hagans, Frank Kimbrough és Rick Margitza szólóinak. Az El Viento spirálisan kibomló fátyolos témájával, flamenco érzetével, erőteljes, rezes felrakásaival a lemez lendületes nyitódarabja. A Love Theme from Spartacus Alex North szerzeményének feldolgozása, amely Rich Perry tematikus szaxofonszólójára épül. E két darabban különösen szemléletesen érvényesül

Schneider egyik törekvése, a kompozíció és az improvizáció egymásba fonódása. A Giant Steps, a lemez leghagyományosabb, lendületesen swingelő jazzdarabja bővített akkordokkal kísérletező tanulmány Coltrane boszorkányos harmóniameneteire. Végül a lemez záró Waxwing pasztell képei Greg Gisbert szép szárnykürtszólójával elúsznak az éterben, maguk után hagyva a csendet a világjárás után. Maria Schneider drámai erővel építkező zenéje nem big band jazz a szó hagyományos értelmében, hanem zenekari jazz, amiben benne van mindaz, ami a jazzben eddig történt, és ami ma történik. Dallamvilágában a tonalitáshoz kötődik, de bonyolult szövetté fejlesztett harmóniáival gyakran kilép annak keretei közül; a képeket, hangulatokat megragadó plaszticitással festi meg; vonzódik az érzéki széphez, de nem riad vissza a diszsonanciától sem; a zenekart intenzíven foglalkoztatja, a réz- és nádfúvós szekciók hangzását bravúrosan elegyíti, vagy éppen ellenkezőleg, kontrasztálja. Ha nem hölgyről volna szó, azt mondhatnánk, tökéletesen ura az eszközeinek. Muzsikusi hangszerkezelésükből következően gyakorlott stúdiózenészek, olyan stílárís tájékozottsággal, ami nélkülözhetetlen Maria Schneider korokat átfagó, szárnyaló (és fehér) zenéjének előadásához.

Turi Gábor

4. Nemzetközi Blues Jazz Rock és Gasztronómiai Fesztivál,

Paks
 • Lézer •

Paksról leginkább az Atomerőmű és a Halászcsernye jut eszembe, és nem a blues vagy a jazz. Zavarban vagyok, mert a Gramofon zenei produkciókat értékel, a 4. Nemzetközi Blues Jazz Rock és Gasztronómiai Fesztivál CD-je pedig nekem inkább reklámajándéknak tűnik, a feltehetőleg bekövetkező 5. Fesztivált népszerűsítő. Már a borítón fennakadok, ami az egykori "cipőt a cipőboltból" típusú reklámok stílusát és színvonalát idézi, és nem csinál kedvet, hogy kivegyem a korongot a tokjából. Miután kinyitom a műanyag dobozát, és kiviszem a WC-papírra nyomott, rendkívül igénytelen ismertetőt, és túljutok a szponzorok - Atomix KFT, Autóstanya, Degezs Étkezde, etcetera - végelethetetlen listáján, a közreműködők sokkal rövidebb névsora már jobban felkelti érdeklődésemet, és meghallgatom a zenét. Nos, ezt Önöknek is ajánlom, kedves Olvasók!

A program zömében a Jam Session band kíséri Berki Tamást. A felvétel az Atomerőmű

P a k s J a z z - r o c k

Sportsarnokában készült, és ez sokat elárul. Elek István kitűnő, Blood Sweat and Tears stílusú hangszerelése, a Besenyő Brass előadásában meglehetősen vékonyan, sápadtan szólnak. Van viszont mindent beterítő olykor kissé szögletes dobolás. Mindez nem tudja elrontani a sziporkázó Berki-produkciót. A Békés-expressz még mindig aktuális. A tanyák képe azóta megváltozott, de a "járás szakorvosai rendelőintézet" mellett még mindig ott a temető. A Kezeket fell szövege sem ígér szebb jövőt az ifjúságnak. Szóval füstösen keserű, érett blues és jazz dörög. Még az orgánumnak is jót tett egy kis öszülés. Jók a szövegek, pergők, érdekesekek a scettek is. Szegény Peter Lipa, jobban tette volna, ha ezen a napon nem áll ki Berki után a színpadra, de ez csak rövid intermezzo, túléljük. Van egy Al Jarreau-s kis aranyos, ez nem áll olyan jól a Tominak, de a szöveg itt is átjön a gügyögésen. A hangszereszlők... Nos Muck Ferinek végre el kellene döntenie, hogy jazzt vagy Rhythm and Bluest akar játszani. Mind a kettőt lehet jól, de amikor a remekül guruló, breckeres passzázásokat kötelességszerű, ízléstelen túlkölészek szakítják

meg - ezt kérte a kedves vendég - akkor inkább Jay McNeely-t szeretnénk látni lemenni hídra. Mohai Tamás gitárszólói elviszik a pálmát. Érdekes, a gitársound megszólal, biztosan rocker ült a keverőnél. Robusztus, Hendrix-es, invenciózus viharok.

Van még Pleszkán trió az Új Hullám sörözőből. Triolás lassú blues, mélyszótét feeling, viszonylag kevés Peterson-arpeggio és egyéb közhely. Még lassúbb ad lib befejezés, gyönyörű, hinnénk, de akkor jön egy zavaros boogie-woogie, hiszen bluesfesztivál. A dobos - akiben nem tudom kit kritizálok, mert Balogh Attila neve van írva Sramkó János képe alá - úgyis agyon kávézta a triolás részt, a Boogie-woogieban pedig teljesen tanácstalan, és keresztbe veri a zongora balkéz vonatzakolatását. Aztán megint mindent elfelejtünk, mert jön a Babos-Pege-Köszegi blues, és minden jó, ha a vége jó.

Aki ott volt, annak ez a CD remek souvenir. Aki nem volt ott, az talán majd elmegy az idén. Remélem, az Atomix Kft, a Degezs Étkezde és a többiek nem olvassák a Gramofont.

Szigeti Péter

Maria Schneider - zeneszerző, hangszerelő, karmester, Mark Vinci - alt- és szoprán-szaxofon, klarinét, altfuvola, Tim Ries - alt- és szoprán-szaxofon, klarinét, Rich Perry - tenorszaxofon, Rick Margitza - tenorszaxofon, Scott Robinson - baritonszaxofon, basszusklarinét, fuvola, theremin, Charles Pillow - angolkürt, klarinét, Tony Kadleck/Greg Gisbert/Laurie Frink/Tim Hagens - trombita, szárnykürt, Keith O'Quinn/Rock Ciccarone/Larry Farrell - harsóna, George Flynn - basszusharmonika, Ben Monder - gitár, Frank Kimbrough - zongora, Tony Scherr - nagybőgő, basszusgitár, Tim Horner - dob

Jam Session Band
(Besenyő Brass +
Muckshow együttes +
Berki Tamás - ének),
Pleszkán Trió,
Babos - Pege -
Kőszegi Trió

Marcus Miller

LIVE AND MORE

• Dreyfus Jazz - MusiCDome •

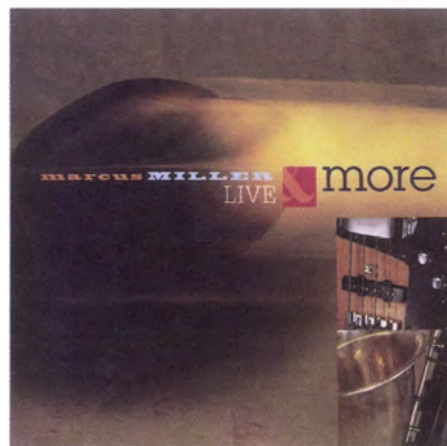
Marcus Miller új albuma a két záró stúdiófelvétel kivételével 1996 júliusa és októbere között, nagyrészt Japánban készült

koncertfelvételeket tartalmaz.

Nem tartozom azon zenehallgatók közé, akik preferenciáikat a legújabb (vagy annak vélt) stílusok alapján döntenek el. Ennek következtében nem szokásom automatikusan hasra esni a „jazz rock”, illetve „fusion” varázsszavak hallatán. Ez persze nem jelenti az ellenkező véleletet sem. Miles Davis vagy Dave Sanborn dalgait mindig is nagy élvezettel hallgattam. Ez a két név ugyan nem reprezentálja az általam kedvelt fenti stílusú zenét, de kétségtelenül eszünkbe juttatja Marcus Miller nevét, illetve zenéjét. Miller, napjainkban a 'black music' talán legmenőbb, legeszesebb muzsikusa, producere, 21 esztendősen került a több esztendő alkotási szünet után reaktíváló MILES Davis együttesébe. Miller ekkor már három éves professzionális pályafutást mondhatott sajátjának Bob James, Bobbi Humphrey, Lenny White, Grover Washington, Roberta Flack, Aretha Franklin és hasonlók oldalán. A Miles Davis zenekarban töltött két esztendeje alatt kezdett Dave Sanborn nagyszerű albumai számára komponálni, hangszerelni, muzsikálni. A mester, Davis utolsó albumainak szinte kizárólagos producere, szerzője, valamint összes hangszerének játékosaként szintén Marcus Miller.

Miller mostani utazó zenekara már egy esztendeje kiváltotta feltétlen csodálatomat különböző Németországban készült koncertvideók révén. A zenekar fő szólistái - természetesen Marcus Miller mellett - Kenny Garrett, aki itt is remekel, a csodálatos Hiram Bullock, valamint a nagyszerű Michael Stewart, aki valóban kiváló trombitás, és muzsikos, de őt hallgatva tudatosul az emberben, mekkora művész is volt Miles.

Marcus Millerről bármely minőségében csak superlatívuszokban tudok szólni. Basszusgitárosként csodálatosan kísér, szólózik. Basszusklarinéton teljesen egyéni, összetéveszthetetlen hangot talált. Úgy gondolom a Sophie stúdiófelvételen a csodálatos szoprán-szaxofon szólista is ő. Produceri tevékenységére jellemzően a legátgondoltabb, megkomponáltabb stúdiófelvételek mellett megtalálható a szinte „haknira vett” Summertime is. Mindezt nem elítélőleg, csupán tényként közlöm, hiszen a jazz mennyi remeke készült ad hoc körülmények között! A CD-n hallható repertoár

M A R C U S M I L L E R

Marcus Miller basszusgitár, basszusklarinét, ének, szoprán-szaxofon, tamburin, összes billentyűs hangszer (a stúdió felvételeken)
Michael "Patches" Stewart - trombita, szárnykürt, Kenny Garrett - alto- és szoprán-szaxofon, Roger Byam - tenorszaxofon, Bernard Wright - billentyűs hangszer, Dave Delhomme - billentyűs hangszerek, gitár, David "E-Man" Ward - járulékos billentyűs hangszerek, gitár, ütőhangszerek, hangszínek, dob, Hiram Bullock, Dean Brown, Drew Zingg, Lenny White - gitár, Lalah Hathaway - szóló- és háttér énekes

Miller jól, és kevésbé ismert remek kompozíció mellett egy 60-as, 70-es évek-beli soul slágert is tartalmaz (People Make The World Go 'Round). A már említett Summertime minden idők egyik legnagyobb „jazz hitje” a Strange Fruit pedig Billie Holiday drámai megemlékezése a déli államok fajvi sszaéléseiről. A lemez tehát amellet, hogy talán a legdivatosabb, ha úgy tetszik legkor-szerűbb stílusban szólal meg, mégis nyíltan vállalja a jazz tradícióit. A szólókban hallható idézetek is a műfaj hagyományainak alapos, és szerető ismeretére vallanak. A művészetekben az igazi modernség mindig a hagyományokra épül, és ez a jazzben sem lehet másképp.

Ezt a lemezt a legmelegebben ajánlom minden-kinek. Egy ilyen nagyszerű kiadvány igazi csemege.

Friedrich Károly

Jacques Loussier Trio:

Vivaldi: Négy évszak

• Telarc – Karsay és Tsa •

L O U S S I E R

legalább akkora élmény, mint hallgatni, hogy mit igen. Rögtön a klasszikus zene néhány legismertebb taktusa, a Tavasz, alkalmat ad Loussier-nek az első meglepetésre: csak fokozatosan fedi fel az eredeti témát. Eljátszogatva várakozásainkkal, ez a tavasz úgy bimbózik ki a fülünk hallatára, ahogy az eredeti már – sajnos – nem képes. A banalitást Loussier különben is gondosan kerüli, tudja, mennyit használhat fel Vivaldiból. A télen például szóló hegedű játssza a dallamot a pizzicato kíséret fölött, és Loussier tudja, hogy ezzel hiába is akarna versenyre kelni. Inkább körmönfontan azokra az ütemekre koncentrál, ahol az akkordmenet segítségével saját mondanivalóját fejtheti ki. Az ősz is több példát kínál arra, hogyan változtat biztos kézzel azon, amit nem lehetne sikeresen és művészi jazziel kifejezni.

A lassú Tavaszban Vincent Charbonnier bőgő-játéka tökéletesen érvényesül. Bőgő és zongora üdítően ritkás zenei szövete van olyan eredeti és nemesveretű, mint Vivaldinál, ami Loussier komponista erényeit is jól példázza. A vonószekar keltezte feszültséghez hasonló hatást többek között a dobosnak, Andre Arpinonak köszönhetjük. Kevésbé sikeres viszont Loussier igyekezete arra, hogy jazzben próbálja meg az évszakok egyes hangulatait illusztrálni. A legváltozatosabb és legélvezetesebb a Nyár. Az

Allegro bevezetésben szinte érezzük a fojtogató kánikulát. A következő részben viszont az árnyékban pihegő Loussier átmenetileg elveszti a hangulatfestés képességét. Egészében a tétel lenyűgöző, programzenei megvalósulása mégis szakadozottá válik. Ez kritikai észrevételeinknek a lényege, hogy amíg Vivaldi úgy képes visszaadni az évszakok hangulatváltozásait, ahogy az időjárás változik, addig Loussier váltásai túl hirtelen következnek be. Mintha tévéképeket látnánk az éghajlati különbségekről, és nem egy tisztáson állnánk, eső után. A záró Tél Allegróban, miután Loussier zseniális utalást tett Janacek zongoraműveire, majd a tetszetősen felhasznált eredeti részek után, mintha reklámszünetet volnánk kénytelenek nézni, mind a zene minősége, mind pedig a hangulatváltás hirtelensége miatt. De hát ez a ritka ízlésficamok közé tartozik. Loussier Négy évszakában az igazi örömet a zenei képzelőerő kifinomultsága nyújtja.

A kritikus ezennel beismeri, hogy előítéletekkel viseltetett a klasszikusok jazz feldolgozásai iránt, és ezt a Vivaldi művet még sok évszakaon át szívesen elkerülte volna. De Loussier egészen új szempontokat nyitott számára Vivaldihoz. Hogy azután még nagyobb tisztelettel és élvezettel forduljon újra Loussier feldolgozásához.

Nick Jenkins

gy figyelemreméltó közhely szerint Vivaldi ugyanazt a concertót írta meg 600-szor. Az a négy, melyekből Az évszakok összeáll, megszámlálhatatlanul sok felvételen került kiadásra. Minden új felvétel láttán azon csodálkozik az ember, hogy miért nem a másik 596 Vivaldi concertót akarták inkább eljátszani. Ez a lemez viszont egészen más kérdéseket vet fel. Az untilig ismert Vivaldit Jacques Loussier nagyon is egyéni képzeletének tükrében láthatjuk viszont. A francia zongorista 1959-ben lett ismert Play Bach című lemezével, mint a "harmadik utas" jazz képviselője. Akkori sikerei ellenére ez az első alkalom, hogy más klasszikus zeneszerző műveit dolgozta fel. Loussier négy évtizeddel ezelőtt bebizonyította, hogy Bach harmóniai és strukturái kikezdetlenek. Vivaldi nagyobb kihívást jelent, de Loussier ennek is elsőrangúan megfelelt.

A közönség megkönnyebbülésének érzését kivívni olyan előadói erény, amelyről nem sok szó esik, de megtapasztalni, hogy Loussier mit NEM csinál,

Gyárfás István Trió:

LIVE AT THE JAZZ CAFE

• PCD Multimédia •

G Y Á R F Á S T R I Ó

Gyárfás Trió a hazai jazz „csendes többségéhez” tartozik. Nem tartoznak a nemzetközi jazz sztárok közé, még talán a kicsike hazai jazz táboron belül sem ismeri őket mindenki. Ettől azonban még lehetnek jók. És azok is.

Regős kivételével mindnyájan a jelenleg 30 körüli, jazztanszakon végzett generáció tagjai. Regős István, amint a CD borító szövegéből is kiderül a lemez, (és minden bizonnyal a közreműködők egyéni) stílusára hatással lévő ma 50 körüli korú muzsikusként a jazztanszak egykori alumnusa, jelenleg pedig kiszenekei gyakorlat tanára. Ma már szinte kizárólag saxofonozik, jóllehet nagyszerű zongoristaként ismerhettük meg. Szaxofonozása a jazz legkiválóbb hagyományain alapul. Érdekes megjegyezni, hogy az albumon hallható másik tenorszaxofonos Winand Gábor nevét is más területen, csodálatos énekesként ismerhettük meg. Ma már főállású szaxofonosnak számít, választott hangszerén legalább olyan jó, mint énekesként.

Fekete István a sajnos nagyon kisszámú hazai trombitás gárda egyik kiválósága, a többiekhez hasonlóan szintén az elkötelezett hazai jazzmuzsikusok közé tartozik. Hárs Viktor a lemezen hallható pillanatnyilag talán legfoglalkoztatottabb muzsikus, egy felvételen kizárólag kísérő szerepben hallható. Czákó Péter jó basszista, sajnos valószínűleg hangszer gondokból fakadóan nagyon egy-síkú dinamikával játszik. Jeszenszky György korosztályának egyik legjobb dobosává vált szép csendben.

Gyárfás nagyon jó szólista. Véleményem szerint bárhol megállná a helyét. Stílusa a jazz gitározás Beatles előtti nagyjai, Jimmy Rainey, Wes Montgomery, Tal Farlow stílusában gyökerezik. Hibátlan szólókat játszik. Repertoár választása is a jazz 50-es 60-as éveinek 'aranykorára' utal, amely korszaknak Gyárfás István alapos, elkötelezett ismerője. Ez a CD nagyon jó mainstream zenét tartalmaz, annak minden ismérvével: jó szólókat hallhatunk, az egytől-egyig ismert jazz standard-ek feldolgozásaiban.

Friedrich Károly

Jacques Loussier
- zongora,
Vincent Charbonnier
- bőgő,
Andre Arpino
- dob

Györfás István - gitár
Czakó Péter - basszusgitár
Jeszzenszky György - dob
Regős István - tenorsax,
(négy felvételen)
Fekete István - trombita
(négy felvételen)
Winand Gábor - tenorsax,
Hárs Viktor - bőgő
(egy-egy felvételen)

Don Byron:

Bug Music

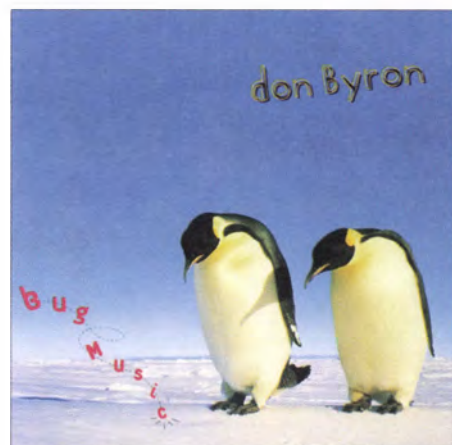
• Nonesuch - Warner •

CD alatti belső borítón kívül-belül látható pingvináradat (mindegyik madár egy-egy zenész nevét viseli) mosolygató, rendkívül szellemes megoldás és egyben utal arra, hogy a lemez a jazz "frakkos", szórakoztató korszakának hangulatát idézi. Időutazásra invitálja ez a lemez mindazokat, akik a mai nyüzsgésből eltávolodva valami szépet, igazat és szokatlant akarnak hallani. A repertoárt Duke Ellington Cotton Club zenekarának, John Kirby-nek és a Raymond Scott Quintette-nek számaiból állították össze. Az utóbbi két zenész és az általuk vezetett bandák tűnt népszerűsége azzal magyarázható, hogy a swing korszakban "különösnek" (Bug music, - ahogy a lemez címében is foglaltatik) hatottak azok a próbálkozások, amelyek a jazz és a klasszikus zenei hagyományok ötvözésére irányultak (Bizet és Csajkovszkij népszerű melódiáit "tiszteletből" Byronék is feldolgozzák). Csupán a legnagyobbaknak, köztük Ellingtonnak adatott meg a hasonló munkáért járó elismerés és népszerűség.

A lemezen hallható szerzemények zenei értékét nem lehet kétségbe vonni, mégis a kuriózumot a szípközönség szellemes előadás jelenti: a Blue Bubbles-ben Byron szándékolatlan "dirty", azaz piszkos klarinét hangját és Craine otromba csapkodását fel-felváltják a tiszta és emelkedetten magas szövegű hangulatot árasztó piano részek. A lemez kifejezetten morbid számai kuriózumként hatnak a "rég" zenébe belefásult hallgatóknak.

A hangszeres virtuozitásáról ismert, talán a legsokoldalúbb mai klarinétos, Don Byron, nagyszerű muzikusokat gyűjtött össze erre az albumra, mégis magasan a mezőny fölé emelkedik az egészen különleges stílusban zongorázó Uri Craine. Technikai stabilitása mellett Craine helyet ad változatos, ám a lemez által felölelt korszak improvizációs konvencióit tekintve kicsit stílusidegennek ható zenei ötletek megvalósításának. A zenészek a 30-40-es évek stílusjegyeit végig szem előtt tartva lüktetően, ritmikai precizitással, de felszabadultan zenélnék, így nem hiányzik a swing. Azonban több számban élesen elkülönül a számok, valamint a lemezen felcsendülő szólók bonyolult ritmikája és

N
O
N
B
Y
R
O
N
D
O
N

Don Byron - klarinét,
baritonszaxofon,
ének,
Steve Wilson -
altszaxofon,
Robert DeBellis -
tenorszaxofon,
Charles Lewis,
Steve Bernstein,
James Zollar - trombita,
Craig Harris - harsona,
Uri Craine - zongora,
ének,
Paul Meyers - bendzsó,
David Gilmore - gitár,
Kenny Davis - bőgő,
Pheeroan akLaff - dob,
Billy Hart - dob,
Joey Baron - dob,
Dean Bowman - ének

a viszonylag egyszerűbb ritmuskíséret.

Bájosnak hat, hogy Don Byron saját vállalkozását mosolyogja meg, azáltal hogy végig ilyen ironikus hangvételben tálalja elénk a "zenei menü". Ez hol szolid kuncogást, hol harsány és felszabadult nevetést fakaszt a hallgatóból. Dicséretes, hogy ezt - egyedülálló módon! - zenei eszközökkel képes elérni. Byron ezzel, kimondva-kimondatlanul elismeri: az ilyen irányú zenei vállalkozások nem a kor diktálta igényekhez alkalmazkodnak, hanem a múlt szentimentalizmusát ünnepelve, azt kicsit megmosolyogva, a "hősök rég letűnt mesélői" előtt hajtának fejet. Szép gondolat, kár, hogy igen ritka manapság...

Balázs Ádám

A hónap klasszikus jazzlemeze

Monk: Ellington

Thelonious Monk:

Plays Duke Ellington

• Riverside - OJC - Fonó •

Hála a digitális technikának, ez az 1955-ben felvett lemez ma is élvezhetően szól, ami nyilvánvalóan az eredeti hangmérnök, Rudy Van Gelder keze munkájának is köszönhető. A New Jersey államban fekvő Hackensackben máig működő stúdió nevéből ered egyébként az egyik közismert Monk szám címe is. Kiemelkedő ez a lemez először is azért, mert egy nagy sorozat nyitánya, hiszen Monk ezzel kezdte Riverside LP-inek sorát, miután átszerződött a Prestige-től. El akarták osztani azokat a kételyeket, melyeket az excentrikus zongorista kritikusai támasztottak, miszerint "túl nehéz, érthetetlen" a zenéje, és sokkal inkább tartották valamiféle "őrült zseninek", mint olyanak, aki képes a saját "agyafúrt" kompozícióin kívül más zeneszerző darabjait is izléselesen, az eredeti koncepcióhoz hűen interpretálni. A bírálók ettől a lemeztől kezdve voltak kénytelenek lemondani erről a sztereotípiáról. Monk Duke Ellington műveiből választott ki nyolcat, aki az ötvenes években a világ talán legmenőbb koncertező zenekarát vezette. Producereit nyilvánvaló üzletpolitikai szándékok vezérelték, de az első két Riverside lemez kritikai visszhangja nem volt túl lelkes. A bőgős társadalom egyöntetűen vallja, hogy Jimmy Blanton után a legendás "OP" a modern bőgőzés atyja. Két kulcsfontosságú pozíciót is betöltött; egyrészt épp Ellington zenekarában volt Jimmy Blanton utóda, annak 1942-ben bekövetkezett halála után, másrészt meghatározó szerepet játszott a korai bebop zenekarokban. Az ő biztos technikai és harmóniai tudása tette először lehetővé a jazz addigi történetében a zongora, mint a ritmust alapvetően meghatározó hangszer mellőzését. A dobos Kenny Clarke, a bebop szintén meghatározó figurája, de Pettifordhoz hasonlóan ő is Európát volt kénytelen lakhelyéül választani. A francia Francy Bolanddal tíz éven át sikeresen vezette saját big bandjét. A lemez gondos hangszereléséből arra következtethetünk, hogy Monk Ellingtonból mélyreható tanulmányokat folytatott, mielőtt bevonult kollégáival a stúdióba. A

ritmusszekció végig kökeményen szvingel, amiből még Monk meglepetésszerű ritmikai kalandozásai sem tudják kikökkenteni. Monk erőteljes egyénisége dominál Ellington fölött, de ez ugyanúgy nem zavaró, mint amikor például Chick Corea Monkot játszik, hiszen pontosan ez a tükrözés a jazz interpretálás lényege. A lemezt ugyanaz az intenzitás jellemzi az első számtól (It don't Mean a Thing) kezdve, melyben Monk kvázi egy hang köré szövi improvizációját, az utolsóig (Caravan). Kétségtelenül a Caravan a csúcspont, itt jut el mind Pettiford, mind pedig Monk a legihletettebb szólókhhoz, Kenny Clarke groove-indítását pedig tanítani lehet. De a többi híres Ellington darabban, a Sophisticated Lady-ben, a Black and Tan Fantasy-ben, vagy a Mood Indigóban is könnyen átérezhető a szerző és a zene iránti mély alázat. Rendkívül intelligensek Pettiford szólói, Monkot inspirálva ezek olyan pillanatokat eredményeznek, melyeket csak évekkel később a Bill Evans-Scott LaFaro párostól hallhattunk újra. Nemcsak későbbi zongoratriók számára, de Monk egész későbbi munkássága szempontjából is előremutató ez a bizvást klasszikus lemez. Több, mint negyven év próbáját kiállta, és ez jó beugró a halhatatlanságba.

Bori Viktor

A HÓNAP KLASZSIKUS JAZZLEMEZE

Theonious Monk:
Plays Duke Ellington
Theonious Monk – zongora,
Oscar Pettiford – bőgő,
Kenny Clarke – dob

NYÁRI ÁLMOK

A BEACH BOYS

EGYÜTTES TÖRTÉNETE

A film bepillantást nyújt a legendás kaliforniai együttes életébe és a 60-as évek lázas pezsgésébe. A Beach Boys nemzetközi jelenséggé tette a szörfözést és olyan zenei stílust hozott létre, amely meghódította az egész világot.

A szex, a drog és a rock'n'roll zavaros kódében evickélve az együttes élete örökös harccá vált, amelyet féktelen túlzások jellemeztek.

Decembertől a videotékákban!

Forgalmazza a

**A SZTÁROK NEM SZÜLETNEK!
DE NÁLUNK... SZÜLETHETNEK.**

**Pop, rock, jazz, filmzene,
szinkron, színházi
műfajokhoz 20 BIT-es
digitális hangrögzítő
rendszer, effektek,
soksávós technika
Exkluzív szerződésben
rendelkezésre álló, kitűnő
akusztikájú kastélytermek,
értékes hangszerpark**

Alpha-Line Studio

**1124 Budapest, Vércse u. 4/a.
Telefon/fax: (36-1) 319-6105**

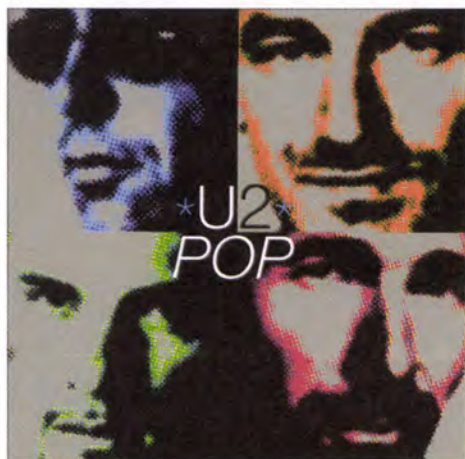

U 2

U2:
Pop
PolyGram

kíméletlenségét és perverzítését akarja pel-
lengérré állítani, miközben annak engedelm-
es szolgálója, rosszabb esetben rabszol-
gája, még rosszabb esetben eszköze. Ne
sokáig hülyéskedj, fiam, mert úgy ma-
radsz, tartja a mondás, és félő, hogy Bono
már régen túllépte azt a bizonyos határt.
Az ironia kicsit olyan, mint a virtuális való-
ság: hisszük is meg nem is, elég néhány
óvatlan mozdulat, és a következmények ki-
számíthatatlanok. A popbiznisz visszajára
fordítására egyszer már egyébként is tettek
kísérletet, az 1992-es Zoo Tv Tourtól azóta

Elmennek Bonóék ezzel a fenébe! - kívánczik ki első
hallgatásra, aztán a többszöri nekifutás ebből az in-
dulatból jócskán visszavesz. A Pop az elmúlt néhány
hónap legjobban várt lemeze, legalábbis ezt próbálták
a gigantikus promóciós kampány során elhitetni velünk.
Van, aki bevette, van, aki nem, de a hatása alól nehéz
kikerülni. A négy dublini világpolgár uralja a márciusi
pop- és rocklapok többségének borítóját, az elektronikus
médiában is szüntelen ott feszítenek, csak ne lennének
ennyire önteltek és visszataszítóak.

„Ez a banda mindig ilyen nagy akart lenni. Olyan nagy,
mint a Beatles, a Who, a Pistols” - jelentette ki Bono az
új album sajtótájékoztatóján, stílusosan egy New Yorki
óriásáruház női fehérnemű osztályán; és ha valóban ez
volt a cél, nyugodtan hátradőlhetnek a karosszékekben.
1997 januárjáig összesen hetvenmillió példányban kel-
tek el lemezeik, a háziversenyt a tíz évvel ezelőtt megje-
lent The Joshua Tree vezeti tizenöt millióval az Achtung
Baby (1991, 10 millió) és a Rattle & Hum (1988, 9,5
millió) előtt. A legkevésbé keresett mű a négyzamos Wi-
de Awaken In America (1985, 2 millió), valamint az el-
ső két korong, az 1980-as Boy és az egy évvel későbbi
October, albumként szerény 2,5 millióval.

Az új lemezt kísérő PopMark-turné Európa, Észak-Ameri-
ka, Japán és Délkelet-Ázsia stadionjait érinti és tölti meg,
tuti cirkusz, idomárokkal és idomítottakkal, és nyilván me-
gaprofittal. Terítéken a hírek szerint megint a popüzlet,
annak is a legperverzebb oldalai: ezt hivatott jelezni a
Discotheque-hez készült klip, amely amolyan csillogó-flit-
teres, Village People-ös diszkóparódia. Iróniának vérsze-
gény, image-nek rémisztő, fogjuk inkább rá, hogy ez
most nem jött össze.

Bono sztárstátusza vitathatatlan, akárhogy karikírozza,
akárhogy játszik rá, társaival együtt a nemzetközi rock-
establishment oszlopos tagja. Egy embertelen gépezet

is kavarog a gyomrunk, ha rá gondolunk. Bevallottan
képtelenek olyan dalokat írni, mint tették húsz évvel ez-
előtt, és ebben nem elsősorban az idő a ludas, sokkal in-
kább a fokozatos belső lerongyolódás. Ma már az üze-
net kevésbé fontos, sokkal inkább a médiumon van a
hangsúly. A U2 legnagyobb ereje az egységében rejlik.
Tizenkilenc éve változatlan a felállás: Bono (ének), The
Edge (gitár), Adam Clayton (basszus) és Larry Mullen Ju-
nior (dob). Sőt ma is ugyanaz a Paul McGuinness keve-
ri a kártyákat a háttérben, mint 1978-ban. Szívósság,
egymásra hangoltság és nagy fokú alkalmazkodóképes-
ség - ez lehet a siker kovácsa. Összeszokottságban ne-
hezen verhetők, többen többször választották az adott
év zenekarának őket, még Bill Clinton amerikai elnök is
meglapogatta a hátukat. Bono ideális vezérbika, a Zoo
Tv Tour Mr. McPhistója, az önjelölt Utolsó Rocksztár, a
többiek pedig követik őt a kábulatba.

A Pop zeneileg az Achtung Baby-vel 1991-ben bekövet-
kező irányváltás egyenes következménye. Az egykori
puritán megszólalás itt teljességgel felszívódik a csúcs-
technika dzsungelében, nem csak a gitár kap gellert a
sok effektől, hanem az ének is. Követik a kor szellemét,
az elektronikát, mondhatnánk rá jóindulatúan, rosszmá-
júan pedig hozzátéhetnénk: kizárólag csak a sikerirány-
zatokat. A Prodigy fémjelzte technót, a Massive Attack
által kitaposott triphopot és a kontinentst egyelőre még el-
kerülő britpopot. A végeredmény zseniálisabb is lehetne,
de egyáltalán nem ehetetlen. Profik ők, akár a mögöttük
serénykedő producerek, a médiahullámverés - a hátsze-
lek erősségének megfelelően - egyébként is csúcsra lök
mindent. Egy picit hosszúra nyúlt ez az egy óra, igaz,
egy bizonyos szint alá sosem mennek. Ez a szint náluk
elég magas, a reveláció mégis elmarad, de összességé-
ben a fiúk azért összehoztak egy masszív négyes alát.

Jávorszky Béla Szilárd

Tavaszi sztárparádé a lemezboltokban - PolyGram módra:

Új!

- YELLO
- WETWETWET
- WARREN G

Új!

- BEEGEES
- U2
- INXS

PolyGram

Paul Heaton
1984-ben szor-
bájának utcára
nyíló ablakára
ragasztott egy
hirdetést, és ennek eredménye-
képpen állt össze a Beautiful
South elődjének tekinthető Hou-
semartins nevű csapat, ame-
nek szintén Heaton volt vezetője
és meghatározó egyénisége.
Happy Hour című slágerükre
talán már kevesebben, de a
Jasper Isley Caravan Of Love
jámból készített, sajátos a capella
feldolgozásra még ma is - és
Magyarországon is - sokan
emlékezhetnek. A munkásos-

BEAUT

tály szemtelen, de kedves fia-
taljai - így lehetne röviden
összefoglalni a hajdani, házte-
lők alatt fészkelő madarakról
elnevezett zenekar image-ét.
Egy idő után sikereiket termé-
szetesen rosszindulatú pletykák
is kísérték. Az egyik ilyen szó-
beszédből például az a "felhá-
borító" tény derült ki, hogy a
csapat egyik tagja nem is Ang-
lia szegényebb sorsú északi rés-
zéről származik - ahogyan azt
a dalokban megfogalmazott
hitvallásuk sugallta -, hanem a
gazdagságáról híres délről. Hi-
telességük emiatt egy időre
megkérdőjeleződött, s ennek a
"botrányos leleplezésnek" áll-
tott emléket a sarkazmusáról is
ismert Heaton, amikor 1989
májusában alakult új csapatát
a Gyönyörű Dél (Beautiful So-
uth) névre keresztelte.

Ha valóban létezik a „brit popzene” - mint önálló műfaji kategória -, a Beautiful South ennek egyik legjelesebb képviselője, sőt megtestesítője. Kellemes, bársonyos dallamok; finom, visszafogott, a szintetizátorok használata ellenére is akusztikus hangzásra törekvő hangszerelés, amelyben kiemelt szerep jut a gitárnak és a billentyűs hangszereknek. Heaton és Jacqueline Abbott természetes, könnyed énekstílusa tökéletesen illeszkedik mindehhez, és remekül alkalmazmas a dalokban megjelenített eltérő hangulatok, karakterek érzékeltetésére is. A Blue Is The Colour című album Don't Marry Her, Have Me (Ne őt vedd feleségül, hanem engem) című első kislemezének - amelynek szövege csak a rádiók számára készített változatban hangzik így, az albumon kisebb meglepetés érheti az ártatlan lemezhallgatót - vidám csacskaságát,

BEAUTIFUL SOUTH

*****
 Beautiful
 South: Blue Is
 The Colour
 PolyGram

Illetve az Artificial Flowers című ballada szépséges melódiáját és szövegét tekinthetjük a két légitelnek. E két szélsőség között sokféle kedélyállapotba ringathat minket az album tizenkét dala a néhol ironikus, máskor filozofikus mélységű szövegek és a hozzájuk társuló simogató dallamok segítségével. Hétköznapi emberek az utcalány, a (mű)virágárus gyermek, a kocsnatöltelék) hétköznapi életének igazságai, bölcsességei, tanulságai - e témákkal és szereplőkkel hűséges maradt a csapat a Housemartins, illetve a saját örökségéhez is. Ötven percnyi szelíd, gyengéd, üdítő, pihentető muzsika, és elgondolkodtató, de semmiképpen sem fárasztó szövegek - ezt nyújtja a Beautiful South 1997 elején. S hogy mégis találunk-e valamilyen szépségéhibát? Nos, az eredeti, angol nyelvű szövegek mellett egy-egy dal szövege - többek között - portugálul, spanyolul, görögül, oroszul és héberül is megtalálható a borítón, sőt a Távol-Kelet népei és Zimbabwe lakói is saját nyelvükön olvashatják a verssorokat; magyarra viszont egyiket sem fordították le...

Pataki Andrea

Cyndi Lauper 1984-es debütáló albumán büszkén hirdette a cím: She's So Unusual (Ő olyan különös). Nem véletlen, hogy a mednedszer felfedezettje különösségét hangsúlyozta, hiszen szokatlan, hogy

misztikummal vegyíti. Cyndinek és szerzőtársának, Jan Pulshfordnak sikerült megtalálnia a tökéletes egyensúlyt a helyenként felbukkanó arabos énekstílus, a szitár, a bendzsó és a klasszikus európai instrumentumok (akusztikus és elektromos gitár, billentyűs hangszerek, hegedű) között, így az elmaradhatatlan slágeremlek ellenére is újszerű és egyéni a számok hangulata. Illetve csak három-négy számé, ugyanis a kiváló kezdés (Sisters Of Avalon, Ballad Of Cloe

*****

Cyndi
 Lauper:
 Sisters Of
 Avalon
 Sony

CYNDI LAUPER

nem kell valakit "kitalálni", ritka a popbizniszben az igazi egyéniség. Ezt jutalmazták is bőven, hiszen Cyndi elnyerte a legjobb új előadónak járó Grammy-díjat, aratott a Rolling Stone magazin és az MTV szavazásain is, és 9 millió albuma kelt el a világban. Ennek köszönhetően kerülhettek ki az apró termetű, sárga haját keménykalap alá rejtő Cyndiről készült fotók az ifjú rajongók falaira, a megdöbbentően tökéletes vonásairól és alakjáról híres sztárok plakátjai közé, akiket fanatikus elmélyültséggel kell megvizsgálni ahhoz, hogy meg lehessen különböztetni őket egymástól. Cyndi hosszabb megszakításokkal tűzdelt pályáján szinte minden album más zenéi világot képvisel. Rendszeresen az aktuális divathoz igazítja zenéjét, mégis azon kevés előadó közé tartozik, aki bebizonyította, hogy lehet igényes, kimunkált slágerzenét is játszani. A most megjelenő Sisters Of Avalon című album ígéretes folytatást sejtet: az énekesnő az öleletes, de szokványosnak mondható gépi dobritmusokat és effekteket egzotikus

And Joe) után kevésbé originális szerzemények következnek, és a fent említett sound csak a Mother című dalban tér vissza. A többi, általában visszafogottabb hangvételű szám is élvezhető, de valószínűleg keltenének különösebb feltűnést, ha nem Cyndi énekelné őket. Egyes popzenei "divatdiktátorok" erőteljes hatása érződik rajtuk, de a kivételes előadómód jóval az átlag fölé emeli ezeket a dalokat is. Cyndi néhol pimaszul erőszakos, néhol erotikusan rekedtes, néhol andalító hangja és elképesztő vitalitása megmenti az albumot. A lemez nem válik eklektikussá, annak ellenére sem, hogy szinte minden dal kirándulás a különböző műfajokba: reggae, jazz és etno keveredik a kommersz slágerek világával. Kárpótlásul az albumot záró Brimstone And Fire az énekesnő korai slágereit idézi, azokat a szerzeményeket, amelyekért annak idején megszerette a közönség.

Kovács Gergely

DAVID BOWIE

David
Bowie:
Earthling
BMG

Ismét egy jubiláló: David Bowie január 8-án volt ötvenéves. A hab a tortára egy New York-i szuperkoncert, amelyre a Sonic Youth és a Foo Fighters tagjaitól kezdve Lou Reedig sokan beugrottak egy tiszteletkört zenélni. E jeles dátumhoz Bowie mellékelte egy vadonatúj albumot, bizonyítandó, öreg rocker nem vén rocker, még ebben a korban is képes a megújulásra. Az elmúlt évek során létrehozta talán eddigi legütőképesebb kísérezenekarát, részben kipróbált, részben fiatal arcokat, még a borító belsejét is megosztotta velük, és ez nála tényleg ünnepszamba megy.

1995-ös *Outside* albumától ajándozott a kritika, valódi mesterműgyanús, átgondolt, kerek egész, ma is, holnap is ismerkedésre alkalmas. Az *Earthling* ehhez képest inkább az ösztönökre hallgat, állítólag napok alatt játszották fel, nehogy elszalasszanak néhány tűnékeny momentumot. A fehér rock keretei között lehetetlen a továbblépés, vallja a U2 tagjaihoz hasonlóan Bowie; a brit lobogóból szabott kabát kifakult, helyenként foszlásnak indult, véleménye szerint innen csak a színes(bőrű) táncritmusok jelenthetnek kiutat. A domináns elem, akárcsak Bonóék

esetében, nála is a jungle. Ahogy nyilatkozta: "a reggae óta ez a legizgalmasabb ritmus, ideális a huszadik század végére. Egy ritmus, mely magában foglalja világunk felaprózottságát, káoszát, lüktetését."

Az *Earthling* nem az első tánclemeze (*Young Americans*, *Let's Dance*), vélhetően nem is az utolsó, de egy biztos, ez az eddigi legerősebb és legagresszívabb. A gitáros Reeves Gabrels, a dobos Zachary Alford, a basszusgitáros Gail Ann Dorsey és a billentyűs Mike Garson érezhetően összeszokott az *Outside* megjelenését követő egyéves turné alatt. Így, együtt, akkorát ütnek, hogy ember legyen a talpán, aki állni tudja. Militáns drum and bass ritmusok, fémes gitármunka, helyenként betorzult ének, hangszínmodulálás bekapcsolva, a lényeg, ne hagyjon nyugodni egy pillanatra sem. Eszes, feszes és lüktető. Mondhatják Bowiet klasszikus popkaméleonnak, aktuáltilusok meglovaglójának, a megújulásnak ő nagy mestere. Ez a munka abszolút friss, még azt is mondhatnánk, előremutató, mégis a velejéig "bowie-s", így válva lényegesen hitelesebbé, mint a kortársak hasonló próbálkozásai. Jávorszky Béla Szilárd

Jamie Walters az új amerikai muzsikusi generáció egyik legsikeresebb szólóénekes. A még mindig csupán húszas éveitől járó Walters karrierje töretlen, és - legalábbis a tengerentúlon - sok szempontból tipikus. Egészséges, vidéki fiatalember, aki Massachusettsben született, és édesapja irányításával kezdett gitározni. Az iskolai együttesekben Neil Young és Van Morrison volt a péld-

JAMIE

Jamie
Walters:
Ride
Atlantic
Warner

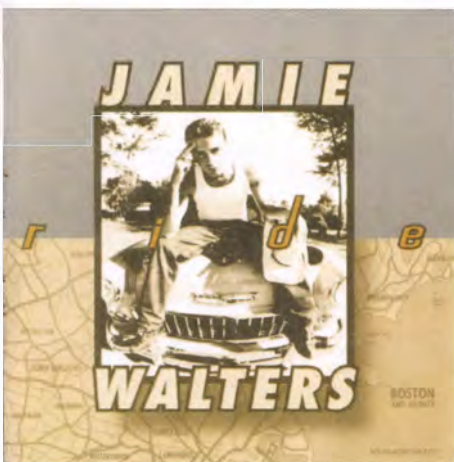
aképe, majd egy időre távolabb került a zenétől, hiszen New Yorkban filmfőiskolára járt. A filmcsinálás elméleti részét hamar meguntta, és inkább belevetette magát a gyakorlatba: szerepet kapott a *The Heights* című tévésorozatban, majd az amerikai tinédzseres imaginárius sikerlistáján kétségkívül number one pozícióban lévő Beverly Hills 90210 egyik főszereplője lett. Ez, valamint a *The Heights* soundtrack CD-jén található *How Do You Talk To An Angel* című dal rendkívüli sikere (Billboard-listave

zető) országosan ismertté tette a nevét.

Jamie életében az elmúlt három évben ismét egyre fontosabb szerepet kapott a zene. 1994-ben jelentette meg saját nevét viselő debütáló albumát, amelyet közel másfél évig tartó európai és észak-amerikai turnén mutatott be. A koncertkörút közben, jórészt a turnebuszban, illetve szállodai szobákban születtek meg a most megjelent Ride című album dalai, amelyeket stúdióban, de gyakorlatilag élőben (tehát utólagos vágás, montírozás nélkül) rögzített. Walters most is Steve Tyrell producerrel és kipróbált zenésztársaival dolgozott együtt. A ritmusgitáros Michael Landau, a basszusgitáros Leland Sklar, a billentyűs Kevin Savigar és a dobos Gary Mallaber valóban összeszokott, harmonikusan együttműködő csapatot alkot, jelenlétük szí-

WALTERS

nesíti és gazdagítja a hangzást; annak ellenére, hogy Walters lemeze tipikus szólóalbum: a számok többsége egy szóló gitár kíséretével is elhangozhatna. Maga a zene egyébként nem túlságosan eredeti: egyszerű, tiszta, áttekinthető harmóniak, könnyen megjegyezhető dallamok, helyenként folkos, countrys felhangokkal. A szövegek sem irodalmi antológiába valók, de hiteles képet festenek a kilencvenes évek átlagos - nem munkanélküli, de nem is különösebben sikeres, nem drogos, de nem is yuppie - amerikai fiataljairól; emberi kapcsolokról, szerelmekről és csalódásokról. Jamie Walters - poszter formájában - mostanában gyakori vendég az amerikai tinilányok szobájában. Európában erre egyelőre nem lehet számítani, de tény, hogy a Ride szélsőségektől mentes, hallgatható, korántsem kellemetlen lemez, s ez az agresszív hardcore és az ipusztériális techno korában nem is kevés.

Retkes Attila

Johnny
Cash:
Unchained
BMG

Atűz visszajön! - így hirdették a reklámszövegek Johnny Casht, aki a közelmúltban jelentette meg legújabb nagylemezét, az Unchained című albumot. Cash

nyek inspiráltak. A The Only Rose című dalt abban az évben (1932) adta elő Jimmie Rogers, amikor Johnny megszületett. A későbbi country-kiadvány az ő zenéjét szívta magába még a háború előtt. Egy másik Cash-dal - amelyben tragikus körülmények között elhunyt testvére emlékezik - a tradicionális gospel eleveviti fel. Az örökké tartó szerelemről szóló Meet Me In Heavent feleségének, June-nak kompo-

JOHNNY CASH

talán az egyetlen olyan amerikai énekes, akit a tengerentúlon valóban mindenki szeret. 1955-ben készítette első felvételét, majd a hatvanas évektől szinte futószalagon gyártotta dalait: szám szerint több mint ezret. Pályája töretlennek mondható, hiszen a zene mellett két könyvet is írt, házigazdája volt egy tévéshow-nak és filmekben is szerepelt. A kilencvenes évek elején aztán belátta, hogy megöregedett, s valószínűleg nincs már több izgalmas dolog az életében. A mellette hosszú éveken át tartó producer, Rick Rubin azonban arra biztatta, hogy még ne vonuljon vissza teljesen. Így született meg 1994-ben az American Recordings című akusztikus album, most pedig az Unchained, amely átfogó képet ad Cash zenei pályafutásáról. A lemezen tizennégy olyan dal hallható, amelyet a szerzőhöz közel álló személyiségek, barátok, illetve velük kapcsolatos események és korábbi szerzemé-

nálta; a Kneeling Drunkard's Plea pedig családi vállalkozásnak is tekinthető, hiszen a hű feleség és két testvére, Anita és Helen írta 1948-ban édesanyjuknak és a legendás Carter családnak. A régi barát, Tom Petty szerzeményéről, a Southern Accents-ről Cash így vallott: "Amikor először hallottam ezt a dalt, azt gondoltam, ez az én himnuszom." A lemez igazi meglepetése a Rusty Cage című szám, amit a Soundgarden zenésze, Chris Cornell írt. Cash és Cornell talán nem is gondolta volna, hogy az "independent" vagy "extreme" stílusú zene milyen jól ötvözhető a hagyományos amerikai muzsikával, a countryval.

Összességében az albumon az érzelmes lírától a gyors, felfokozott tempójú westernig minden megtalálható, ami Johnny Cash négy évtizedes pályafutására jellemző. Igazi, hibátlan sikerlemez.

Pásztai Károly

N U N O

Nuno:
Schizophonic
A And M
PolyGram

Nuno Bettencourt első szólóalbumának borítójáról egy epekedő szőke szépség néz vissza a vásárlóra. A borító hátoldalán azonban leleplező fotó hívja fel a figyelmet a csalásra: Nuno kirúszozott ajkák és műszempillák mögé rejtőzve, szemérmesen, lesütött szemekkel egy szőke parókát tart a kezében, és a rémült kuncsaft - visszatérve az első fotóhoz - meglepődve ismerhet rá a gitáros nőies vonásaira. A meghökkenítő kép a címben foglalt, lefordíthatatlan szójátékot hivatott illusztrálni; Nuno skizofrén kettősségére utal, amit ő - nyilatkozatai alapján - zenéjére vonatkoztat. Nuno négyéves volt, amikor népes családja Portugáliából az Egyesült Államokba költözött. A tíz testvér között ő volt a legfiatalabb. A lakás minden pontján állandóan szólt a zene, és minden szoba más-más zenei világot képviselt. Nuno zenekarában, az Extreme-ben azonban nem volt érezhető ez a különös indíttatás: különböző táncritmusokra komponáltak kommersz rockzenét, de ettől az még cseppet sem volt eklektikus. Ez meg is hozta számukra a sikert: a kilencvenes évek elején Get The Funk Out, More Than Words, Decadence Dance és Hole Hearted című számaival világszerte a slágerlisták éllovasai közé került az Extreme. A Schizophonic anyagánál sem érzem helytállónak a címbéli uta-

last. Nuno - kiválása ellenére is - az Extreme által kitaposott ösvényen halad, bár kissé erőteljesebb a számok hangzásvilága, és - talán ezért - még inkább leredukált, egyszerű riffekből építkezik a dallamvezetés. A lemez a szó legszorosabb értelmében vett szólóalbum; Nuno teljesen egyedül készítette el az anyagot, minden hangszerezen ő maga játszik. Méghozzá nem is rosszul: a dalok többsége külön-külön élvezetes szórakozást ígér; sok közülük kifejezetten slágergyanús (Gravity, Swollen Princess, Fine By Me, You). A dallamcentrikus rock néhol - újításként - industriális dobritmusokkal egészül ki, a szintén csak elvétve szereplő gitárszólók azonban - egy flamencós betét kivételével - rendre kudarcot vallanak: öncélúak, nem illeszkednek a zenébe, önmagukban viszont nem állják meg a helyüket. Ez azonban csak a kisebbik baj, mert nem az originalitást kérem számon az alkotón; komolyabb probléma, hogy a dekoncentrált hallgató valószínűleg képtelen lesz megkülönböztetni a tizenöt szerzeményt egymástól. A lemez dalai egy idő után azonosíthatatlan masszává folynak össze, a hallgatónak állandó de ja vu-érzete van. És mivel Nuno szerint a Schizophonic elektronikus napló, megállapíthatjuk: elég egysíkú élete lehet...

Kovács Gergely

Kezdetnek egy kis etimológia. A brit Radiohead Pablo Honey címmel régebben kiadott egy nagylemez. (Bár a helyesírás eltérő, a névhasználatból állítólag per lett.) A Pablo a tagok olvasatában akár Pablo is lehet, aki a Picasso kalandjai című svéd bohózatban szerepelhetett, míg Micimackó tudatlan társai a honey-(méz) rendszeresen hunny-nak írták. Így lassan kialakul az együttes neve, mely mögött öt budapesti fiatal bújkol meg. 1995 derekán kezdték el bontogatni szárnyaikat, ötödik koncertjüket a Fiala Művészek Klubjában adták, ahol hozzájuk lépett László Viktor, a Sexepil basszusgitárosa, és kér-

P U B L

Public
Hunny: Ge
I Down
IG Record:
Warner

te őket, menjenek velük előzenekarként az országos lemezbemutató turnéra. Közös budapesti koncertjüket a Music TV rögzítette, és a Public Hunny ennek köszönhetően anélkül vette be az egyik legjelentősebb műholdas zenei csatornát, hogy bármiféle klipje vagy hangzóanyaga let volna hozzá.

A PH ugyanakkor egy kísérleti műhely első fiókája. A Sexepil együttes tagjai, valamint GyéPé, ismertebb nevén György Péter menedzser ugyanígy nemrég úgy döntöttek, új lemezkiadót alapítanak. A IG Records, mire ahogy egyik ismertetőjükben megfogalmazták, vállaltan szubjektív gyakorlatot kíván érvényesíteni: stílusoktól függetlenül, feledve a kasztosodást a ma már világszerte felszivódni lázó szó alternatív pop határvidékén mozgó, általuk érdekesnek tartott, esetleg külföldön is eladható zenekarok al-

némi mankót adni és a produkció megszületéséig babáskodni. Mindezt bevallottan nem társadalmi munkában, hanem üzleti vállalkozásban. Évi két-három, erőteljesen támogatott és néhány egyéb projekt a cél, a PH az első, de az istállóhoz tartozik - a Sexepilen kívül - az UP (állítólag olyan, mintha George Michael Madonnával lőrtölne, mindez a Brand New Heavies jelenléte) és a Heaven Street Seven.

A Publo Hunny tulajdonképpen semmi más nem csinál, csak figyel a világra. A vezérelv: mindenből egy kicsit, legyen az rap, funky, acid, jazz, hardcore vagy aranyfogú rockzene. Mindez elképesztő mennyiségű bolondozással és hülyéskedéssel nyakon öntve. Szokatlanul karibitikus világ, hozzá szokatlan lemez megjelenések. A Get 1 Down egy harmincperces EP, már tavalyi Szigetre kijött, dupla CD-tokban, elő-

HUNNY

észítve a helyet a második felvonásnak. Hogy egy kicsit zavarosabb legyen a kép, az első hat rádiófelvételtől csak három tartalmaz zenei megoldásokat (programozd a CD-játszót a kettes, négyes és hatos trackre), a maradék sponzorn és kevésbé spontán csevely, sűrű népies kifejezésekkel; ezt követi a Get Down két élő és két szerkesztett változata. A Get 2 szintén egy EP, szintén harminc percen, és alapjaiban az előző dalainak különböző remixeit tartalmazza. Ezek az újakeverések eléggé fantáziadúsak, köztük electric jazz, external feedback dub, funky jacko és chick-a-go deep mix. Aztán pedig az ember azt hiszi, meghülyült a CD-játszó, hiszen az további 75 dalt jelez, de ebből 74 csak egyenként öt másodpercig tartó csend, a végére meg a zajos, káoszos Rock Dat Shoes. És akkor még nem beszéltünk az együttes nyelvezetéről, a Hungrigról, erről az angol-magyar nyelvi keverékről. Tombol tehát a formabontás, gond csak az, hogy a tartalom ezt nem mindig bírja követni.

Jávorszky Béla Szilárd

Az amerikai „feketezenét” lehet rajongani, lehet idegenkedni is tőle, de az egyéni ízléstől függetlenül is vitathatatlan, hogy a gyermekkorában „Puff” becenevre

választott magának stílus, és dicséretesen jó az ízlése. Ez utóbbi esetet elfogadva csupán egyetlen kérdés marad: sikerülte Puff Johnsonnak ebben a Whitney Houston-szerű, „angyali rhythm and blues” mű-

fajban másoktól megkülönböztetett, eredeti alkotnia. Nos, szövegben egyértelműen. Az amerikai angol nyelv legszebb hagyományából merítve kellemesen kedvesek, naivan költőiek lettek ezek a dalszövegek, amelyek ráadásul szimpatikus érzelmi „jókívánságokat” fogalmaznak

Puff Johnson:
Miracle
Sony

PUFF JOHNSON

keresztelt, Johnson családnévű, huszonhárom esztendő, detroiti születésű hölgy csillogó tehetségű énekesnő, akinek széles skálán mozgó, kristálytisza és képzett hangja van, s mindez ráadásul szokatlanul természetes artikulációval párosul. A közelmúltban megjelent, Miracle (Csoda) című album legalábbis ezt bizonyítja. A több éves zenei múlttal rendelkező, de a világpiacon igazából most debütáló Puff Johnsonnal kapcsolatban azonban néhány dolog korántsem annyira egyértelmű, mint énekesi képességei. A stílus és a hangulat ugyanis gyakorlatilag megegyezik több, nála idősebb és régóta sikeres pályatársa dalaiéival: leginkább a szinte klasszikusnak tekinthető Whitney Houstonra és a nem sokkal kisebb énekes egyéniségnek számító Mariah Careyre hasonlít. Vagyis - kissé maliciózan értelmezve a helyzetet - a stílusplágium, következképpen az egyéni hangvétel hiányának esetével állunk szemben. Ha viszont jóindulattal közelítünk a fiatal tehetséghez, úgy vélhetjük: inkább arról van szó, hogy a nagy elődök nyomdokain lépkedve, igényesen

meg, s mindez az énekesnő - saját dalainak szövegíróját - dicséri. Ami viszont a tizenegy nótá - jórészt Narada Michael Walden és Walter Afanasieff nevéhez fűződő - zenei anyagát illeti, ott már nem ennyire egyértelmű a helyzet.

Az album első és ötödik dala (Forever More, Love Between Me And You) igazi mestermunka: szöveg, hangulat, dallam és zene idilli harmóniája. A hatodik és a hetedik nótá (Some Kind Of Miracle, All Because Of You) ha nem is tökéletes, de kellemesen érdekes kompozíció. A további nyolc dal azonban egyrészt zavaróan egyezik a műfaj említett nagyságainak korábbi ötleteivel (miközben a kivitelezés elmarad az elvárható színvonalaltól); másrészt dallamilag és harmóniailag sem kellően kidolgozott. Statisztikailag tehát többségben vannak ezen az albumon a gyengébb dalok a kifejezetten nívósakkal szemben; valójában azonban komoly eredmény, hogy Puff Johnson, a kitérő képességű énekesnő már első lemezén megpróbált tökéleteset alkotni.

Bóday Pál Péter

REPUBLICA

Republica:
Republica
BMG

Techno-pop-punk-rock. Mint a szakirodalomból kiderül, ez a pontos meghatározása az Egyesült Államokbeli Republica együttes stílusának. Találó a definíció, hiszen pontosan olyan, mint az a zenei stílus, ami mögötte rejlik: kissé bonyolult, már-már zavaróan sokféle, viszont annál kevésbé szellemes. Amint kibontakozik egy ügyesen megszerkesztett „technovarázslat”, azonnal közbeszól a nyolcvanas évek dallamos pophangulata, amit viszont néhány másodperc elteltével kellőképpen hiteltelenné tesz egy vélhetően szintetizátoron előállított - kemény, heavy metalra utaló gitár-effekt. A leginkább zavarbaejtő az, hogy a Republica albumának tizenegy nótájában tulajdonképpen minden együtt van, ami a jó zenéhez kell; az összhatás mégis elkésztető. Itt van mindjárt az albumon második helyen szereplő, Blake című dal, amelyben a helikopter és a gitáreffektek figyelemre méltó keveréke bontakozhatna ki, ha a szerzők pontosabban átgondolták volna koncepciójukat. Erről azonban szó sincs, és az eredmény: silányság és igénytelenség. A lemezen nyolcadikként szereplő Wrapp című - mindössze egy perc negyvenöt másodperces - kis töredék pedig teljesen érthetetlen je-

lenség, mondhatni idiotizmus. Vagy poén akart lenni - annak nagyon rossz -, vagy nem jutott eszükbe a szerzőknek még néhány percnyi ötlet. Ez viszont nem érv, hiszen az album több más nótája bizonyítja: invenció nélkül is lehet zenét előállítani.

A Rolling Stone magazin szakírója a nyolcvanas évek new wave és a kilencvenes évek dance groove stílusának ötvözeteként aposztrofálja ezt a csapatot, ami a techno-pop-punk-rocknál talán hízelgőbb definíció a Republica felemás zenéjére, ami bizonyos hangzásaiban, effektusaiban közel áll a dallamos tengerentúli rockzeneként emlegetett limonádéhoz is. A csapat egyetlen, egyértelműen visszaigazolt slágerére (Ready To Go) láthatóan büszke, hiszen az albumon e kompozíció két változata foglalja keretbe a többi kilenc dalt. Hogy miért került e kétségkívül karakterisztikusabb, de azért messze nem hibátlan dal jobbik változata hátra és a kevésbé sikerült előre? És miért csak közel fél óra zenehallgatás után érkezünk el a másik két, valamivel izgalmasabb számhoz (Don't You Ever, Holly)? Kérdések, amelyeket inkább a lemez kiadása előtt kellett volna feltenni és megválaszolni.

Bóday Pál Péter

A Slade a brit rocktörténelem egyik legkeresettebb zenekara. A most megjelent válogatásalbum az együttes munkásságának összefoglalása, és nem csak a zene által: a vásárló minden lényeges információt megszerezhet a Slade pályafutásáról; a CD belső borítóján ugyanis a zenekar történetéről és az egyes számok keletkezésének körülményei is megtalálhatók. 1966-ban megalakult az 'N Beesweens, amely később Ambrosia Slade-re változtatta a nevét. A banda valószínűleg soha nem emelkedett volna ki az angol klubzenekarok tömegéből, ha

S L

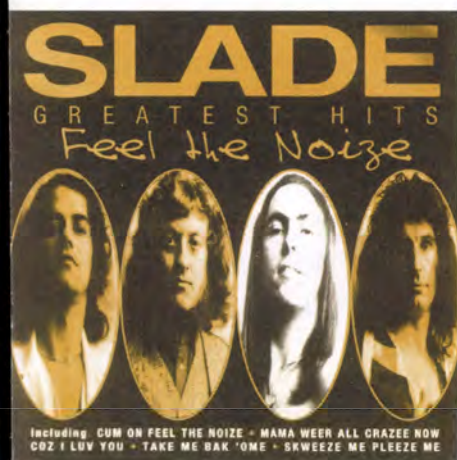
Slade
Grease
Hits - Fe
The Noiz
Polydor
PolyGram

nem kezdett volna foglalkozni vele, hanem az Animals és Jimi Hendrix egykori menedzsere, Chandler Chandler. Ettől kezdve az együttes „megtámaszkodott”, és futásra hirtelen lagon kezdte gyártani a slágereket. Első sikerüket Little Richard Get Down And Get With It című számának feldolgozásával aratták 1971-ben; ez a mostani lemez nyitószáma is. A következő két évben hét szerzeményük is vezette a brit slágerlistát (Coz I Love You, Take Me Back 'Ome, Mam Weer All Crazee Now, Gudbu T'Jane, Cum On Feel The Noize, Skweeze Me Pleeze Me, Merry Xmas Everybody), és az 1974-ben kiadott tizenkét kislemezük közül a legkevésbé sikeres is a lista negyedik helyéig jutott. A Slade legnagyobb slágergyárosok sorába emelkedett, neve fogalor-

má vált, és ezt kihasználva - Flame címmel - filmet is készített. A punk és az újhullám előretéréseivel párhuzamosan a zenekar csillaga is leáldozott, bár a nyolcvanas évek elején ismét visszakapaszkodott a listákra. A legendás karrier összefoglalása azonban mostanáig várta magát, de hogy másfél évtized késéssel mi szükség volt a Greatest Hits kiadására, bevallom, nem látom az okát. Megértem, hogy a zenészek (Noddy Holder - ének, gitár; Jimmy Lea - basszusgitár, zongora; Dave Hill - gitár; Don Powell - dob) is pénzből élnek, a lemezcégek pedig bevételük nagyobb részét a régi albumok és a válogatások kiadásából szerzik, mégis kicsit értelmetlen vállalkozásnak tűnik ez a mostani. Mert ha üzleti szempontok határoznak meg egy kiadványt, akkor még a több évtizedes múltra visszatekintő előadók is

A D E

elsősorban a legutóbbi szerzeményeikből szenvedhetnek, nem létező együttesek - a Beatles kivételével - pedig általában nem engedhetik meg maguknak a válogatás luxusát. A Slade szerepe semmiképpen sem mérhető Lennonék nagyságához; ezt bizonyítja az album is: hiánya szerepel a Far Far Away, az Everyday, a How Does It Feel és még néhány valóban egyszerű dal a válogatáson, a hetvenes évek eleji rock avitt, ásatag hangzása ma már nem számíthat számottevő sikerre. Ráadásul az is kiderül, hogy a slágergyárosok a popzene történetének minden időszakában egymástól csak nehezen megkülönböztethető dalokkal traktáltak sikereket. Talán a középkori zene írték némelyike a szívéhez kapott a válogatás hírének hallatán - azok, akik nosztalgikus örömmel emlékezhetnek vissza a virágmintás országos és a lila „hajkoronák” megjelenése közötti periódusra, fiatalságukra -, de a Slade új rajongókra biztosan nem számíthat.

Kovács Gergely

A honi könnyűzenei szakma régi nagy álma, hogy a hazai előadók a világpiacon is bemutatkozhasanak; de lehetőleg ne nyugateurópai sablonok utánzataival,

ban. Akinek tehát nincs legalább egy óra zenehallgatásra, jobb, ha be sem teszi CD-játszójába ezt a korongot, mert hallgatása közben bárhol is nyomná meg a stop gombot, úgy érezhetné, hogy visszavon-

hatatlanul és brutálisan megtört egy hangulatot.

Maga a zene egyébként igényesebb house alapokon nyugszik, de közben megszámlálhatatlanul sokféle, a szerző tanulmányai-ból, gyűjtéseiből, gondolataiból és persze komputer-memóriájából előkerülő motívum bukkan fel. Ezeket egyzaktan felsorolni csak az tudná, aki a dél-ke-

Toys Of
Ancient
Gods:
Cargo Cult
Sony

TOYS OF ANCIENT GODS

hanem eredeti magyar produkciókkal, amelyeknél ugyanakkor nem jelentenek hátrányt a nyelvi korlátok. Ennek a szinte teljesíthetetlenül sokrétű feltételrendszernek, úgy tűnik, pontosan megfelel az utóbbi időben nem annyira előadóként, mint inkább producerként és stúdiómunkái által ismert Pierrot (Marosi Z. Tamás) Toys Of Ancient Gods (Ősi Istenek játéka) című projektje és Cargo Cult című új albuma. A CD megjelentetésére major-ökttől szokatlan bátorsággal vállalkozó Sony kiadói és terjesztői világhálózatán keresztül Pierrot most végre valóban eljuttathatja az általa összegyűjtött és feldolgozott world music-dallamokat, folklorisztikus motívumokat és harmóniákat a világ számos tájára. Az album legszembetűnőbb érdekessége, hogy - bár formailag tizenkét autonóm tételből áll - zenei anyaga lényegében oszthatatlan és megbonthatatlan, akárcsak a világ zenekultúrája. A kompozíciók összemérhetetlenek és rangsorolhatatlanok, viszont egymásból következnek és visszautalnak egymás témáira - úgy, mint az igazán átütő tehetségű szerzők albumain általá-

letázsiai, afrikai, indián zenekultúrában és a magyar népzeneben egyaránt otthon van. Ez viszont nem csak lehetetlen (legalábbis a recenzens számára), de ebben az esetben szükségtelen is, hiszen a kompozíciók legnagyobb érdeme éppen az, hogy a beavatlanok számára is átélhető zenei és kultúrtörténeli élményt nyújtanak, a legnépszerűbb slágerirányzatok stílárís és technikai eszközeivel. Pierrot munkája egyébként ékes bizonyítéka annak is, hogy mennyire kisszerű és dilettáns az a - főként a hazai könnyűzenei életben elterjedt - divat, miszerint a különböző irányzatok egymással szemben határozzák meg magukat, és elképzelhetetlennek tartják az eltérő gondolatok, eszmék közelítését, a magasrendű s z i n t é z i s t .

Úgy gondolom, nem én vagyok az egyetlen, aki feszült kíváncsisággal várja ennek az albumnak a hazai és nemzetközi fogadtatását. Mert bármilyen is legyen, az nem elsősorban a Cargo Cultot és Pierrot, hanem a nagyérdemű zenei műveltségét és toleranciáját minősíti majd.

Bóday Pál Péter

Oldal Gábor

sorozata

1. PROLÓGUS

„Életemben még nem volt ilyen nyomasztó érzésem. Egyszerűen féltem.” Ezt jegyezte naplójába Thomas Alva Edison 1897 decemberében, amikor először hallotta saját szavait készüléke, a fonográf reprodukálásában. Megdöbbenése indokolt volt. Az emberiség történetében eddig még hasonló sem fordult elő. Az élő ember és hangja elvált egymástól. A hang önálló életre kelt, sorsa, történelme keletkezett - és hatalmasra növekedő üzleti vállalkozás alapjává vált.

A fonográf rövid idő alatt tömegérdeklődés tárgya lett. Szabadalmazása után hamar megismerte Budapest közönsége is. A Természettudományi Közlöny 1897-es évfolyamában terjedelmes és tárgyilagos ismertetés jelent meg erről. A múlt század utolsó évtizedében már Magyarországon is vannak sznobok és megszállottak tulajdonában fonográfok. Akadtak olyanok, akik az emigrációban élő Kossuth Lajos szavait rögzítették vele, mint Barna Tivadar és Felner Károly jómódú pesti polgár, aki 1890 októberében felkereste gépével a Torinóban élő száműzöttet. Vikár Béla etnográfus 1896-ban a világon elsőként népzenei gyűjtött fonográfjal. Bizonyára voltak olyanok, akik csak szórakoztató játéknak tekintették fonográfjukat. Ezek igényeinek kiszolgálására is akadtak vállalkozók. Jelen sorok szerzője még találkozott olyan idős emberrel, aki elmondta, hogy a Múzeum körúton volt egy üzlet, amely fonográfok és műsoros hengerek forgalmazásával foglalkozott. A bolt cégérén a Mascagni név díszelgett mint vevőcsalagató. Ez valóban jó cégér lehetett. A jeles olasz komponista remekművét, a Parasztecsületet Olaszor-

szág után külföldön először Budapesten mutatták be, 1890 decemberében. Az opera meglehetősen nagy sikert aratott Budapesten. A bemutató hetében háromszor volt műsoron, és a következő évben harminc estén át játszották, 1985-ben pedig már századik előadását is elérte, amelyet Mascagni személyesen vezényelt. A közönség egy része világszerte érdeklődéssel fogadta a hangrögzítő szerkezetet. Kereskedelmi tömegcikké Európában azonban a párizsi Pathé testvérek alakítják. Jó érzékkel felismerik, hogy a szerkezetben egy újfajta szolgáltatás lehetőségei rejlenek. Azt is megérik, hogy e szolgáltatást igénybe vevő piacot - a vásárlókö-

Kis magyar

tarozik ebbe az utcai verkleis csakúgy, mint a kávéházi muzikus vagy a vásári és a külvárosi brettli rögtönző komikus. Reprezentatív műfaja a városzerte ismert kuplé, csattanós, többnyire kétértelmű szöveggel, s néhány dalból álló refrénes dallammal. Charles és Émile Pathé gazdag változatosságban megtalálta mindezt a Montmarte sikátoraiiban lévő megszámlálhatatlan kocsmában. Élükön a századvegen már hírességgé vált Chat noir, vagyis Fekete macska mulatóban. A Montmarte kocsmáiban, ahogy ott mondták, cabaretjeiben egyébként már régen sok jól szituált, tisztos polgár keresett és talált érdekes és vonzó szórakozást. A Chat noir-

Fonográfot hallgató család a századfordulón

zönséget előbb meg kell teremteni. Jó érzékkel rátalálnak arra a társadalmi rétegre, amelyből ez a közönség kikerülhet, s ez nem más, mint a nagyvárosi polgárság. A következő feladat a megfelelő műsor kiválasztása, és ebben is jól vizsgáznak. Olyan hangvilág reprodukcióját kell fonogramon kínálni, amely a polgár számára közismert, és amelyet bár nem értékel nagyon magasra, de szívesen elfogad. Ez a hangzásvilág a nagyvárosi utca kultúra hangja. Bele-

ban különösen érdekes művész-társaság verődött össze. Itt volt rendszeresen Degas, Monet, Pissaro, Toulouse-Lautrec, Coppée, Richépin, Zola, Dumas, Hugo és még sokan mások. A zongoránál Verlain sógora, Charles de Sivry ült, az alkalmi rigmusokat közösen éneklő társaságot egy görbe pléhkanállal Debussy vezényelte. A szervező a festő Rodolphe Salis, aki büszkén hangoztatta: "A világot Isten teremtette, a becsületrendet Napóleon alapí-

grammofonológia

Edison fonográfjával kísérletezik / Forrás:Gellatt. The Fabulous Phonograph

totta, a Montmarte azonban az én művem." A Pathé testvérek a század végén ezt a sajátos és virágjában álló utca kultúrát ültették át fonogramokra. Óriási sikert arattak. 1896-ban alapítják a Societé Pathé Frères nevű, jelentéktelennek tűnő vállalatukat. Egy év múlva már nagyüzemi méretekben gyártanak fonográfokat és hozzávaló műsoros hengereket.

A kereslet továbbra is rohamosan emelkedett. 1900-ban már 800 munkás dolgozik üzemükben, és napi 200 fonográfot és 5000 hengert gyártanak. Megtalálták az új fonográfstárokat is. Ilyen Charles és Yvette Guilbert. Amikor elhatározzák, hogy fonogramokat készítenek velük, sokal lebeszéli őket erről. De a Pathé testvérek ösztöneikre hallgatnak, és ez esetben is igazuk van. A Pathé vállalat védjegye, a kakas - Le Coq - Európa-szerte ismertté válik.

Ez a sajátos utca kultúra Európa minden nagyvárosában kialakult. Budapesten előzményei már a múlt század hatvanas éveiben fellelhetők. Műfaja a kuplé, amelyben sűrűn felbukkan az utcanyelvi argó és általános a kétértelműség. A kuplé mindenhol egyéni hangvétellel, stílussal gazdagodik. Budapesten egyik gócpontja a Kék macska (Blaue Katz) mulató, ahol már a század utolsó harmadában állandó szereplőgárda szolgált a műsort. A közönség kedvence Chorini Richard, Schönberg Rudolf, Honetz Károly komikus, Waldau Jannette, Fischer kisasszony, a Mutzbauer lány és még sokan, akiknek neve már régen feledésbe merült. Alkalmaztak csinos lányokat is a forgalom emelésére. A Kék macskát a város legelőkelőbb arisztokrata férfis társadalmá is látogatta. Sűrűn felbukkantak

ott a Károlyi, Festetich, Esterházy család tagjai, és budapesti látogatásán felkereste a walesi herceg - a későbbi VII. Edward - is.

A polgárság körében népszerű volt a Berger mulató. Sztárja Rignatelli asszony volt, akit mindenki a „hercegnő” néven ismert. Állítólag valóban főúri családból származott, de ifjúkori botlása miatt kiközösítették. Ötvenéves korára több, mint százkilósra tekintélyesedett, és a kupléadás legnagyobb művészeként ünnepezték. A kuplékat többnyire - Caprice álnéven - Oroszy Henrik írta, aki egy borkereskedő könyvelője volt. A nagyvárosi kuplé gyorsan meggyökeresedett Budapesten is, és a millennium idején virágjában állt. A kezdetben német nyelvű szövegek ekkor már magyarosodtak.

Természetesen a Pathé-féle fonogramok nem voltak ismeretlenek Budapesten sem. A századfordulón Budapest már Európa nyolcadik legnagyobb városa. Minden, ami a kontinens nagyvárosaiban felbukkant, rövidesen megtalálható Budapesten is. Mikor a Pathé-testvérek 1899-ben az előkelő Boulevard des Italiens-en megnyitják a Pathé-Salon du Phonographe-ot, rövidesen Pesten is működik Patéfon-szalon (Andrássy út 33.). Ezek az Európa más nagyvárosaiban is berendezett helyiségek elegáns, nemes méltóságot sugalló klubtermet utánoztak; kényelmes bársonyfotelek sorakoztak fonográfok előtt. Némi aprópénzért bárki válthatott egy kis érmét, majd letelepedve valamilyen fotelba, az érmét egy hasadékbá csúsztatva s az előtte lévő automata fonográf hallócsövét fülére illesztve meghallgathatta a kedve szerint kiválasztott felvételt. Kezdetben minden fonográf

fon csak egy műorszám volt hallható, de néhány évvel később már olyan automata fonográfok működtek, amelyekben öt műorszám közül lehetett választani.

A Patéfon szalon műsorkínálatából semmi sem maradt ránk. Bizonyára készültek magyar felvételek is. Ezt valószínűsíti, hogy Rózsa S. Lajos, aki 1909-től az Operaház jeles baritonistája volt, mesélte, hogy pályája kezdetén (a századfordulón) a Népszínház kóristájaként 20 fillér honoráriumot kapott egy kétperces fonográf-henger beénekléséért. Erre nem sokan vállalkoztak, mert alkalmanként 20-25 hengert kellett elkészíteni. A fonogram historikus dokumentumértékét is ekkor már sokféle felismerték, s világszerte megalakultak az első nemzeti hangarchívumok. A bécsi fonogram-archívumot Exner alapítja 1899-ben. Párizsban Azoulay 1900-ban létesíti a Le Musée de la Parole-t, a berlini Phonogramm Archiv 1905-ben létesül, s hasonló létesítmény keletkezik Szentpétervárott is. Pótolhatatlan dokumentációs anyag veszett el örökre, hogy Magyarországon mindmáig nincs nemzeti hangarchívum és hangdokumentumkutató intézmény.

A fonográf a századforduló körüli években beépült a polgárság életébe. Aki másfajta hangközvetítő rendszerrel akart piacra kerülni, kemény konkurenciaharcra számíthatott. A gramofon megteremtője, Emil Berliner és munkatársai vállalkoztak erre. A küzdelem az első világháborúig húzódott, a győztes a gramofon lett. Így történt ez Magyarországon is. (Folytatjuk)

Oldal Gábor

Grammy díjak '97

Díjkiosztó - kevés igazi meglepetéssel

Babyface

Celine Dion

Egy, az élet bármely területén tevékenykedő alkotók - legyenek azok például bármely művészeti ág képviselői - eredményeinek elismerésére alapított díj odaítélése mindenképpen tanulságokkal jár; már a jelöltek névsora is sokat elárulhat a versenyről, és hogy végül kik, és miért nyerne - illetve kik, és miért nem -: ez mindig, így a február végén átadott, a zenei Oscar-díjnak is titulált Grammy-k esetében is izgalmas volt. Az amerikai lemezipar nagyjainak véleményét tükröző ceremóniára - 1997-ben először egy popkoncert megrendezésére is alkalmas méretű helyszínen - a Madison Square Gardenben, New Yorkban került sor.

Az első érdekességet idén is a nem jelölt hírességek jelenthették: így csodálkozhattunk, hogy például Michael Jackson csak egy videoklip (Earth Song) erejéig, a Hootie and The Blowfish és a Pearl Jamet pedig egyetlen kategóriában, még a versengésre sem tartották érdemesnek a szakemberek...

Az első igazi - és, talán mondhatjuk, szenzációs - rangsor azonban idén is a jelölések során alakult ki: nevezetesen, hogy kiknek is sikerült a legtöbb nevezést begyűjteni. Előadók, dalszerzők, producerek küzdelme esetén logikusnak tűnik a megoldás: csak valaki olyan győzedelmeskedhet, aki szinte a popzene minden területén dolgozik, és aki képes valami igazán kiemelkedőt alkotni. Pontosan így történt ez ebben az évben: az elsősorban producerként ismert, de valójában igencsak sokoldalú művész, Kenneth "Babyface" Edmonds 12 kategóriában versenyezhetett (és ezzel beállította Michael Jackson 14 évvel ezelőtti, ez idáig egyedülálló, a Thriller-nek köszönhető rekordját). Nem is csoda, hiszen ő áll a legkiemelkedőbb amerikai művészek mögött, ő a kitalálója, felfedezője napjaink több világsztárjának; 1996-ban pedig tanú le-

hettünk az ellenkező irányú folyamatnak is: hamarosan ugyanis valószínűleg egyetlen művész sem engedheti majd meg magának, hogy karrierje során - legalább egyszer - ne dolgozzon együtt Babyface-szel; Eric Clapton pedig már eleget is tett ezen új "szabályban" foglalt követelményeknek.

A képzeletbeli dobogó második helyére - még mindig a jelöléseket vizsgálva - 7 kategóriájával a Smashing Pumpkins léphetett volna fel, őket Tracy Chapman és egy nálunk talán kevésbé ismert country sztár, Vince Gill követte. Négy nevezéssel negyedik lett - többek között - Celine Dion, Eric Clapton és egy leginkább hangszerelésében monumentális alkotásairól híres producer, David Foster is. És míg napjaink csillagai közül sokan még csak nem is izgulhattak a díjkiosztón, hisz nevük nem szerepelt a versengők listáján, addig két, talán inkább a múltat idéző név felbukkant azon: az 1970-ben feloszlott Beatlesről, illetve a Luciano Pavarottival együtt éneklő Frank Sinatra-ról nem feledkeztek meg a tengerentúli hanglemezipar szakértői.

És hogy a 450 jelölt közül kik is lettek a 89 kategória győztesei? Mindegyikük elemzése az európai zenehallgató számára talán nem is lenne érdekes, hiszen rengeteg nekünk ismeretlenül csengő név is szerepel a listán, például a tipikusan amerikainak mondható country-stílus előadói kapcsán: hiszen nem szabad elfelejtenünk, hogy a Grammy-díj még napjainkban is elsősorban az Egyesült Államokhoz kötődik. Ugyanakkor mindenképpen örömteli, hogy az egész világon uralkodó - talán manapság már nem túlzás az "egyetemes" jelző, a könnyű műfaj esetében sem - stílusok (a pop-rock, és egyre inkább ide sorolhatjuk az R'n'B-t is) győztesei, de még jelöltjei is, jól ismertek Magyarországon is. Mindig érdekes, hogy kik, azaz mely zenei irányzat jegyében tevékenykedő művészek kerülnek majd ki az Év felvétele, az Év dala, az Év albuma, illetve az Év felfedezettje kategóriák nyerteseként - hiszen e díjak esetében a különböző stílusok is versenyeznek egymással, és az eredmény sokat elárulhat egy-egy év főbb zenei vonulatairól, törekvéseiről. Idén Eric Clapton, Celine Dion, és egy 14 éves énekesnő, LeAnn Rimes lettek a győztesek, a "vesztesek" pedig - többek között - a Garbage, a No Doubt, Alanis Morissette, a Fugees, a Tony Rich Project... A dallamosság, a konzervatív, "felölt" zene győzedelmeskedett tehát az alternatív, a rap, és az R'n'B felett, az általános, vezető kategóriákban; az "új arc" pedig a már önmagában dallamos, konzervatív, "felölt" stílus, a country egy képviselője - amire egyébként 30 éve nem volt példa a Grammy-díjak történetében.

Idén is, mint már annyiszor, világhossá vált: nem könnyű, talán nem is lehet előadókat és produkcióikat az azok által képviselt stílus alapján besorolni. Toni Braxton egyik dalával (Un-break My Heart) a popzenei előadók, míg

egy másikkal (You're Making Me High) az R'n'B énekesnők között szerepelt - és nyert; akárcsak Beck, aki Where It's At című dalával - Bryan Adams és Eric Clapton előtt - a legjobb férfi rockénekes, albumával pedig a legjobb alternatív előadó címet érdemelte ki. A Fugees Score című albuma lett a rap-kategória győztese, az ezen található Killing Me Softly pedig az év egyik legjobb R'n'B felvétele. És bár Bruce Springsteen Dead Man Walking című dalával csak a jelölésig jutott a legjobb férfi előadók között, Grammy-díjat kapott a kortárs népzenei albumok kategóriájában, a Ghost Of Tom Joad című lemezzel.

Így, majd egy hónappal a díjkiosztó ünnepély után is érdemes megemlíteni néhány előadót, akiknek nevei számunkra még alig-alig lehetnek ismerősek, az eredmények ismertetésekor is kevesebb figyelmet kaptak, de dalaik azért már hallhatók itt-ott a magyarországi rádióállomások műsorán is - és ha felbukkannak, mindenképpen érdemes rájuk odafigyelni. Egy Keb' Mo nevű úriember vihette haza a legjobb kortárs blues-albumnak járó díjat, Just Like You című lemezeért, míg az általában ír népzene, a Santiago című kiadványon azonban egy kicsit más játszó Chieftains nyerte a legjobb világzenei lemez címet. A Dave Matthews Band Too Much című dalát Tracy Chapman Give Me One Reason című kompozíciója megelőzte ugyan a legjobb rockdal címért folytatott küzdelemben, a So Much To Say-nek, Crash című albumuk egy másik felvételének köszönhetően azonban ők lettek az elmúlt év legjobb rockcsapata.

Mondhatjuk, hogy egy, a Grammy-hez hasonló nagyságrendű díj esetében a jelölések nyilvánosságra hozatala számít a legizgalmasabb eseménynek: az öt legjobb közé bekerülni már önmagában valódi rangot jelent. Az igazi - és egyetlen - meglepetés ez évben a Beatles jelöltsége volt: őket legutóbb 1967-ben jutalmazták Grammy-díjjal, az idei kiosztón pedig újabb három kapott a 27 évvel ezelőtt feloszlott csapat - a Free As A Bird előadásával ők lettek a tavalyi év legjobb popzenekara, és a dalhoz, illetve az Anthology című albumhoz tartozó videók is győztek saját kategóriájukban -; így a "gombafejűek" most már hét címet tudhatnak magukénak. És hogy a Grammy egy valódi amerikai díj: mi sem bizonyítja jobban, mint hogy a First Lady, Hillary Rodham Clinton nevét is ott olvashatjuk a díjazottak között; ő maga olvasa fel saját regényét azon a kazettán, amely a nem zenei anyagot tartalmazó albumok kategóriájában lett első - megelőzve többek között egy Jack Lemmon és Gregory Peck neve által fémjelzett kiadványt is. Sajnos ez utóbbiakat nem áll módunkban meghallgatni - szerencsére azonban valóban szinte csak ezek azok a Grammy-díjra jelölt és Grammy-díjat nyert kiadványok, amelyek nem hozzáférhetők Magyarországon.

Pataki Andrea

A Grammy - díjasok teljes listája a 47. oldalon található.

100

ÉVES

A Z E M I

1897-ben, miután a New York-i William Barry Owen Londonba érkezett, megalakult a The Gramophone Company, s ezzel elindult a világ egyik legrangosabb lemezkiadójának története, amelyet ma már történelemnek is nevezhetnénk. Eredeti nevükhöz hűen nemcsak lemezeket, hanem gramofonokat is gyártottak. Két évvel később Francis Barraud festi meg azt a His Masters Voice emblémát, amelyet azóta nemcsak a lemezpiac, hanem a világ kereskedelmének egyik legismertebb logójának tartanak.

1900-ban bővül a cég, s írógépek gyártásával is foglalkozni kezdenek; hivatalos nevük ezentúl: The Gramophone & Typewriter Ltd. Az írógépek korszak azonban rövidnek bizonyul, hiszen hét évvel később a vállalat visszatér eredeti címéhez. Gyárat építenek (Hayes, Middlesex), s 1908-ban már meg is kezdik a lemezek előállítását. Francis Barraud emblémája kiegészül, hiszen Nipper, a kutya csak később foglalja el a helyét a rajzon. Nipper egyébként valós személy, "életrajzá" még ma is féltve őrzik a kiadó.

1909-ben írja alá Madame (később Dame) Butt első öt éves szerződését. Olyan művészek fémjelzik a kezdeti korszakot, mint Enrico Caruso, Dame Nellie Melba, Joseph Joachim, Pablo de Sarasate, Titta Ruffo, Feodor Chaliapin, Tito Schipa, Nikisch Artur, Szigeti József vagy Giuseppe de Luca. A húszas évek elején a cég új irodáját a nagy hírű angol zeneszerző, Sir Elgar nyitja meg. 1925-től a Western Electric System segítségével elektromos úton veszik fel a lemezeket. Ezekben az években adják ki többek között Alfred Cortot, Andres Segovia, Wilhelm Backhaus, Lotte Lehmann és Richard Tauber felvételeit. 1931-ben a The Gramophone Company Ltd. és a The Columbia Gramophone Company Ltd. létrehozza az Electric and Musical Industries Ltd-t, amely azóta EMI néven vált ismertté. Sajnos a második világháború igencsak megrongálta a gyárat, így jóval kevesebb lemezt adtak ki, mint azelőtt. A negyvenes években egyébként még több neves művész

szereződött a kiadóhoz: Dinu Lipatti, Fritz Kreisler, Jussi Björling és Edwin Fischer, hogy csak a legnagyobbakat említsük. 1952-ben készíti el az EMI az első mikrobarázdás, 33-as LP-jét, s ugyanebben az évben kezdik meg a 45-ös lemezek gyártását is. A komolyzenéhez immár a popzene is csatlakozik. Hat évre rá Cliff Richard aláírja a szerződést, s ezentúl EMI-művész lesz. Szintén az '58-as év eseménye, hogy a cég megjelenteti az első sztereó lemezt. Love Me Do címmel az EMI felügyelete alá tartozó Parlophone kiadónál 1962-ben megjelenteti első felvételét a Beatles. A klasszikus zene előadóművészei között ekkorra már a legnagyobbak találhatók: Maria Callas, Herbert von Karajan, Lord Yehudi Menuhin, Wilhelm Furtwängler, Giuseppe di Stefano, Nicolai Gedda, Dietrich Fischer-Dieskau, Otto Klemperer vagy Boris Christoff. 1966-ban megjelennek az első műsoros kazetták, s három évvel később már nagy mennyiségben gyártják őket. A hatvanas-hetvenes évek fordulóján a cég hivatalos neve az EMI, hiszen a világ már csak így ismeri. Cliff Richard és a Beatles után a legnevesebb popzenészek, illetve együttesek kerülnek az EMI-hoz, így 1967-ben a Pink Floyd, 1972-ben a Queen, 1976-ban a Sex Pistols, 1979-ben pedig az Iron Maiden. Természetesen az itt említett nevek mellett művészek százai lépnek föl EMI-színpadon. 1985-ben az EMI bejelenti, hogy Compact Disc-ek gyártásával és eladásával kezd foglalkozni, s egy évre rá Swindonban megépítik első CD-gyárukat. Ettől kezdve az EMI a világ egyik vezető CD-társasága, s reméljük, az elkövetkezendő száz év legáltalább annyira sikeres lesz, mint az elmúlt száz!

Bösze Ádám

RE-RELEASES & COLLECTORS

MÁR TÖBB MINT 399.999 EMBER

BUDAPEST RÁDIÓ
96.4 FM
STEREO

1022 BUDAPEST, BIMBÓ ÚT 7.

FAX: 212-4968

TELEFON: 212-4507

HALLGATJA BUDAPESTEN!

BMC

A GRAMOFON-BAN

Az INTERNET és a ZENE

Remélhetőleg a jazzrajongók nagy örömeire tavasszal a Verve CD-k is megtalálhatóak lesznek a BMC-ben. Természetesen - a többi jelentős kiadóhoz hasonlóan - a Verve is elérhető az Interneten: www.verveinteractive.com

A Verve logóra kattintva egy éjszakai metropolis képét látjuk. Innen érhetjük el - a tűzfalra vagy neonreklámokra klikkelve - a számunkra érdekes site-okat. A The Blues-ban a Verve blueselőadóinak lemezei közt böngészhetünk (James Cotton, Charles Brown, Jayne Cortez, Lucky Peterson, Clarence „Gatemouth” Brown), a Catalog-ban névsor szerint válogathatunk, az On Tour az éppen turnézó művészek koncertjeinek időpontját közli, a Jazz Divas-ban az énekesnőkről olvashatunk (Dee Dee Bridgewater, Betty Carter, Ella Fitzgerald, Billie Holiday, Shirley Horn, Abbey Lincoln, Dinah Washington) A Soundtracks-ben a filmzenéket, a New Releases-ben az új kiadványokat találjuk. A Reissues-ben és a Lifestyles-ban újra kiadott illetve válogatáslemezek találhatók.

Az On Stage a Verve mai sztárjainak legutóbbi munkájáról tájékoztat, életrajzi adatokkal kiegészítve (Herbie Hancock, Roy Hargrove, John Scofield, Nicholas Payton, Charlie Haden, Wayne Shorter, Christian McBride, Joe Henderson, Mark Whitfield, Incognito, Ornette Coleman). A Jazz Den-ben levelezhetünk illetve leveleket olvashatunk.

Keller András megtalálni még sikerült valahogy, de időpontot egyeztetni már nem volt könnyű vele. Két hét alatt ötször utazott el az országból, hol koncertezni, hol egy hegedűt megnézni. Aztán egy próba után leültünk beszélgetni. A beszélgetés első perceiben rájöttem, hogy vagy egy felsorolást adok közre arról, hogy mikor, hol játszik vonósnégyesével, hány lemezt csináltak, hány díjat kaptak, vagy beszámolok személyes beszélgetésünk fontosabb részleteiről.

Keller András legszimpatikusabb vonása, hogy nem anyagi megfontolások vezérik. Sohasem zárkózott el attól, hogy Magyarországon is megjelenhessenek lemezei, és itthon ugyanolyan lelkesedéssel lép fel, mint külföldön. Más kérdés, hogy a két nagy fesztiválra és két-három koncertterembe szorult magyar zenei élet tud-e nemzetközi hírnevet adni egy ilyen kvalitású kamaraegyüttesnek. Januárban és februárban húsz koncertet adtak Európa legelőkelőbb koncerttermeiben, köztük a Wigmore Hallban, a zürichi Tonhalléban, a madridi Királyi Akadémián, a bécsi

Kell

U O N O S

ECM-KIADVÁNYOK MÁRCIUSBAN

Ketil Bjornstad/David Darling
- The River

Michael Cain/Ralph
Alessi/Peter Epstein
- Circa

John Abercrombie Trio
- Tactics

BMC CLUB • BMC CLUB • BMC CLUB

1. A klubtag komputeres nyilvántartása: életrajzának, hangfelvételeinek bemutatása, kiadók, szervezőirodák tájékoztatása, tájékoztatás a klubtag elérhetőségéről.

2. Információs klub-újságunkat és a **GRAMOFON** magazint **INGYENES** példányát havonta postázzuk a klubtag címére. Tartalma: információk a klubtagokról, akciós hangszerek,

Budapest Music Center
 1093 Budapest, Lónyai u. 41.
 Tel./fax: 216-7895, Tel.: 216-7896
 E-mail: musiccenter@bmc.hu
 http.www.bmc.hu

A BMC szolgáltatásai:

- Hazai és nemzetközi információs központ - szöveg, kép, hangadatok felvitele és lekérdezése az INTERNET hálózaton
- Kiadói tevékenységek koordinálása - Bouvard & Pécuchet
- Zenei fesztiválközpont - előadások, koncertek rendezése, hang- és fénytechnika szervezése, bonyolítása, stb..
- Hangfelvételek készítése hanghordozók gyártása, teljeskörű szolgáltatásokkal - zenészek, stúdiók, grafikai-nyomdai kivitelezés, stb.
- Zenei kiadványok árusítása
- Információ cégekről, árakról
- Rendezvényszervezés
- Hangszerek beszerzése, árusítása, közvetítése, szervizelése, tanácsadás

A BMC a GRAMOFONBAN

- Interjú (Keller vonósnégyes)
- Az Internet és a zene
- BMC Lemezejánlat

Musikvereinsaal-ban, a londoni Filharmonikusok felkérésére a Royal Festival Hallban és az előadásokról természetesen rádiófelvételek készültek.

Lemezeiket olyan rangos cégek adták ki, mint az Erato (az itt kiadott Bartók lemezük a Deutsche Schallplatten Preis 1996-os fődíját és a Cannes-i Midem első díját nyerte el) és az ECM. Az ECM kiadónál most megjelent Kurtág lemezük mindenütt elismerést aratott. A The New York Times kritikája az "Officium Breve" előadásmódját emeli ki, a Times szerint ezek a Kurtág darabok nem találhattak volna jobb előadókra, mint a Keller Kvartett. A francia Le Monde kritikását virtuozitásuk és előadásuk drámai mélysége ragadta meg, a Neue Musik Zeitung a kvartett interpretációját szenzációként, "egyedülálló teljesítmény"-ként minősíti. Európa húsz vezető újságjának zenei rovata egyöntetű elismeréssel nyilatkozik a Keller Vonósnégyesről (a Keller Kvartett Kurtág albumáról írott recenziókat a 8. oldalon olvashatják).

Göz László

ÚJDONSÁGOK

BMC lemezejánlat

Örömmel tudatjuk a Gramofon magazin olvasóval, hogy a Budapest Music Center CD választéka (ECM, AUVIDIS, JVC) egy újabb kiadó, a DREYFUS kollekciónál bővült.

Március végére várható a VERVE kiadó teljes választéka is !!!

DREYFUS

Bireli Lagrene	-	My Favorite Django
John Lewis	-	Afternoon in Paris
Benny Golson Quartet	-	Live
Mingus Big Band	-	Live in Time
Stephane Grapelli & Michel Petrucciani	-	Flamigo
Stan Getz Quartet	-	Live in Paris

er
négyes

BMC CLUB • BMC CLUB • BMC CLUB • BMC CLUB

új kiadványok listája, koncertajánlatok, stb.

3. Részletfizetési kedvezmény
4. CD vásárlási kedvezmény: **10%**
5. Engedmény az új és használt hangszerek áraiból.
6. Kedvezményes **INTERNET** használat.

Forrás Kamarazenei Műhely

Forrás estek

Forrás Estek a Zene- akadémia nagyter- mében

1 9 9 7 - 1 9 9 8

1. 1997. okt. 14.

Vigh Andrea (hárfa) és a Budapesti Vonósok

2. 1997. nov. 4.

Perényi Miklós (gordonka) és Várjon Dénes (zongora)

3. 1997. nov. 29.

Forrás Kamarazenei Műhely

4. 1998. jan. 7.

Újévi koncert

5. 1998. jan. 17.

Horgas Eszter (fuvola) és Vigh Andrea (hárfa)

6. 1998. febr. 1.

Liszt Ferenc Kamarazenekar

7. 1998. márc. 3.

Forrás Kamarazenei Műhely

8. 1998. márc. 22.

Kocsis Zoltán estje

9. 1998. ápr. 12.

Bartók Vonósnégyes

10. 1998. máj. 2.

Amadinda Ütőegyüttes

A hangversenyek egységesen este fél 8 órakor kezdődnek

"A" bérlet: 1-3-4-8-10 - "B" bérlet: 2-5-6-7-9 sorszámú koncert

Bérletárak: 1500,- 2500,- 4000,- 5000,- 6500,- 9000,- Ft

Jegyárak: 400,- 600,- 900,- 1200,- 1500,- 2000,- Ft

Május 31-ig 20 % kedvezmény

Kizárólag(!) a 368-4334-es és a 342-0179-es telefonszámon összeállítunk tetszőlegesen kiválasztott, legalább 4 koncertből álló egyedi bérletet (a kedvezmény: jegyár - 10 %), és a bérletvásárlás alatt is lehet korlátozott számban szólójegyeket (teljes áron) vásárolni.

A bérletvásárlás lezárási határideje 1997. szeptember 20.

Jakobi Koncert Kft. 1032 Budapest, Gyenes u. 3. Tel.: 368-4334, fax: 335-0378

A Fesztiválzenekar a Philips **BFZ** Classics exkluzív együtteseik között

A Fesztiválzenekart és zeneigazgatóját, Fischer Ivánt négyéves exkluzív szerződés köti a Philips Classics-hez. A holland cég elnökhelyettese, Costa Pilavachi választott néhány ezzel kapcsolatos kérdésünkre.

- Mikor keltette fel figyelmüket a Budapesti Fesztiválzenekar?

- Szinte az alapítás óta figyelemmel kísérjük működésüket. A nyolcvanas évek elején Fischer Iván és Kocsis Zoltán két lemezfelvételt is készített számunkra a Budapesti Fesztiválzenekarral Bartók és Liszt műveiből.

- Miért döntöttek úgy, hogy exkluzív szerződést kötnek a zenekarral egy olyan időszakban, amikor számos nagy lemeztársaság szerződést bontott régi, jónévi szimfonikus zenekarokkal?

- A Budapesti Fesztiválzenekar egyedülálló együttes. Fiatal, érzékeny, lelkes muzikusokból áll, akik szomjazzák a sikert, s ezért hajlandóak keményen meg is dolgozni. Az ismert, neves zenekarokkal

megegyezik, hogy elbázzák magukat, s úgymond megülnék a babérjaikon, a dicső múltból próbálnak élni. Ez semmiképp sem jó magatartás. A BFZ sokat turnézik, számos rangos külföldi zenei eseményen részt vesz, s emellett a magyar közönséget sem hagyja el. Fischer Iván, az alapítók egyike pedig nemcsak művész, de kitűnő szószólója is az együttesnek.

- Hány lemezt adnak ki évente a zenekarral?

- Legalább kettőt. A műsorterről Fischer Ivánnal állapodom meg, de természetesen kikérem a marketing területén dolgozó kollégáim véleményét is.

- Milyen művek felvételét tervezik a közeljövőben?

- Elsődleges célunk a teljes Bartók zenekari repertoár rögzítése a Fesztiválzenekarral. De szeretnénk néhány könnyedebb hangvételű művet is felvenni, talán egy válogatást a Monarchia zenéjéből. Elkészült már Liszt Faust-szimfóniájának felvétele, amelynek megjelentetését 1997 őszére tervezzük.

- Mennyi idő telik el általában a felvétel elkészülté-

től a lemez megjelenéséig?

- Ez sok mindentől függ. Elvileg egy hónappal a felvétel után már ki lehetne hozni lemezen a rögzített anyagot, általában mégis eltelik egy év, mire a CD a boltokba kerül. Ebbe belejátszanak a gyártó cég tervei, a hangmérnökök, s végül a karmester programja, hiszen neki a felvétel után még montírozni kell az anyagot. S ezt az is befolyásolja, mikor szabad a megfelelő vágóberendezés. Végül, de nem utolsósorban olyan piaci tényezők döntenek el a kérdést, hogy mikor, milyen külföldi turnékon szerepel a zenekar. A csodálatos mandarint például a BFZ tavalyi japán turnéja idején kezdtük forgalmazni. Ez a CD igen gyorsan elkészült.

- Milyen a visszhangja?

- A kezdet mindenképp biztató. Kitűnő kritikákat kaptunk Japánból. Itt, Hollandiában már a nyolcvanas években készített felvételek is nagy sikert arattak. Mind Maestro Fischer, mind a zenekar rendkívüli tehetségét, muzikalitását méltatták a kritikusok.

A Budapesti Tavasz Fesztivál hangversenyei közül a következőket ajánljuk olvasóink figyelmébe:

Március 28-án és 29-én a Budapesti Kongresszusi Központban a Budapesti Fesztiválzenekar játszik, műsorán Liszt Ferenc Két epizód Lenau Faustjából című alkotásával, illetve Gustav Mahler 5. szimfóniájával. A koncertek 19.45-kor kezdődnek.

A Royal Philharmonic Orchestra szerepel a Kongresszusi Központban március 30-án. Az együttes éppen félszázados jubileumi koncertsorozatát követően érkezik Budapestre. Az 1996-os Nemzetközi Liszt Ferenc Zongoraverseny győztese, Bogányi Gergely lép fel annak a hangversenynek a keretében, amelyet március 31-én, a Zeneakadémia nagytermében rendeznek, a Buda-

pesti Tavasz Fesztivál záróhangversenyeként. A fiatal művész a Liszt Ferenc Kamarazenekar kíséretével Mozart G-dúr zongoraversenyét (K 453) szólaltatja meg.

A koncertterekben és a hangmezeiken nyújtott teljesítményért Schiff András elnyerte a német lemezkritikusok 1996-os díját. Az elismerés a klasszikus szakma legtekintélyesebbike Németországban.

Beethoven zongoraversenyeinek felvételét fejezte be nemrég Schiff András a Teldec kiadó számára. A drezdai Staatskapellét Bernard Haitink vezényli.

A lett születésű hegedűművész, Gidon Kremer februárban ünnepelte 50. szü-

letésnapját. Az évforduló alkalmából a Teldec négy felvételt készít a művésszel.

Februárban a Philips lemeztársaság Debussy Prelűdjének II. kötetét veszi fel Kocsis Zoltánnal. Az első kötet felvételei már elkészültek, s valószínűleg az idei karácsonyi időszakban jelennek meg.

Solti György 1947. január 29-én, tehát éppen ötven éve írta alá első szerződését a DECCA-val. Ebből az alkalmából fogadást rendeztek a londoni Királyi Szépművészeti Akadémián. „Mindannyiunk kívánsága, hogy Sir Georg addig készítsen nálunk felvételeket, ameddig akar” - mondta Roger Lewis, a cég közelmúltban kinevezett elnöke.

H i b a i g a z í t á s

1997. évi I. számunk 4. oldalán, a Földes Lászlóval készített interjú végén - a számítógép bibijából - néhány sor, valamint az interjút készítő Jávorszky Béla Szilárd neve lemaradt. Az érintettek és olvasóink szíves elnézését kérjük.

Tisztelt Főszerkesztő úr!

1997. évi II. számuk 46. oldalán, a Klasszikus hírek összeállításban örömmel fedeztem fel a Grammy-díjra jelölték az alábbi felvételeket kezdetű részt, és buzgón belemertültem az olvasásba. A dolog azonban pillanatról pillanatra gyanúsabb lett, míg nem eljutottam a bizonyosságra: a lista kizárólag a Warner-csoporthoz tartozó kiadók lemezeit tartalmazza. Innen már csak egy lépés volt annak felismerése, hogy az egész összeállítás kizárólag Warner-híreket tartalmaz. Mindez egy átlagosan tájékozott olvasónak azt sugallja, hogy kizárólag Warner-felvételeket jelöltek Grammy-díjra, de még hírei is kizárólag a Warnernek vannak.

Úgy gondolom, helyes lenne, ha a következő számban kiigazítanák a félévezető információkat, és elnézést kérnének a többi kiadótól. Ennek elmaradása esetén a további sértettekkel egyeztetve más törvényes módon szerzünk elégtételt.

Tisztelettel üdvözlő és nehéz munkájához sok sikert kíván

Dr. Nádori Péter

a PolyGram (DECCA, Deutsche Grammophon, Philips) komolyzenei menedzsere
Budapest, 1997. március 5.

Tisztelt Nádori úr!

Igaza van: a "Grammy-díjra jelölték az alábbi felvételeket" megfogalmazás megtévesztő, mert ennek alapján nem derül ki, hogy 1997-ben 89 kategóriában közel félézer produkciót jelöltek Grammy-díjra, és a lapunk februári számának 46. oldalán közölt lista ennek csupán töredékét tartalmazta. Az sem volt szerencsés, hogy a Klasszikus hírek című összeállítást kizárólag a Warner-csoport-hoz tartozó kiadók információiból állítottuk össze; ezért elnézést kérünk a többi kiadótól. Ugyanakkor úgy vélem, a Gramofon eddig megjelent nyolc számából egyértelműen kiderül: az igényes zenerajongó lapja egyetlen hangmezeikiadóval szemben sem alkalmaz pozitív vagy negatív diszkriminációt; csupán - értékközpontú folyóiratként - recenziókat, interjúkat és információkat közöl. Az ideai Grammy-díjasok listája a 47. oldalon található.

Retkes Attila
főszerkesztő

J A Z Z

Március 20-án kezdődik az ország legnagyobb jazzfesztiválja, a VI. Nemzetközi Dreher „Bohém” Ragtime és Jazz Fesztivál. A házigazda, a kecskeméti Bohém Ragtime Jazzband sztárvendége a 84 éves New York-ban élő szaxofonos, George Kelly lesz. A ragtime zongorázás Amerikában is egyre hódító csillaga, az ausztrál John Gill szólókoncerteket fog adni. A tradicionális jazz európai fellegvárából, Hollandiából érkezik a különleges hangszerelésű Never Mind Jazz Band, míg a francia Paris Washboard az ősi „hangszerrel”, a mosódeszkával szórakoztatja közönségét. A kiemelkedően profi Bratislava Hot Serenaders, és természetesen a műfaj hazai úttörőjének számító Dreher Budapest Ragtime Band mellett a különböző helyszíneken hét tradicionális magyar zenekar is látható. A program nyolc várost érint, dátum szerint:

- március 20. Kiskörös, Hangversenyterem
- március 21-23. Kecskemét, Erdei F. Műv. Közp.
- március 21-23. Debrecen, Kölcsey Műv. Közp.
- március 22-23. Szeged, Bartók Műv. Közp.
- március 24. Pécs, Ifjúsági Ház
- március 24. Zalaegerszeg, Városi Hangversenyterem
- március 25. Gödöllő, Petőfi Műv. Közp.
- március 26. Nyergesújfalu, Ady Műv. Közp.

***

Lakatos "Ablakos" Dezső kap-

ta - posztumusz - a Magyar Jazz Szövetség tagsága által titkos szavazáson odaítélt 1997-es Szabó Gábor-díjat. A februári közgyűlésen többek között a Szövetség elnöke, Kőszegi Imre, valamint Bergendy István és Berkes Balázs méltatták az 52 éves korában elhunyt - az Egyesült Államokban, második hazájában is - nagy hírnevet kivívott szaxofonost. Gonda János pedig arra emlékeztetett, hogy magyar jazzmuzikusnak lenni inkább sors, mint hivatás, utalva arra, hogy Lakatos "Ablakos" Dezsőnek (aki furcsa becenevét szemüvegéről kapta), saját neve alatt soha nem jelent meg Magyarországon önálló lemeze. Viszont jótékánt megörökítették többek között Berki Tamással, Garay Attilával, Gonda Jánossal, Kőrössi Jánossal, Pege Aladárral, Szakcsi Lakatos Bélával, Tabányi Mihállyal és Vukán Györggyel készült felvételei.

***

A Private Music Productions idén is nagyszabású programmal várja a jazzrajongó közönséget. A Gramofon médiaszponzorként segíti az alábbi koncertek megrendezését:

Április 17.:
Bp., Almássy téri Szabadidőközpont: Trilok Gurtu és indiai zenekara

Április 20.:
Bp., Petőfi Csarnok (szabadtér, ha az idő engedi): Marcus Miller Band

Április 23.:
Pécsi Székesegyház: Jan Garbarek és a Hilliard Ensemble

Május 27.:
Bp., Petőfi Csarnok: Jamaaladeen Tacuma, vendég: Ahmad Wadud

Mint arról olvasóink jelentős része már biztosan értesült, bezárt a budapesti Blueseum lemezbolt. Olvasóink kedvezményesen juthatnak hozzá a végkiürítés során a portékákhoz („amíg a készlet tart”), ha az alábbi, vagy további, még kapható lemezekből a 208-3871-es budapesti fax/telefonszámon rendelnek. Itt hívjuk fel a figyelmüket arra, hogy a Gramofon a közeli jövőben az olvasók egyedi, klasszikus-, pop- és jazzlemezekkel kapcsolatos apróhirdetéseinek is rovatot kíván nyitni. További felvilágosítás a kiadóban.

- Nat Adderley: Work Song
- Art Blakey: Caravan
- Arthur Blythe: Hipnotism
- Miles Davis: In a Silent Way
- Emerson Lake and Palmer: Trilogy
- Bill Evans: New Jazz Conception
- S. Getz: A Life In Jazz
- Lionel Hampton: You Better Know It
- H. Hancock: Speak Like A Child
- Billy Holiday: Willow Weep For Me
- Milt Jackson: Invitation
- Wynton Kelly: Piano
- John Mayall: Diary Of A Band Hi.
- Memphis Slim: Slim's Blues
- Pat Metheny: New Chautauqua
- Pat Metheny: With L.Mays, M.Egan, D. Gottlieb.
- Modern Jazz Quartet: For Ellington;
- Modern Jazz Quartet: Pyramid
- Th. Monk: Monk and Sonny Rollins
- W. Montgomery: Trio Guitar
- W. Montgomery: Portrait of Wes
- Ch. Parker f. M. Davis: Round Midnight
- Jimmy Smith: Christmas Cookin'
- Soft Machine: Land of Cockayne
- Soft Machine: Live (Bootleg)
- Taj Mahal: The Natchel's Blues
- Ben Webster: Gone With the Wind
- Ben Webster: The Jeep Is Jumping

nését nehéz kategorizálni - ezért aztán egyszerűbb Jonest őrültnek nyilvánítani. Szerencsére mindez őt egyáltalán nem érdekli, mint-hogy saját bevallása szerint ő lepődött meg legjobban, mikor otthon, leginkább magának készített felvételei közül egy a toplisták élvonalaiba került - és mivel manapság már semmi sem lehetetlen, ugyanerre a sorsra jut-

hat a nemrégiben napvilágot látott második maxi, melyen a Candy Girl című kompozíció hallható.

Március elején jelent meg a svájci hárfaművész, Andreas Vollenweider legújabb albuma, Kryptos címmel. A lemezt bemutató koncertsorozat helyszínei között várhatóan Budapest is szerepel majd.

Stephen Jones egyszerűen nagyszerű - legalábbis a brit, és egyre több egyéb európai slágerlista tanúsága szerint is. Babybird elnevezésű csapata, az Ugly Be-

autiful című album, és arról is elsősorban az első kislemez, a You're Gorgeous már a magyarországi rádióállomásoknak is egyik kedvence. A Babybird ze-

Grammy díjak '97

Az év albuma:
Celine Dion: Falling Into You

Az év felvétele:
Eric Clapton: Change The World

Az év dala:
Gordon Kennedy - Wayne Kickpatrick: Change The World

Az év felfedezettje:
LeAnn Rimes

A legjobb nem zenei felvétel tartalmazó album:
Hillary Rodham Clinton: It Takes A Village

A legjobb rockalbum:
Sheryl Crow: Sheryl Crow

A legjobb férfi rockénekes:
Beck

A legjobb rockénekesnő:
Sheryl Crow

A legjobb alternatív zenei produkció:
Beck: Odelay

A legjobb rockdal:
Tracy Chapman: Give Me One Reason

A legjobb énekes együttes rockprodukció:
Dave Matthews Band: So Much To Say

A legjobb kemény rock produkció:
Smashing Pumpkins: Bullet With Butterfly Wings

A legjobb metál produkció:
Rage Against The Machine: Tire Me

A legjobb hangszeres rock produkció:
SRV Shuffle (Jimmie Vaughan, Eric Clapton, Bonnie Raitt, Robert Cray, B. B. King, Buddy Guy, Dr. John és Art)

A legjobb női pop produkció:
Toni Braxton: Un-Break My Heart

A legjobb férfi pop produkció:
Eric Clapton: Change The World

A legjobb énekesi együttműködés:
Natalie Cole (and Nat King Cole)

A legjobb énekes együttes popprodukció:
Beatles: Free As A Bird

A legjobb hangszeres popprodukció:
Bela Fleck And The Flecktones: The Sinister Minister

A legjobb hagyományos popénekes produkció:
Tony Bennett: Here's To The Ladies

A legjobb R'n'B album:
Tony Rich Project: Words

A legjobb R'n'B dal (szerzői díj):
Babyface: Exhale

A legjobb R'n'B szólóprodukció:
LL Cool J: Hey Lover

A legjobb R'n'B éneke sprodukció:
Fugees: Killing Me Softly

A legjobb női R'n'B énekes produkció:
Toni Braxton: You're Makin' Me High

A legjobb férfi R'n'B produkció:
Luther Vandross: Your Secret Love

A legjobb rap album:
Fugees: The Score

A legjobb rap szólóprodukció:
LL Cool J: Hey Lover

A legjobb együttes rapprodukció:
Bone Thugs-N-Harmony: Tha Crossroads

A legjobb énekes jazzprodukció:
Cassandra Wilson: New Moon Daughter

A legjobb hangszeres jazz szólóprodukció:
Michael Brecker: Cabin Fever

A legjobb hangszeres jazz produkció:
Michael Brecker: Tales From The Hudson

A legjobb kortárs jazz produkció:
Wayne Shorter: High Life

A legjobb latin jazz produkció:
Paquito D'Riviera: Portraits Of Cuba

A legjobb nagyzenekari jazz produkció:
Count Basie Orchestra: Live At Manchester Craftsmen's Guild

A legjobb rock-gospel album:
dc Talk: Jesus Freak

A legjobb pop/kortárs-gospel album:
Various Artists: Tribute - The Songs Of Andrae Crouch

A legjobb déli, country- vagy bluegrass-gospel album:
Andy Griffith: Love To Tell The Story - 25 Timeless Hymns

A legjobb hagyományos soul-gospel:
Cissy Houston: Face To Face

A legjobb kortárs soul-gospel album:
Kirk Franklin And The Family: Whatcha Lookin' 4

A legjobb latin popprodukció:
Enrique Iglesias: Enrique Iglesias

A legjobb tropikus latin produkció:
Ruben Blades: La Rosa de los Vientos

A legjobb mexikó-amerikai Tejano zenei produkció:
La Mafia: Un Million de Rosas

A legjobb kortárs népzenei album:
Bruce Springsteen: The Ghost Of Tom Joad

A legjobb hagyományos népzenei album:
Pete Seeger: Pete

A legjobb musical show album:
Riverdance

A legjobb hagyományos blues album:
James Cotton: Deep In The Blues

A legjobb kortárs blues album:
Keb' Mo': Just Like You

A legjobb klasszikus énekes produkció:
Bryn Terfel: Operaáriák (Mozart, Wagner, Borogyin művei)

A legjobb klasszikus album:
Corigliano: Of Rage And Remembrance

Az év klasszikus producere:
Joanna Nickrenz

A legjobb zenekari produkció:
Prokofjev: Rómeó és Júlia

A legjobb operafelvétel:
Britten: Peter Grimes

A legjobb vokális produkció:
Waltton: Belshazzar's Feast

A legjobb hangszeres szólóprodukció (zenekari kíséret nélkül):
The Romantic Master

A legjobb hangszeres szólóprodukció (zenekari kísérettel):
Yefim Bronfman: Bartók: Három zongoraverseny

A legjobb kamarazenei produkció:
Corigliano: Vonósnégyes, Cleveland vonósnégyes

A legjobb kortárs klasszikus kompozíció:
Corigliano: Vonósnégyes

A legjobb ensemble produkció:
Boulez: ... Explosante-Fixe

A legjobb hangszeres kompozíció:
Herbie Hancock: Manhattan (Islands Of Lights And Love)

A legjobb televíziós vagy mozifilmhez írt hangszeres kompozíció:
Independence Day

A legjobb televíziós vagy mozifilmhez írt dal:
Diane Warren: Because You Loved Me (A hírek szerelmesei - Up Close And Personal - című filmből)

A legjobb hangszerelés (instrumentális):
Michael Kamen és a London Metropolitan Orchestra: Mp Holland's Opus

A legjobb hangszerelés (ének kísérettel):
Alan Broadbent és David Foster: When I Fall In Love

A legjobb gyűjtemény:
Ultra Lounge (Leopard Skin Sampler)

A legjobb gyűjtemény (box):
Miles Davis And Gil Evans: The Complete Columbia Studio Recordings

A legjobb album kísérfűzet:
Miles Davis And Gil Evans: The Complete Columbia Studio Recordings

A legjobb történeti album:
Miles Davis And Gil Evans: The Complete Studio Recordings

A legjobb reggae album:
Bunny Wailer: Hall Of Fame - A Tribute To Bob Marley's 50th Anniversary

A legjobb világzene:
The Chieftains: Santiago

A legjobb country album:
Lyle Lovett: The Road To Ensenada

A legjobb country dal (szerzői díj):
Bill Mack: Blue

A legjobb női énekes country produkció:
LeAnn Rimes: Blue

A legjobb férfi énekes country produkció:
Vince Gill: Worlds Apart

A legjobb együttes country produkció:
Brooks And Dunn: My Maria

A legjobb country énekesi együttműködés:
Vince Gill: High Lonesome Sound

A legjobb hangszeres country produkció:
Chet Atkins C.G.P.: Jam Man

A legjobb bluegrass album:
Various Artists: True Life Blues: The Songs Of Bill Monroe

A legjobb New Age album:
Enya: The Memory Of Trees

A legjobb polka album:
Jimmy Sturr: Polka! All Night Long

A legjobb gyermekmusical album:
Linda Ronstadt: Dedicated To The One I Love

A legjobb próza gyermeklemez:
David Holt: Stellanuna

A legjobb próza komédia album:
Al Franken: Rush Limbaugh Is A Big fat Idiot

A legjobb hangfelvétel - nem klasszikus album:
Various Artists: Q's Jook Joint

A legjobb hangfelvétel - klasszikus album:
Copland: Dance Symphony, Short Symphony, Organ Symphony stb.

A legjobb rövid zenei video:
The Beatles: Free As A Bird

A legjobb hosszú zenei video:
The Beatles: The Beatles Anthology

Tisztelt Olvasó!

A Gramofon márciusi számának végére érve - ha ideje és kedve engedi - kérjük, szenteljen néhány percet kérdőívünknek, amely az olvasói igények pontos felmérését, s ezáltal egy valóban olvasóbarát, egyszerre informatív és reprezentatív, az igényes zenerajongóhoz szóló havilap megteremtését szolgálja. A kitöltött kérdőívet vagy annak fénymásolatát kérjük, küldje vissza a Gramofon címére:

1025 Budapest, Mandula utca 31.

Ha a kérdőívre ráírja nevét és pontos címét, a Gramofon szerkesztősége ingyenesen eljuttatja Önnök a Gramofon áprilisi számát!

1. Kérjük, sorolja fel azokat, akikkel közös háztartásban él:

- házastársa, élettársa
- apja, anyja
- gyermeke
- testvére, házastársa testvére
- apósa/anyósa
- unokája
- nagyszülei, házastársa nagyszülei
- egyéb rokon
- egyéb személy

2. Neme:

- férfi
- nő

3. Születési éve:.....

4. Legmagasabb iskolai végzettsége:

- nem járt iskolába
- 1-5 osztály
- 6-7 osztály
- 8 általános
- szakmunkásképző, szakiskola, mesterlevél
- befejezett középiskola
- befejezett főiskola
- befejezett egyetem

5. Dolgozik-e?

- igen
- nem:
  - GYED-en lévő
  - nyugdíjas
  - munkanélküli
  - háztartásbeli
  - tanuló
  - egyéb inaktív kereső
  - egyéb ellátott

6. Munkaviszonyának jellege:

- alkalmazásban áll
- önálló vállalkozó
- szellemi szabadfoglalkozású

7. Beosztása:

- fizikai munkát végző vállalkozó
- szellemi munkát végző diplomás
- szellemi munkát végző diploma nélküli
- szakmunkás
- felső vezető
- közép vezető
- alsó vezető
- beosztott diplomás szellemi
- beosztott szellemi
- egyéb

8. Az Ön munkahelye milyen ágazathoz tartozik:

- ipar
- építőipar
- mezőgazdaság
- kereskedelem, vendéglátás
- pénzügyi szolgáltatás
- egészségügy
- kultúra, oktatás
- közszolgálat

9. Mely rovat érdeklí leginkább az újságban?

- klasszikus
- jazz
- pop-rock
- egyéb

10. Az Ön háza milyen településen található?

- tanyán
- falun
- kisvárosban
- közepes nagyságú városban
- nagyváros peremkerületében
- nagyváros centrumában

11. Az itt szereplő készülékek közül melyikkel rendelkezik, illetve melyiket tervezi beszerezni, vagy újra cserélni?

- videomagnó
- videokamera
- kábel TV
- rádiós magnó
- autórádió
- CD lejátszó
- walkman
- Hi-Fi berendezés
- lemezjátszó

12. A rendelkezésére álló hanghordozók közül melyiket kedveli a legjobban?

- CD
- kazetta
- bakelit lemez
- DAT
- minidisc

13. Hallgat-e autóban zenét?

- igen:
  - CD-t
  - kazettát
  - rádiót
- nem

14. Átlagosan naponta mennyi időt tölt zenehallgatással?

- fél óránál kevesebbet
- fél és egy óra között
- egy óránál többet

15. Milyen gyakran vásárol CD-t?

- hetente többször
- hetente
- kéthetente
- havonta
- ritkábban
- soha

16. Általában milyen gyakran jár koncertre?

- hetente többször
- hetente
- kéthetente
- havonta
- ritkábban
- soha

17. Melyik állítás igaz Önre? Ön...

- rendszeresen/gyakran megfigyeli az újságok hirdetéseit
- alkalmanként figyeli meg az újságok hirdetéseit
- soha nem nézi meg az újságok hirdetéseit

18. Hol találkozott először a Gramofonnal?

- újságárus
- rádió, TV
- ismerősi körben

A válaszadás önkéntes!

A szerkesztőség garantálja, hogy az Ön neve és címe más cégek birtokába nem kerülhet; kizárólag arra használjuk fel, hogy a Gramofonnal kapcsolatos újdonságokról tájékoztassuk. Amennyiben azt szeretné, hogy nevét és címét töröljük adatbázisunkból, kérjük, jelezze szándékát írásban vagy telefonon a Gramofon szerkesztőségében.

MEGRENDELŐLAP

Megrendelem a **GRAMOFON - The Hungarian CD Review** című folyóiratot, az igényes zenerajongó lapját ..... példányban.

- egy évre: a bolti árnál 252,- forinttal olcsóbban, **3.300,-** forintért.
- fél évre: a bolti árnál 76,- forinttal olcsóbban, **1.700,-** forintért.

Megrendelő neve: .....

Címe: .....(város, község, kerület).....(utca, tér, ltp.)
 .....(házzám).....(emelet, ajtó) .....(irányítószám)

Az előfizetési díjat

- a részemre küldendő átutalási postautalványon
- számla ellenében, átutalással egyenlítem ki.

A megrendelőlapot az alábbi címre kérjük feladni:

AMFISZ Kft. 1025 Budapest, Mandula u. 31. Fax: 212-4782

GRAMOFON

Képjáték

Csütörtök

TV1 18.30

Amikor egy kép másképp egy más kép, akkor az a megújult Képjáték. Barkochba és képkirakó egy játékban? Nem, nem, ez nem képzavar. Üljön a képernyő elé, hogy képben legyen! A műsorvezető a mindehhez jó képet Vágó István. Képjáték - amit képtelenség kihagyni!

KÉPJÁTÉK

Szerencsekerék

Szombat, vasárnap, hétfő

TV1. 18.30

Érdekes játékosok, értékes nyeremények, izgalom, szórakozás, balszerencse és szerencse! Szerencsekerék - ahol Dóra, Viktor és Tamás segítségével mindig jó a hangulat! Szombat, vasárnap és hétfő este milliókkal együtt Ön is jól szórakozhat!

Mindent vagy semmit!

Kedd, szerda, csütörtök

TV2 21.30

Mindent vagy semmit! - ahol a tudás hatalom, de néha hallgatni is arany! Mindent vagy semmit! - új időpontban a TV2-n... és aki sohasem hiányozhat: a játékvezető, Vágó István! Kedd, szerda és csütörtök este milliókkal együtt szurkoljon Ön is a lángelmék bajnokainak! Tartalmas szórakozást mindenkinek!

Tanuljunk nyelveket!

A
COMPANION
TO HUNGARY

MAGYARORSZÁGI ÚTITÁRS

SIÓRÉTINÉ GYEPES JUDIT-ZOLTÁN ERIKA

NEMZETI TANKÖNYVKIADÓ

Magyar társalgási zsebkönyv angol anyanyelvűek, illetve angolul beszélők számára

Hasznos ajándék külföldi üzletfeleinek, barátainak!

A praktikus, zsebben is elférő kézikönyv tartalmazza mindazokat a tudnivalókat, információkat, amelyeket a hazánkba látogató külföldieknek jó tudniuk. Egy-egy fejezet foglalkozik az utazással, a szállással, a pénzváltással, a vásárlással, az étteremmel, de megtalálhatók a szolgáltatásokkal, orvosi ellátással és a szabadidő eltöltésével kapcsolatos szavak és kifejezések is. Helyet kapnak benne olyan feliratok, amelyeket az utcán, a közlekedésben, a repülőtéren, a színházban stb. láthat az ide látogató turista vagy üzletember.

Fogyasztói ára: 446,- Ft + áfa Raktári szám: 56 343

Megvásárolható a Pedagógus Könyvesboltban (1053 Budapest, Múzeum körút 3. Telefon: 117-3506)